

Милица Пузовић

Јуја

Збирка задатака из српског језика за 3. разред

Збирка задатака из српског језика

Одавно се у наставној пракси указује потреба за једном целовитом збирком задатака која садржи сав радни материјал за ученике 3. разреда основне школе.

Збирка задатака је намењена ученицима за вежбање и проверу знања, учитељима као додатан материјал за припрему часа, а родитељима за рад са ученицима код куће. Садржи преко мноштво задатака подељених у три целине: граматика, књижевност и говорне и писане вежбе.

Пре сваке наставне теме, дата је дефиниција и пример како би ученици имали подсетник. У задацима су коришћена стара српска имена и песме ученице Јане Китановић која је тада похађала 3. разред Основне школе „Васа Пелагић“ у Београду.

Обрађена су сва дела из књижевности по новом плану и програму. Почиње од емоционално-интелектуалне припреме за увод на часу, а затим следи биографија писца. Са леве стране су непознате речи. Анализа књижевног дела се врши усмено. Следи језик и стил, самостални стваралачки рад и на крају домаћи задатак. Наставне јединице обележене звездом су књижевна дела која су рађена по старом плану и програму и ученици могу додатно да се упознају са њима.

Циљ ове збирке је да помогне учитељима да развију креативне могућности ученика, а посебно даровитих ученика. Успех је да обичне ствари радиш необично добро.

Желим вам срећан и успешан рад!

аутор
Милица Пузовић

Садржај

Предговор	2
Граматика српског језика и књижевност	3
ГРАМАТИКА	
Збирне именице	18
Присвојни придеви	24
Род и број присвојних придева	29
Градивни придеви	30
Род и број градивних придева	34
Личне заменице	35
Лична заменица <i>Ви</i> из поштовања	37
Лице и број глагола	37
Преношење речи у нови ред	40
Управни и неуправни говор	40
Писање имена народа	43
Писање имена планина, океана, мора, река, језера и бара	44
Писање имена празника	46
Писање књига, часописа, новина, прича, песам	48
Писање улица, тргова и булевара	50
Писање бројева словима	52
Наводници и заграде	55
Писање сугласника <i>ј</i>	56
Скраћенице	57
Речи које имају исто или слично значење	58
Речи супротног значења	60
Речи умањеног и речи увећаног значења	62
Основно и пренесено значење	63

КЊИЖЕВНОСТ

<i>Септембар</i> , Душан Костић	65
<i>Какве је боје поток</i> , Григор Витез	66
<i>Вожња</i> , Десанка Максимовић	67
<i>Зима</i> , Душан Васиљев	68
<i>Шта је највеће</i> , Мирослав Антић	69
<i>Луцкаста песма</i> , Федерико Гарсија Лорка	70
<i>Шта је отац</i> , Драган Лукић	71
<i>Љутило мече</i> , Бранислав Црнчевић	72
<i>Аждаја своме чеду тепа</i> , Љубивоје Ршумовић	73
<i>Љубавна песма</i> , Милован Данојлић	74
<i>Домовина се брани лепотом</i> , Љубивоје Ршумовић	75
<i>Химна Светом Сави</i>	76
<i>Занимање Марка Краљевића</i> , Бранко Стевановић	77
<i>Марко Краљевић и бег Костадин</i> , народна песма	78
<i>Орање Марка Краљевића</i> , народна песма	79
<i>Корњача и зец</i> , Езоп	80
<i>Свети Сава и сељак без среће</i> , народна приповетка	81

<i>Чардак ни на небу ни на земљи</i> , народна бајка	82
<i>Свијету се не може угодити</i> , народна приповетка	83
<i>Изокренута прича</i> , Бранко Ћопић	84
<i>Себични цин</i> , Оскар Вајлд	85
<i>Златно јагње</i> (одломак), Светлана Велмар Јанковић	86
<i>Прича о дечаку и Месецу</i> , Бранко В. Радичевић	87
<i>Реч-две о Питеру</i> (одломак), Ијан Маџуен	88
<i>Хајди</i> (одломак), Јохана Шпири	89
<i>Баш-Челик</i> (читање у наставцима), народна бајка	90
Од читања се расте (читање у наставцима), Јасминка Петровић	91
<i>А зашто он вежба</i> , Душан Радовић	92
<i>Лед се топи</i> , Александар Поповић	93
<i>Никад два добра</i> , Јованка Јоргачевић	94
<i>Суђење</i> , Лаза Лазић	95
Милева Марић Анштајн	96
Михајло Пупин	97
<i>*Мачак отишао у хајдуке</i> , Бранко Ћопић	98
<i>*Замислите</i> , Душан Радовић	99
<i>*Избор из поезије Душана Радовића</i>	100
<i>*Бајке</i> (по избору) Браће Грим	101
<i>*Женидба врапца Подунавца</i> , н. песма	102
<i>*Двије сеје брата не имале</i> , народна песма	103
<i>*Циц</i> , Рибарчета сан, Бранко Радичевић	104
<i>*Пролећница</i> , Јован Јовановић Змај	105
<i>*Први снег</i> , Војислав Илић	106
<i>*Славуј и Сунце</i> , Добрица Ерић	107
<i>*Песма о цвету</i> , Бранко Миљковић	108
<i>*Вук и јагње</i> , народна басна	109
<i>*Ветар и Сунце</i> , народна приповетка	110
<i>*Прича о Раку Кројачу</i> , Десанка Максимовић	111
<i>*Бајка о белом коњу</i> , Стеван Раичковић	112
<i>*Самоћа</i> , Бранко В. Радичевић	113
<i>*Стакларева љубав</i> , Гроздана Олујић	114
<i>*Прича о доброј роди</i> , Стојанка Грозданов Давидовић	115
<i>*Лав и човек</i> , арапска народна прича	116
<i>*Врапчић</i> , Максим Горки	117
<i>*Свитац тражи пријатеља</i> , Сун Ју Ђун	118
<i>*Заљубљене ципеле</i> , Пјер Грипари	119

ГОВОРНА И ПИСАНА ВЕЖБА

Филм који ми се свидео	120
Причање прича према низу слика	120
Посматрамо природу	121
Писање писма, честитке и разгледнице	121
Драги члан породице	122
Причање по задатим речима	122

Граматика српског језика

Вук Стефановић Караџић је обликовао наше писмо које се назива ћирилица. Наше писмо се назива азбука и има 30 слова. Примењивао је правило „Пиши као што говориш, а читај као што је написано“. Глас је звук који се чује у говору, а знак којим обележавамо глас назива се слово. Смислио је да је свако слово један глас:

а, б, в, г, д, ђ, е, ж, з, и, ј, к, л, љ, м, н, њ, о, п, р, с, т, ћ, у, ф, х, ц, ч, џ, ш.

У нашем језику има 30 гласова и деле се на:

1. самогласнике: а, е, и, о, у;

2. сугласнике: б, в, г, д, ђ, ж, з, ј, к, л, љ, м, н, њ, п, р, с, т, ћ, ф, х, ц, ч, џ, ш.

Наше друго писмо назива се и абецеда. Редослед овог писма које називамо и латиница је:

а, б, с, ч, ц, д, дж, д, е, ф, г, х, и, ј, к, л, љ, м, н, њ, о, р, р, с, ш, т, у, в, з, ж.

Слог

а → слово   А-на → слогови   Ана → реч   Ана пише. → реченица

Слог је најмањи део речи који се изговара једним дахом. У нашем језику носиоци слога су самогласници. Сваки самогласник образује слог за себе. Никад два самогласника нису у једном слогу: *а-у-то-бус*. Понекад слово **р** може имати улогу самогласника: *црв, трн, крст, прст, пр-ви, кр-мак, р-ва-ти, р-за-ти*.

Једносложна реч (реч има један слог): *шах, дан, зец, миш, коњ, врт, знак, змај, глад*.

Двосложна реч (реч има два слога): *у-во, о-чи, ка-па, ру-ка, ше-ћер, мај-мун, зр-но*.

Тросложна реч (реч има три слога): *ле-по-та, ма-ши-на, ка-ши-ка, ле-те-ти, пе-ва-ти*.

Вишесложна реч (реч која има више слогова): *до-мо-ви-на, ла-ста-ви-ца, у-чи-о-ни-ца*.

Наглашен и ненаглашен слог

Обрати пажњу на друге људе док говоре. Приметићеш да се слогови у речима не изговарају исто. Јаче изговорени слогови називају се наглашени, а слабије изговорени су ненаглашени. У речима српског језика последњи слог се никад не наглашава. Кратке речи имају ненаглашен слог: *и, па, у, са, не, ли...*

У двосложним речима увек се наглашава први слог: **клуба, табла**.

I слог	оловка, шољица	II слог	лепота, слобода	III слог	учитељица, ослободиоци
--------	----------------	---------	-----------------	----------	------------------------

Преношење речи у нови ред

Реч је скуп гласова или само један глас који има неко значење. Када у писању морамо поделити реч и један њен део пренети у нови ред то увек чинимо на граници слога. Слог од једног гласа никада не преносимо у нови ред.

Конечно нам је дошао месец април и априлске пролећне слике нам **улепшавају** паркове.

Именице

Именице су речи које означавају имена бића, предмета и појава.

1. Властите именице:

- а) означавају имена људи, животиња, небеских тела, држава, градова, села, планина, река и пишу се великим почетним словом: *Ненад, Жућа, Сунце, Србија, Београд, Банатско Ново Село, Златибор, Дунав;*
- б) имена река пишу се великим почетним словима: *Велика Морава, Бели Дрим;*
- в) означавају имена океана, мора, језера и планина, а састоје се од више речи и пишу се великим почетним словом, а друга реч која означава заједничку именицу, пише се малим словом: *Атлантски океан, Јадранско море, Палићко језеро, Стара планина.*

2. **Заједничке именице** означавају више заједничких бића, предмета и појава који су исти или слични и пишу се малим словом: *дечак, пас, јабука, књига, ветар.*

3. **Збирне именице** су именице које обликом једнине изражавају множину. Означавају скуп истих бића или предмета и не могу да се преброје и схватају се као целина. Оне су увек у једнини: *камење, лишће, цвеће; деца, браћа, господа; телад, прасад, пилад.* У збирне именице спадају и: радништво, сељаштво, дечурлија, стакларија, дрвенарија, воће, поврће...

4. **Градивне именице** обликом једнине означавају сваку количину материје. Немају облик множине.

Купила сам килограм шећера. (једнина)

Купила сам тону шећера. (једнина)

Намирнице	Тканине	Метали	Грађевински материјали	Индустријске сировине	Природне појаве
<i>брашно</i>	<i>вуна</i>	<i>гвожђе</i>	<i>песак</i>	<i>стакло</i>	<i>снег</i>
<i>со</i>	<i>сомот</i>	<i>злато</i>	<i>цемент</i>	<i>пластика</i>	<i>киша</i>
<i>какао</i>	<i>свила</i>	<i>бакар</i>	<i>дрво</i>	<i>гума</i>	<i>град</i>

5.* **Мисаоне (апстрактне именице)** не постоје у природи и имају облик у нашим мислима:

- а) осећање: *љубав, радост, бол, страх, нада, туга, жеља, брига* и сл.;
- б) особине: *лепота, снага, слабост, младост, брзина* и сл.

Речца **не** се пише заједно са именицама: *невоља, незнање, непријатељ, неред* и сл.

Род именица

У природи постоји само мушки и женски род. Када се роди дете, оно је бата или сека. Природни родови су само мушки и женски. У граматици постоји мушки, женски и средњи род. Граматички род може бити мушки, женски и средњи.

Мушки род

Све именице у једнини које се завршавају на сугласник и слажу се са речју **тај** су граматичког мушког рода: *отац, Бојан, телевизор, мраз*. Именице које се завршавају на самогласник, а слажу се са речју **тај** су мушког рода: *Илија, деда*.

Женски род

Све именице које се у једнини завршавају на **-а** су граматичког женског рода: *мама, машина*. Именице које се завршавају на сугласник, а слажу се са речју **та** су женског рода: *маст, љубав*.

Средњи род

Речи које се завршавају на **-о** или **-е** граматичког су средњег рода: *село, дете*.

* И у животињском свету, младунчад, имају природни мушки и женски род, а у граматици су средњег рода: *пиле, прасе, маче, лане, теле, паче, гушче*.

Род именица	Број именица	
	Једнина	Множина
Мушки род	ТАЈ (<i>син, прозор, ветар, сто</i>)	ТИ (<i>синови, прозори, ветрови, столови</i>)
Женски род	ТА (<i>бака, свеска, ствар</i>)	ТЕ (<i>баке, свеске, ствари</i>)
Средњи род	ТО (<i>место, село, брдо</i>)	ТА (<i>места, села, брда</i>)

Број именица

Граматички број су једнина и множина.

Број именице	Род именице		
	Мушки род	Женски род	Средњи род
Једнина	<i>пашњак</i>	<i>ливада</i>	<i>поље</i>
Множина	<i>пашњаци</i>	<i>ливаде</i>	<i>поља</i>

Придеви

Придеви су несамосталне речи, стоје уз именице и ближе их одређују: *бео снег, лепа девојка, шарено јаје*. Придеви су променљива врста речи и увек стоје уз именице. Имају мушки, женски и средњи род, а у роду се слажу са именицама уз које стоје: *вредан човек, вредна жена, вредно дете*.

Придев има исти род и број као и именица уз коју стоји.

Род придева	Број придева	
	Једнина	Множина
Мушки род	<i>огроман град</i>	<i>огромни градови</i>
Женски род	<i>висока планина</i>	<i>високе планине</i>
Средњи род	<i>мало село</i>	<i>мала села</i>

Врсте придева

1. Описни придеви описују какав је неко и какво је нешто: *добра књига, велика кућа*.

2. Присвојни придеви означавају чије је нешто: *мамин ауто, татини кључеви*.

Присвојни придеви који су настали од властитих именица, а завршавају се на *-ски, -чки, -шки*, пишу се малим словом: *београдски, панчевачки, нишки*.

* Осим властитих назива манифестација, установа, предузећа које се пишу великим словом: *Београдски сајам, Панчевачки цез фестивал, Нишка тврђава*.

Присвојни придеви који су настали од властитих именица, а завршавају се на *-ов, -ев, -ин* пишу се великим словом: *Марков, Милошев, Анин*.

* Сугласник **д** испред сугласника **с** и **ш** не прелази у сугласник **т**: *градски, председник, подшишати*.

* Правилно написани присвојни придеви су: *Миличин, Љубичин, Даничин* (сат).

3. Градивни придеви означавају од чега је нешто: *дрвени сто, камени мост*.

Носи *златно* прстење. (градивни придев) Она је *златно* дете. (описни придев)

Речца *не* се пише заједно са придевима: *немиран* (дечак), *нерасположен* (човек).

Глаголи

Глаголи означавају радњу, стање и збивање:

а) радња је када субјекат активно учествује у некој радњи: *писати, радити, сећи...*;

б) стање је када се нешто дешава независно од воље субјекта: *знојити се, црвенети...*;

в) збивање представља природне појаве: *грмети, севати, снежити, кишити* и сл.

Глаголи се завршавају на *-ти (певати, свирати), -ћи (рећи, доћи), -сти (јести, плести)*.

Глаголи су променљива врста речи и мењају се по лицима, а јављају се у облицима једнине и множине. Глаголи имају три лица (1, 2. и 3), број (једнина, множина) и глаголска времена.

Једнина	Множина
1. Ја	1. Ми
2. Ти	2. Ви
3. Он, она, оно	3. Они, оне, она

Речца **не** се пише одвојено од глагола: *не певам, не певаш, не пева* и сл.

Речца **не** се пише заједно у глаголима: *нисам, нећу, немам, немој, недостајати, нестати*.

Садашње време

Садашње време означава радњу која се дешава у тренутку говора.

Сада певам. Данас учим. Управо тренирам.

Једнина		Множина	
1. Ја	-м (<i>певам</i>)	1. Ми	-мо (<i>певамо</i>)
2. Ти	-ш (<i>певаш</i>)	2. Ви	-те (<i>певате</i>)
3. Он, она, оно	- / (<i>пева</i>)	3. Они, оне, она	-у, -ју, -е (<i>певају</i>)

Прошло време

Прошло време означава радњу која се десила у прошлости.

Јуче сам певао. Пре три дана сам учила. Прошле године је тренирао.

Једнина		Множина	
1. Ја	<i>сам певао/ла</i>	1. Ми	<i>смо певали /певале</i>
2. Ти	<i>си певао/ла</i>	2. Ви	<i>сте певали/певале</i>
3. Он, она, оно	<i>је певао/ла</i>	3. Они, оне, она	<i>су певали/певале</i>

Будуће време

Будуће време означава радњу која ће се десити у будућности.

Глаголи који се завршавају на *-ћи*, пишу се одвојено од скраћеног облика глагола *хтети (ћу, ћеш, ће, ћемо, ћете, ће)*: *Ја ћу доћи. Доћи ћу. Ја ћу рећи. Рећи ћу.*

Глаголи који се завршавају на *-ти*, пишу се заједно са скраћеним обликом глагола *хтети (ћу, ћеш, ће, ћемо, ћете, ће)*: *певаћу, свираћу.*

Једнина		Множина	
1. Ја	<i>ћу певати (певаћу), доћи ћу</i>	1. Ми	<i>ћемо певати (певаћемо), доћи ћемо</i>
2. Ти	<i>ћеш певати (певаћеш), доћи ћеш</i>	2. Ви	<i>ћете певати (певаћете), доћи ћете</i>
3. Он, она, оно	<i>ће певати (певаће), доћи ће</i>	3. Они, оне, она	<i>ће певати (певаће), доћи ће</i>

Заменице

Заменице замењују именице у реченицама: *Јелена је лепа. Она је лепа.*
Личне заменице: *ја, ти, он, она, оно, ми, ви, они, оне, она.*

Лична заменица *Ви* из поштовања

Када се обраћамо само једној особи којој желимо да укажемо поштовање, користимо личну заменицу **Ви** и пишемо је великим словом. *Госпођо Савић, драго ми је што сам Вас упознала.*

Бројеви

Основни бројеви означавају колико је нечега или некога на броју: *један, десет* и сл.
Бројеви од један до четири мењају се и спадају у променљиве врсте речи.
Редни бројеви означавају колико је некога или нечега по реду: *први, дванаести* и сл.

Управни и неуправни говор

Разговор између две особе назива се дијалог. Речи које изговарају саговорници су у управном говору. Управни говор је навођење туђих речи тачно онако како су изговорене. Такво навођење нечијих речи обележава се посебним знацима, наводницима („, ”). Наводници се стављају испред и иза управног говора. Постоје три начина навођења управног говора.

I модел	(пишчеве речи, управни говор)	Ана рече: „Урадила сам задатак, ићи ћу у школу.“
II модел	(управни говор, пишчеве речи)	„Урадила сам задатак, ићи ћу у школу“, рече Ана.
*III модел	(управни говор, пишчеве речи, управни говор)	„Урадила сам задатак“, рече Ана, „ ићи ћу у школу.“

Неуправни говор добијамо ако нечије речи из управног говора препричамо уз употребу речце *да*. Тако се задржава смисао управног говора, али не и његов облик.

Неуправни говор	Ана рече да је урадила задатак и да ће ићи у школу.
-----------------	---

Реченице

Реченица је мисао или порука исказана речима. Реченица се пише великим почетним словом и завршава се знаком интерпункције. Знакови интерпункције су: тачка, узвичник, упитник. Свака реченица треба да садржи предикат (глагол).

Реченице према облику

Потврдне реченице су реченице којима се нешто тврди и потврђује: *Ја волим одбојку.*
Одричне реченице показују да нешто није извршено, истичу одрицање: *Ја не волим игрице.*

Реченице према саставу

Просто непроширене (просте) реченице се састоје од субјекта и предиката: *Ана пише.*
Просто проширене реченице имају и додатке, поред субјекта и предиката: *Ана лепо пише.*
* Сложене реченице имају најмање два предиката: *Ана пише и чита.*

Реченице према значењу

Обавештајне реченице казују неко обавештење и завршавају се тачком: *Данас је петак.*
Упитне реченице су реченице којима нешто питамо и завршавају се упитником: *Идеш ли?*
Узвичне реченице исказују неку емоцију и завршавају се узвичником: *Јупи, данас је петак!*
Заповедне реченице су реченице којима изричемо неку наређење, молбу, забрану.
Донеси ми оловку! Молим те, донеси ми оловку! Не доноси ми оловку!

Узвичним реченицом исказујемо неко осећање, а заповедном реченицом наређујемо.

Реченице по значењу	Реченице по облику	
	Потврдан облик	Одричан облик
Обавештајна реченица	<i>Ана је одличан ђак</i>	<i>Ана није одличан ђак.</i>
Упитна реченица	<i>Да ли је Ана одличан ђак?</i>	<i>Зар Ана није одличан ђак?</i>
Узвична реченица	<i>Победићемо!</i>	<i>Нећемо победити!</i>
Заповедна реченица	<i>Уради то!</i>	<i>Не ради то!</i>

Писање имена, презимена и надимака

Имена, презимена и надимци пишу се великим почетним словом. **Јован Јовановић Змај** је био дечји писац. **Новак Ђоковић Ноле** је најбољи тенисер. Чувени математичар је **Михаило Петровић Алас**. Имена светаца се пишу великим словом: **Свети Сава**, **Свети Никола**, **Свети Лука**, **Свети Петар**. Прво се пише име, па презиме. **Добрица Ерић** је песник. Дечји песник је **Добрица Ерић**.

Писање имена животиња

Заједничка имена животиња пишу се малим почетним словом: **коњ, крава, мрав.**

Име животиње настало по боји или некој другој особини постане властито име, оно се пише великим почетним словом: **Белка, Шарац, Јаблан, Шаруља.**

Писање имена држава, градова, села, бања и насеља

Имена држава, градова, села, бања и насеља се пишу великим почетним словом: **Србија, Београд, Купиново, Сокобања, Котез.**

У вишечланим именима држава, градова, села и бања, свака реч пише се великим почетним словом: **Црна Гора, Нови Сад, Банатско Ново Село, Врњачка Бања.**

У вишечланом имену насеља (градске четврти) само прво слово се пише великим словом: **Старо сајмиште, Баново брдо, Савски венац.**

Писање имена народа и становника

Имена народа и припадника народа пишу се великим почетним словом.

Држава	Народ	Становник мушког рода	Становник женског рода
Србија	Срби	Србин	Српкиња

Имена житеља градова и села се пишу великим словом.

Град/село	Житељи	Становник мушког рода	Становник женског рода
Београд	Београђани	Београђанин	Београђанка
Кушићи	Кушићани	Кушићанин	Кушићанка

Писање имена планина, океана, мора, река, језера и бара

Ако се назив састоји од једне речи, пише се великим словом: **Златар, Дунав, Газиводе, Засавица.**

Ако се назив састоји од више речи, само прва реч се пише великим почетним словом, а остале речи се пишу малим словима ако су заједничке именице: **Стара планина, Атлански океан, Јадранско море, Палићко језеро, Обедска бара.**

Ако се назив састоји од више речи, у чијем саставу су властите именице, све речи се пишу великим почетним словом: **Дели Јован, Велика Морава, Ада Циганлија.**

Писање имена празника

Ако се име празника састоји од једне речи, пише се великим словом: **Божић, Спасовдан.**

Ако се име празника састоји од две речи, прва реч се пише само великим словом, а друга реч, која је заједничка именица, пише се малим словом: **Први мај, Дан школе.**

Ако се име празника састоји од две речи, прва реч се пише великим словом, а друга реч, која је властита именица, пише се великим словом: **Свети Сава, Свети Никола.**

Писање књига, часописа, новина, прича, песама

Ако се назив састоји од једне речи, пише се великим почетним словом и са наводницима: „Хајди“, „Витез“, „Политика“, „Биберче“, „Коњаник“.

Ако се назив састоји од више речи, прва реч се пише великим словом, а друга реч ако је заједничка именица пише се малим словом: „Мачак у чизмама“, „Политикин забавник“, „Математички лист“.

Ако се назив састоји од више речи, прва реч се пише великим словом, а друга реч ако је властита именица пише се такође великим словом: „Пчелица Маја“, „Књига за Марка“, „Мали Крцко“.

* Великим словима се пишу ликови из уметничких дела: Бела Грива, Ружно Паче, Паја Патак.

Када куцамо на рачунару правилно је откуцати и без наводника називе књига, часописа или новина (италик): *Хајди, Витез, Политика, Политикин забавник, Књига за Марка.*

Писање имена улица, булевара и тргова

Ако су речи улица, булевар или трг у називу, пишу се великим словом: **Улица** Јована Цвијића, **Улица** липа, **Булевар** Николе Тесле, **Булевар** краља Александра, **Трг** републике, **Трг** ослобођења.

Ако речи улица, булевар или трг у називу нису на првом месту, пишу се малим словом: Вишеградска **улица**, Војвођански **булевар**, Студентски **трг**.

Титуле се пишу се малим словом: **владика** Данило, **апостол** Павле, **краљ** Милутин.

Титуле владара у називима улица пишу се малим словом: Улица **кнеза** Михаила.

Када се титуле нађу на почетку назива, пишу се великим словом: **Кнез** Михаилова улица.

* Реч **улица** пише се малим словом ако је сувишна у називу. Станујем у **улици** Зелени венац.

Писање датума

04. 02. 2008.	Када датум пишемо арапским цифрама, иза сваког броја пишемо тачку и остављамо размак (белину).
4. II 2008.	Датум можемо написати и тако што ћемо месец записати римским бројем иза кога никада не пишемо тачку, јер ионако означава редни број.
4. фебруар 2008.	Датум можемо написати и тако што ћемо назив месеца у години записати словима.

* Тачка се не пише иза арапских бројева када означавају редне бројеве ако се налазе испред неког другог знака интерпункције.

Када је одржана Дечја недеља 3–9. октобра 2016, ученици сеоске школе су освојили 1, 2. и 5. место у спортским играма.

Писање имена установа, предузећа, клубова

Назив установа, предузећа, клубова се пише великим почетним словом и обележава се наводницима. Ако у свом саставу има и властитих именица, оне се такође пишу великим словом: Основна школа „Васа Пелагић“, Индустрија кекса „Бамби“ из Пожаревца, Одбојкашки клуб „Комете“ из Београда.

Писање бројева словима

Спојено се пишу бројеви: *шеснаест, шездесет, шестсто.*

Бројеви који се састоје од две или више речи пишу се одвојено: *седамдесет осам, сто четрдесети, шест стотина.*

Између претпоследње и последње речи може, али не мора, да се пише реч **и**: *триста педесет и шест, петсто осамдесет и три.*

Тачка се не пише иза редних бројева написаних арапским цифрама када се иза њих нађе неки други знак (запета, заграда, црта): *Домаћи задатак је на 119, 120. и 121. страни. На нашим спратовима (2, 4. и 6) живе странци. На 10 – 12. кт ћеш видети тек знак.*

Тачка се не пише иза римских бројева: *Освојили смо IV место на такмичењу.*

Писање речце *ли* и *не*

Речца **ли** се пише одвојено од речи: *Радиш ли? Да ли си прочитао? Је ли истина?*

Речца **не** се пише одвојено од глагола: *не знам, не можеш, не жели, не радимо, не учите.*

Речца **не** се пише одвојено од глагола осим: *нисам, нећу, немам, немој, недостајати, нестати.*

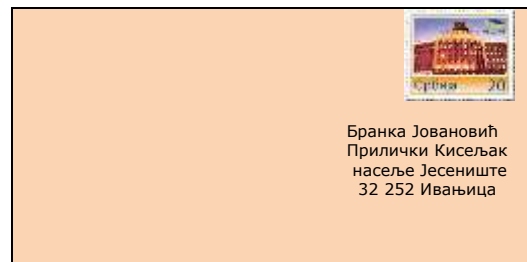
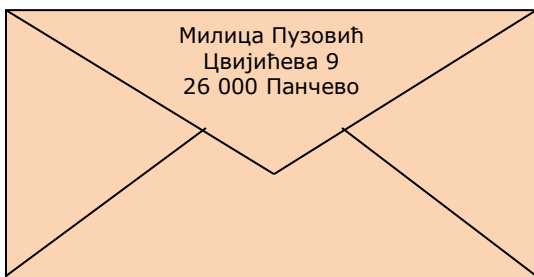
Речца **не** се пише заједно са именицама: *небрига, несрећа, нечовек, нерад* и сл.

Речца **не** се пише заједно са придевима: *некултуран (човек), непозната (жена).*

Писање писама, честитки и разгледница

Наставак писма, честитке, разгледнице иза наслова ако се наставља у новом реду, без обзира што се ставља после наслова запета, пише се великим словом: *Драга бако,*

Пишем ти ово писмо...

Писање сугласника *ј*

Сугласник **ј** се не пише између самогласника **и-о**: *виолина, учионица, такмичио.*

Сугласник **ј** се пише између самогласника **о-и**: *који, броји, стоји.*

Наводници и заграде

Наводницима се обележавају туђе речи које се наводе. *Ана рече: „Урадила сам задатак.“*
Наводницима се обележавају називи књижевних дела (роман, прича, песма), часописи, филмови...
Заграде служе за додатна објашњења. *Обавештајне (изјавне) реченице се завршавају тачком.*
У заградама се пише датум рођења и смрти. *Вук Караџић (1787–1864)*

Две тачке и запета у набрајању

Две тачке пишемо испред набрајања, а речи које набрајамо одвајамо запетом.
Маја је на пијаци купила: кромпир, спанаћ, сир, лук, пасуљ, јаја.

Преношење речи у нови ред

Када у писању морамо поделити реч и један њен део пренети у нови ред то увек чинимо на граници слога. На месту где делимо реч, увек пишемо цртицу (-). У правилно подељеним речима, граница се налази иза самогласника, а испред сугласника. Слог од једног гласа никада не преносимо у нови ред.
Коначно нам је дошао месец април и априлске пролећне слике нам улепшавају паркове.

Скраћенице

Скраћенице су речи које у писању скраћујемо на једно или више слова.
Скраћенице за мерне јединице се пишу малим латиничним словом или ћириличким словом:
m – метар, **м** – метар, **kg** – килограм, **кг** – килограм. Мерне јединице за време су (**h** – сат и **s** – секунд).

Мерне јединице за дужину			Мерне јединице за запремину течности			Мерне јединице за масу		
милиметар	mm	мм	милилитар	ml	мл	грам	g	г
центиметар	cm	цм	центилитар	cl	цл	килограм	kg	кг
дециметар	dm	дм	децилитар	dl	дл	тона	t	
метар	m	м	литар	l	л			
километар	km	км	хектолитар	hl	хл			

Скраћенице које садрже почетна слова скраћене речи пишу се са тачком: **бр.** – број, **св.** – свети, свеска, **једн.** – једнина, **мн.** – множина, **ул.** – улица, **проф.** – професор, **срп.** – српски, **чл.** – члан, **мин.** – минут, **дин.** – динар, **инж.** – инжењер, **стр.** – страна, **гл.** – глагол, **шк.** – школски.

Значење речи

Речи које имају исто или слично значење, а различито се пишу: *ђак – ученик, ићи – ходати, диван – леп.*

Речи које имају иста слова, али не и исто значење: *пол (женски, Северни), град (град Панчево, временска непогода), коса (коса на глави, име Коса, алат за кошење).*

Речи супротног значења: *младост (старост), весео (тужан), поћи (стати), близу (далеко).*

Речи имају умањено значење (умањенице): *кућица, лептирић, детенце.*

Речи имају увећано значење (увећанице): *књижурина, ручерда, рибетина.*

Основно и пренесено значење

Реч, поред основног, може имати и пренесено значење, једно или више њих.

Биљка **вене** без воде. Срце **вене** без љубави.

Посејао је пшеницу. **Посејао је** мржњу.

Комшиница ми **се насмејала**. Срећа ми **се насмејала**.

Правопис

Неправилно	Правилно
Врло добар (4)	Врлодобар (4)
Купила сам малу торбицу.	Купила сам торбицу. Купила сам малу торбу.
Купила сам велику торбетину.	Купила сам торбетину. Купила сам велику торбу.
Прочитала сам у приповетци.	Прочитала сам у приповетки или приповеци.
Ја треbam да учим. Ти требаш да учиш.	Ја треба да учим. Ти треба да учиш.
Ја сам прва, ти си задњи у реду.	Ја сам прва, ти си последњи у реду.
Наћи ћемо се у 17:15 или 17 30h .	Наћи ћемо се у 17.15 или 17.30 .
Имам тамно плаву мајцу , а ти црнобели шал.	Имам тамноплаву мајицу , а ти црно-бели шал.
Добродошли , прваци!	Добро дошли , прваци!
Јер све у реду?	Је ли све у реду? Је л' све у реду?
То је Евицина свеска, а књига је Ивицина .	То је Евичина свеска, а књига је Ивичина .
Био сам на журци .	Био сам на журки .
У одељењу сви знамо делење .	У одељењу сви знамо дељење .
Он је гледаоц , а од гледаоца све зависи.	Он је гледалац , а од гледалаца све зависи.
Воће је донешено , а јабука је загрижена .	Воће је донесено , а јабука је загризена .
Добио сам пет еура .	Добио сам пет евра .
Погрешијо сам и извинуо сам ти се.	Погрешио сам и извинио сам ти се.
Пишем састав са хемиском оловком.	Пишем састав хемијском оловком.
Кући сам и једем бонбоне .	Код куће сам и једем бомбоне .
Ја би урадио, а ми би могли заједно то.	Ја бих урадио, а ми бисмо могли заједно то.
Гледала сам на телевизору Малу сирену .	Гледала сам на телевизији Малу Сирену .
Ниским ни сам у лошим односима.	Ни са ким нисам у лошим односима.
Претцедник се потшишао .	Председник се подшишао .
Посетио сам цркву светог Марка.	Посетио сам Цркву Светог Марка.
Он је радосан , а ти си радостна .	Он је радостан , а ти си радосна .
Највишљи је у разреду.	Највиши је у разреду.
Бака има шест десет година.	Бака има шездесет година.
Сумља је само препоставка .	Сумња је само претпоставка .
Имали смо пречас (предчас).	Имали смо претчас .
Цело време пишем зарезе .	Све време пишем запете .
Ићићеш с' мном . Ићи ћеш самном .	Ићи ћеш са мном .
Једампут сам купио кило јагода.	Једанпут сам купио килограм јагода.
Добар дан! Милан крај телефона.	Добар дан! Милан на телефону.
Изузетци су они који имају потсетник .	Изузеци су они који имају подсетник .
Најачи дечак се зафалио на помоћи.	Најјачи дечак се захвалио на помоћи.
Предпостављам да си ишао са колима.	Претпостављам да си ишао колима .

Књижевност

Наслов је назив неке књиге, песме, приче.

Садржај се налази на почетку или крају сваке књиге и служи да се лакше снађемо.

Речник је књига у којој су речи поређане по азбучном реду и садрже њихово објашњење.

Текст је свако дело које се чита. Текст може бити написан у **поезији** (песма) и **прози** (прича, бајка, басна).

Поезију представљају књижевна дела која су писана у стиховима (песма).

Писац је човек који пише књиге, песме, приче...

Песник је писац који пише само песме.

Песма може да има једну или више строфа.

Строфа је састоји од више стихова.

Стих је један ред у песми.

Место радње је место на коме се збива нека прича.

Време радње је време у којем се збива прича.

Лик (јунак) је личност у књижевном делу.

Карактеризација је приказивање особина лика.

Главни ликови су ликови у причи о којима се највише говори, а **споредни ликови** су остали ликови који се спомињу.

Рима представља гласовно подударане на крају стихова: *друг – круг, тепа – лепа*.

Песничка слика је сваки надахнути опис у песми и постиже сликовитост песничког језика.

То је заокружен целовит приказ неког дела, стварности или неког личног доживљаја.

Фабула је повезаност догађаја у јединствен ланац.

Наратор је приповедач и он приповеда у тексту.

Пишчев говор (говор наратора) је део текста који говори писац.

Говор лица су речи које изговарају ликови.

Народна поезија

Народна песма је песма која нема познатог аутора. То су песме које су настале у народу, али их није смислио народ као маса, већ истакнути појединац. Оне су се преносиле с генерације на генерацију. То је песма са пуно емоција, сликовитих израза која описује свакодневне догађаје и опевана су сва људска осећања: срећа, туга, радост, жалост. Када се појавио Вук Караџић и његова азбука, те песме су записане и захваљујући томе ми их данас можемо читати. Вук Караџић је поделио народну поезију на:

Мушке (јуначке) песме су епске народне песме у којима су опевани јунаци и њихове битке. Стихови су обично у десетерцу (10 слогова у једном стиху). Народне песме су певали гуслари: *Марко Краљевић и орао*.

Женске песме су лирске песме поседују осећања и краће су од мушких песама.

Народне лирске песме (женске песме)

Шаљиве песме певају о догађајима из живота људи који су описани са шаљиве и веселе стране: *Ја сам чудо видео*.

Породичне песме певају о љубави у породици: *Двије сеје брата не имале*.

Народна проза

Басне су приче у којима главни јунаци су животиње који приказују људе. Свака басна има поуку (поруку, нараваоученије, тј. поучан савет) који представља мудар савет који усвајамо читајући басне: *Лав и миш*.

Шаливе народне приповетке су приповетке у којима су описани стварни догађаји, али смешно: *Радознали сусед*. **Народне приче** су написали непознати талентовани појединци. Не знамо име аутора и зато кажемо да их је измислио народ. Некада су људи причали приче са жељом да се забаве. Баке су причале унуцима, а унуци кад порасту својој деци. Тако народне приче из давних времена дођоше до нас. Вук Стефановић Карацић је сакупио и записивао народне приче које је назвао приповеткама: *Голуб и пчела*, *Седам прUTOва*.

Бајке су приче о чудним догађајима и ликовима, где увек добро побеђује зло, почиње стереотипним почетком: *Чардак ни на небу ни на земљи*.

Народне умотворине

Брзалица је реченица која се брзо изговара: *На врх брда, врба мрда*.

Пословица је кратка и мудра народна изрека о животу: *Пријатељ се у невољи познаје*.

Загонетка је игра речи која се састоји од необичног питања у којем се крије одговор:

Пуна школа ђака ни од куда врата (лубеница).

Ребус је загонетка у облику цртежа и слова.

Успаванка је песма која се пева деци пред спавање: *Мајка Јову у ружи родила*.

Питалица је пословица дата кроз дијалог и чине је питање и одговор који је мудар.

Питали пса: „Зашто много лајеш?“ „Другог заната немам“, рече пас.

Уметничка (ауторска) књижевност

I ЛИРИКА: описне песме.

Описна песма помоћу слика природе приказује унутрашњи доживљај песника, његова осећања и мисли: *Пролећно јутро у шуми*, Момчило Тешић.

II ЕПИКА: бајка, басна.

Басне су приче у којима главни јунаци су животиње који приказују људе и свака басна има нараваоученије (поуку): *Пас и његова сенка*, Доситеј Обрадовић.

Бајке су приче о чудним догађајима и ликовима, где увек добро побеђује зло, почиње стереотипним почетком: *Сликарка зима*, Десанка Максимовић.

III ДРАМА

Драма је књижевно дело намењено извођењу на сцени (у позоришту, на филму, на телевизији). **Комад** је позоришно дело.

Драмски текст (драма) је драмски текст који се изводи на позорници и изводе га глумци.

Драмски писац пише драмски текст.

Глумци играју драмски текст према упутствима редитеља. Глумци играју улоге.

Гледалац посматра позоришну представу.

Лица су ликови (драмски јунаци) у драми и носиоци радње. Лица се пишу великим словима.

Дијалог је разговор између два лица.

Сукоб представља неслагање лица у мишљењу у књижевном делу.

Драмска радња је низ повезаних догађаја који чине целину драмског текста.

Збирне именице

Збирне именице су именице које обликом једнине изражавају множину. Означавају скуп истих бића или предмета и не могу да се преброје и схватају се као целина. Оне су увек у једнини: *камење, лишће, цвеће; деца, браћа, господа; телад, прасад, пилад*. У збирне именице спадају и: радништво, сељаштво, дечурлија, стакларија, дрвенарија, воће, поврће...

1. Шта су збирне именице? _____

2. Заокружи збирну именицу. а) цветови б) цвет в) цвеће

3. Обој поља у којима су збирне именице.

листови	лишће	грање	гране	дете	деца	браћа	брат	пилад	пилићи
---------	-------	-------	-------	------	------	-------	------	-------	--------

4. Збирне именице имају само (подвучи тачан одговор): а) једнину; б) множину.

5. Спој линијама.

прутови	→	ЈЕДНИНА	јагњићи
прут	→	МНОЖИНА	јагњад
пруће		ЗБИРНА ИМЕНИЦА	јагње

6. Заокружи збирне именице: господа, господин, госпођа, кучад, куче, кучићи, ждребад, ждребе.

7. Напиши збирне именице настале од датих заједничких именица.

а) корен – _____ в) дрво – _____ д) грм – _____
б) клас – _____ г) сноп – _____ љ) трн – _____

8. Дате именице напиши као заједничке именице у једнини.

а) жбуње – _____ г) штенад – _____ е) ћебад – _____
б) прстење – _____ д) момчад – _____ ж) ужад – _____
в) мачад – _____ љ) кестење – _____ з) перје – _____

9. Попуни табелу.

Заједничке именице		Збирна именица
Једнина	Множина	
		чобанчад
	становници	
		сељаштво

10. У следећим реченицама подвучи збирне именице.

Лара је прала посуђе. Сељаци су извели јунад на испашу. Кад чељад нису бесна, кућа није тесна. Госпођа Ленка носи огрлицу са драгим камењем. Ујак је користио коље за везивање малина. Хељда је зрневље које је јако здраво. Некада се рубље прало у рекама. Стриц је направио бурад за вино.

11. Допуни реченице збирним именицама.

а) На пијаци сам купила букет _____. г) Мајка ушива сину _____ на кошуљи.
б) _____ се играју у парку. д) Ветар дува и разноси _____.
в) На јесен стиже бело и црно _____. љ) Станко гаји у штали _____.

12. У датом тексту подвуци збирну именицу.

Код моје баке и деке у селу, двориште је пуно сувог прућа. Налетео сам на неко трње. Шибље и травнато бусење су украси овог дворишта. Деда је прошлог лета повadio доста корења.

13. Следеће реченице препиши тако да подвучене именице буду збирне именице.

Кестен пуцкета на жару. Ђурићи и гушчићи су несташни. Трун ми је упао у око.

14. Подвуци све збирне именице и одреди им род и број.

Са дрвећа опада жуто лишће. Пијаце су препуне зрелог грожђа. Осећа се мирис јесењег цвећа.

Збирна именица	Род	Број

15. Одреди број именица.

Именица	Број	Именица	Број	Именица	Број	Именица	Број
паперје		прашина		перад		Петко	

16. Одреди следеће категорије именица.

	Врста именице	Род	Број
а) Мирко	_____	_____	_____
б) мајмунчад	_____	_____	_____
в) маст	_____	_____	_____

17. Одреди врсту, род и број подвучених именица.

- а) Деда Стева има унука. _____
б) Деда Стева има унучад. _____
в) Деда Стева има унучиће. _____

18. Попуни табелу.

Збирна именица	Једнина	Збирна именица	Једнина	Збирна именица	Једнина
копилад		сирочад			перо
	роб		прамен	гробље	

19. Састави реченицу од две збирне именице. _____

20. Напиши причу од датих речи: шипражје, дрвље, саће.

_____

_____

_____

_____

_____

10. Разврстај у табелу следеће речи: грање, гавран, гас, гумица, господа, Градац, Гроздана, гепард, грожђе, гвожђе, глина, гајде, гост, Гроцка, графит, грана, глиста, Гуча, Гаврило, гај, Гвозден, гајтан.

Именице			
Властите именице	Заједничке именице	Збирне именице	Градивне именице

11. Распореди дате именице: прасад, Прешево, прасе, пластика, папир, Подујево, пума, Пожега, прстење, перје, позорница, песник, Пантелија, питон, пиринач, парче, патика, перница, пуж, патлиџан.

Властите именице: _____

Заједничке именице: _____

Збирне именице: _____

Градивне именице: _____

12. Одреди врсту именица.

а) дугмад – _____	д) сунђер – _____	з) зрневље – _____
б) дукат – _____	ђ) снопље – _____	и) злато – _____
в) дрво – _____	е) Севојно – _____	ј) Злата – _____
г) Деспотовац – _____	ж) смоква – _____	к) златник – _____

13. Попуни табелу.

Именица	Врста именице	Именица	Врста именице	Именица	Врста именице
браћа		Тања		сирочад	
бакар		трска		сељаштво	
бронза		таблета		Стара Пазова	
Бољевац		Тител		суза	
Борислав		трње		свила	
булевар		тенк		Сава	

14. Прецртај уљезе.

а) чоколада, чај, челик, чекић	в) мермер, мед, млеко, Миле
б) Лозница, Лепосавић, лутка, Лепеница	г) пилад, прасад, поток, перад

15. Препиши на линију једну именицу из скупа, која припада истој врсти као именице у низу.

а) пчела, кошница, _____, ливада (жбуње, цвет, мед, цвеће)	б) _____, камен, гвожђе, песак (мешалица, зграда, цемент, лопата)
в) Владан, Влатка, Васа, _____ (вода, вила, власт, Владана)	г) перје, _____, пруже, лишће (језеро, шипражје, риба, бара)

16. Заокружи градивне именице у датим реченицама.

- Капитен тима је подигао пехар од злата, а противници су добили медаље од сребра.
- Када сунчано време, носим патике од платна, а када је кишовито, носим чизме од гуме.
- Лимунаду сам сипала у бокал од стакла, а млеко у чашу од картона.
- Бибер, со, шећер и какао ми стоји у кутији од пластике.
- На часу ликовног некад користимо глину и пластелин.
- У термометру има живе, а олово се користи за риболов.

17. У тексту подвуци градивне именице.

Бетон је грађевински материјал који се прави од цемента, шљунка, песка и воде. Користи се за прављење путева, стаза, зграда, мостова... Малтер настаје мешањем цемента, песка и воде. Користи се за зидање свих зидова. Камион превози гвожђе, челик, мермер. То превозно средство користи нафту или бензин. Ограде се праве и од метала. Некада су се више користили природни материјали, као што су трска, дрво, камен.

18. Од којих градивних именица су настале дате именице?

- а) Златан – _____ в) Угљеша – _____ д) Каменко – _____
б) Снежана – _____ г) масноћа – _____ љ) стакларија – _____

19. Распореди у табелу градивне именице према роду: нафта, вуна, млеко, јогурт, сомот, злато.

Мушки род	
Женски род	
Средњи род	

20. Попуни табелу стављајући знак + у одговарајућа поља.

Именица	Властита	Заједничка	Збирна	Градивна	Мушки род	Женски род	Средњи род
вредност							
Горана							
бензин							
година							
Горан							
цвеће							

21. Заокружи градивне именице.

У посуду сипати: 1 kg брашна, шољу воде, шољу млека, кашичицу соли и једну кашику уља. Све то замесити и направити кифле.

22. Издвој све градивне именице у рецепту за палачинке.

Потребно је: 3 јаја, 300 g брашна, пола литре воде, 2 кашике уља и на врх кашичице соли.

Градивне именице су: _____

23. Одреди род, број и врсту именица.

Именица	Врста именице	Род именице	Број именице
Жива			
жива			
жетва			
жбуње			

24. Издвој градивне именице.

Цемпер се прави од вуне, а кошуље од памука. Најпријатније су панталоне од лана и сукње од сомота.

25. Препиши све градивне именице из песме Фредерика Гарсија Лорке „Луцкаста песма“.

---

26. **Одреди врсту, род и број означених именица.**

Реченица	Врста именице	Род именице	Број именице
Бранислав тренира цудо.			
Олово се користи и у индустрији боја.			
Позајми ми марамицу.			
Класје стоји усправно и чека жетву.			

27. **Издвој из текста именице.**

Буди ме песма петла свакога јутра. Мој пас вири из кућице од дрвета. Простире се шарени ћилим изаткан од разнобојног цвећа. Телад су на пашњаку. Ветар пирка и милује дрвеће. Бака прави сир и кајмак.

Именице			
Властите именице	Заједничке именице	Збирне именице	Градивне именице

28. **Издвој именице из дате реченице и одреди врсту, род и број.**

Викторија има богату колекцију прстења од злата.

---

29. **Из датог текста издвој именице и разврстај их у табелу.**

Јелена има баку која живи у Ђурашићима, близу Пријепоља. Бака Љуба гаји краве и јагњад. Брине и о малинама и цвећу. Зими плете чарапе од вуне. У кући има посуде од глине, корпе од плетеног прућа и фрулу од дрвета. Иза куће се налази шума у којој има жбуња и опалог лишћа.

Властите именице	
Заједничке именице	
Збирне именице	
Градивне именице	

30. **Подвучи именице и одреди род и број.**

Татјана и Рашко су за свадбу добили посуђе од кристала.

Именица	Врста именице	Род	Број

31. **Напиши реченице у којима ћеш употребити следеће градивне именице.**

- а) месо, маст, вода – _____
б) камен, цигла, дрво – _____
в) кожа, памук, лан – _____

32. **Напиши реченицу у којој ћеш употребити две градивне именице.** _____

---

33. Попуни табелу именицама из датог текста.

Зорица је славила рођендан. Припремила је уље и шећер за колаче. Деца из комшилука су јој купила хаљину од свиле и торбу од коже.

Именице (род именице, број именице)	
Властите именице	
Заједничке именице	рођендан (мушки род, једнина),
Збирне именице	
Градивне именице	

34. Шта користимо да бисмо направили:

а) погачу – _____

б) кућу – _____

в) сукњу – _____

35. Напиши неколико градивних именица које се користе за прављење торте. _____

36. Напиши три реченице у којима ће земља имати значење:

а) властите именице – _____

б) заједничке именице – _____

в) градивне именице – _____

37. Напиши две реченице о старој планинској кући користећи све врсте именица. Заокружи све именице у тим реченицама. _____

38. Напиши једну реченицу која ће садржати властиту, заједничку, збирну и градивну именицу. _____

Присвојни придеви

Присвојни придеви означавају чије је нешто: *мамин* ауто, *татини* кључеви.

Присвојни придеви који су настали од властитих именица, а завршавају се на **-ски, -чки, -шки**, пишу се малим словом: *београдски, панчевачки, нишки*.

* Осим властитих назива манифестација, установа, предузећа: *Београдски сајам, Панчевачки џез фестивал, Нишка тврђава*.

Присвојни придеви који су настали од властитих именица, а завршавају се на **-ов, -ев, -ин**, пишу се великим словом: *Марков, Милошев, Анин*.

* Сугласник **д** испред сугласника **с** и **ш** не прелази у сугласник **т**: *председник, градски, подшишати*.

* Правилно написани присвојни придеви су: *Миличин, Љубичин, Даничин, Веричин*.

1. Придеви су речи које стоје уз _____ и могу бити: _____ и _____.

2. Речи које означавају какво је нешто или чије је нешто су: а) именице; б) глаголи; в) придеви.

3. Допуни реченице.

Тата је купио ауто. Војин има качкет. Шабац има вашар.
Ауто је _____. (Чији је?) Качкет је _____. (Чији је?) Вашар је _____. (Чији је?)

4. Упиши одговор.

Придеви шумадијски, суботички и рашки су изведени од властитих именица _____, _____, _____. Придеви Милутинов, Урошев, и Живкин изведени су од властитих именица _____, _____, _____.

5. Попуни табелу.

Именице	Присвојни придеви	
	Малим почетним словом	Великим почетним словом
Иван	/	Иванов
стока		
Ђурђица		
девојчица		
Кина		
овца		

6. Подвуци у сваком низу један присвојни придев.

а) Сунце, сунчати се, сунчани б) стар, старчева, старост, старити в) месечарити, Месец, месечев

7. Од датих именица направи присвојне придеве које се слажу са именицом **сат**.

а) Валерија – _____ г) Инђија – _____ е) Војводина – _____
б) Војислав – _____ д) Сава – _____ ж) Копаоник – _____
в) Ваљево – _____ њ) Тиса – _____ з) Авала – _____

8. Допуни реченице присвојним придевима.

а) Сутра је _____ рођендан. (Вук) г) _____ осмех је најлепши. (деца)
б) _____ професија је одговорна. (лекар) д) Прешла је _____ праг. (кућа)
в) Видели смо _____ репертоар. (позориште) њ) Свирам _____ хармонику. (ујак)

9. Одреди да ли следеће речи значе какво је нешто или чије је нешто: Лолин, родна, разноврсна, краљевачки, банатски, уснуло, лепршав, Верољубов, теткин, пробуђена, учено, моравски, неустрашив.

Какво је нешто?	Чије је нешто?

10. Напиши присвојне придеве од датих именица.

а) Лепа (брат) – _____ г) прозор (окно) – _____
б) радник (класа) – _____ д) људи (слабост) – _____
в) Новак (победа) – _____ њ) храст (крошња) – _____

11. Уоквири одговор у којем учаваш присвојни придев: торта од Маје, сир из Бачке, Мајина торта, Месечев сјај, балкански ратови, Петрова свеска, фестивали у Нишу, сјај Месеца, ратови на Балкану, бачки сир, Нишки фестивал, свеска од Петра, риболовачки прибор, прибор од риболоваца.

12. Од следећих именица изведи присвојне придеве.

Именица	Присвојни придев	Именица	Присвојни придев
Пријеполје	(школа)	Тамиш	(кеј)
Сјеница	(сир)	војник	(чизма)
Златибор	(кајмак)	школа	(програм)
Добрица	(шнала)	багрем	(мед)
Драшко	(шоља)	птица	(песма)
Голија	(шума)	родитељ	(љубав)
Ђорђе	(уџбеник)	Павле	(цртеж)

13. У следећим скуповима речи истакнуте су поједине именице. Изведи од њих придеве и упиши их на одговарајуће место.

- а) репрезентација Русије – _____ г) књижица ђака – _____
 б) улице Панчева – _____ д) лопта одбојкаша – _____
 в) дани лета – _____ љ) сир од краве – _____

14. У датој табели обој црвеном бојом описне придеве, а плавом бојом присвојне придеве.

пасји	опрезан	речни	бакин	раднички
влажно	богаташки	поцепано	разигран	провидан
рашчупан	исписано	народни	планински	заљубљен

15. Попуни табелу.

Именице	Какво је?	Колико је?	Чије је?
балон			
шљива			
одело			

16. На линији испред придева напиши број групе којој припада.

1 – описни придев   2 – присвојни придев

- а) _____ – пожаревачки   г) _____ – савестан   е) _____ – козји
 б) _____ – искрен   д) _____ – спортски   ж) _____ – златарски
 в) _____ – Теодорин   љ) _____ – отресита   з) _____ – вијугаво

17. Разврстај придеве: гусарски брод, неискрена жеља, Савкина оловка, Сретенова колиба, препредена лисица, поломљена ваза, ружин пупољак, хуман гест, руски језик, бакин рецепт, успешан спортиста, фабрички димњак, шаљива песма, пољски миш, браон чивилук, италијански ресторан, чобански пси.

а) Описни придеви: _____

б) Присвојни придеви: _____

18. Уз дату именицу допиши по два описна придева. Од дате именице изведи присвојни придев.

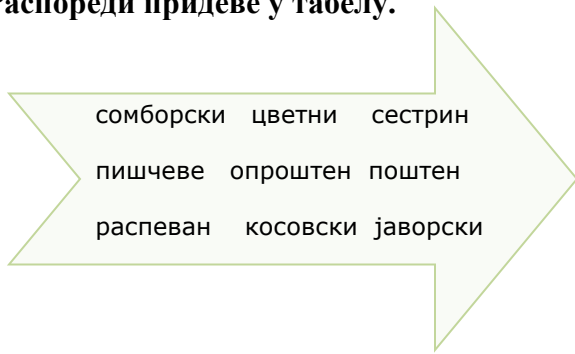
- а) мајка – _____, _____, _____   в) мачка – _____, _____, _____
 б) Ужице – _____, _____, _____   г) Лим – _____, _____, _____

19. Допуни присвојним придевима дате реченице.

Моје омиљене бајке су „ _____ ново одело”, „ _____ чаробна лампа”.

Најгледанији српски филмови протеклих година били су „Зона _____” и „ _____ слава”.

20. Распореди придеве у табелу.

Описни придеви	Присвојни придеви

21. Подвуди придеве и одреди којој врсти припадају.

- а) поверљива информација – _____ г) дугокоси дечак – _____
б) смедеревски виногради – _____ д) мајчин глас – _____
в) похлепно дете – _____ ђ) ариљски веш – _____

22. Напиши велико слово тамо где је потребно: немица, немачки, немачка, сремци, срем, сремски.

23. Напиши реченице у којима ћеш користити присвојне придеве изведене из датих именица.

- а) Жаклина – _____
б) Желимир – _____
в) Колубара – _____
г) Крагујевац – _____

24. Напиши уз дате именице по два описна и два присвојна придева.

- а) село – _____
б) лутка – _____
в) сан – _____

25. Састави и напиши по једну реченицу у којој ћеш употребити следеће придеве.

- а) сочна јабука – _____
б) Радичин кум – _____
в) мастан бурек – _____

26. Састави и напиши реченице у којима ћеш употребити следеће придеве.

- а) Евичин – _____
б) културан – _____

27. За именицу кућа напиши пет присвојних придева: _____

28. Уоквири присвојне придеве у датим реченицама.

На трпезаријском столу се налази есцајг. Кенгурово младунче се налази у торби. Зимске чарапе су топле. Речни брод се приближавао обали. Никша, Рајков брат, бави се спортом. Возимо се ибарском магистралом. Зачуо се звук тренерове пиштаљке. Мој ауто има кикиндске таблице. У свету су познати пиротски ћилими. Прошетала сам савским кејом. Најлепши су новогодишњи празници.

29. Дату реченицу прошири са два придева. Тенисер тренера.

- а) Описним придевима: _____
б) Присвојим придевима: _____

30. Подвуци именице иза присвојних придева.

Купила сам ливадски мед. Некада су постојале земљорадничке задруге. Зидарски посао је тежак. Комшијино двориште је непокошено. Стамбени кредити су скупи. У салону су кухињски елементи. Треба редовно проверавати очни вид. Нашле смо се на градском тргу. На северу се налази војвођанска равница.

31. У следећим реченицама црвеном бојом заокружи описне придеве, а плавом бојом присвојне.

Кошаркашки дрес је црвене боје. Комшијска кућа је окречена. Успешни јагодински привредници су отпутовали у Грчку. Морски таласи су преврнули мали чамац. Ружичини родитељи су посетили фрушкогорске манастире. Јели смо укусну ужичку пршуту. Тошиној сестри су најтежи кућни послови.

32. Разврстај речи из следећих реченица.

Школски ходник је украшен шареним, ђачким ормарићима.

- а) Именице: _____
б) Глагол: _____
в) Придеви: _____

33. Напиши што више описних и присвојних придева који се односе на именицу телефон.

- а) Описни придеви: _____
б) Присвојни придеви: _____

34. а) Напиши једну реченицу у садашњем времену која ће садржати присвојни придев и глагол који означава стање. _____

б) Сада ту реченицу измени тако да она буде у будућем времену. _____

35. Напиши једну реченицу. Нека буде у прошлом времену, нека садржи властиту именицу и бар један придев. _____

36. Састави три реченице у којима ће бити употребљени присвојни придеви изведени од следећих властитих именица: Срем, Хелена, Рума. _____

37. Напиши једну реченицу у којој ћеш имати:

а) Један присвојни придев изведен од заједничке именице и два глагола – _____

б) Један присвојни придев изведен од властите именице који се пише малим почетним словом и један описни придев – _____

в) Један описни придев и један присвојни придев изведен од властите именице који се пише великим почетним словом – _____

38. Напиши десет реченица у свеску о твом одељењу користећи што више присвојних придева.

39. Заокружи придеве у датом тексту и напиши их у табелу.

У главном граду Србије се одржавало републичко такмичење у одбојци. На јарболу се лепршала српска застава. Екипе из великих градова су се такмичиле. У финалу су се бориле панчевачка и зрењанинска екипа. Најбољи одбојкаши су добили пригодне медаље и огроман пехар.

Описни придеви	
Присвојни придеви	

40. Пронађи још десет придева који се употребљавају као поређење и напиши их у свеску.

Црн као гавран. Црвен као рак. Бео као снег. Љут као рис. Брз као зец. Зелен као трава. Здрав као дрен.

41. Пронађи по три придева за дате именице на задата слова.

Именице	учионица	брод	књига
М			
П			
С			

Род и број присвојних придева

Придев има исти род и број као и именица уз коју стоји.

Род придева	Број придева	
	Једнина	Множина
Мушки род	<i>градски трг</i>	<i>градски тргови</i>
Женски род	<i>планинска вода</i>	<i>планинске воде</i>
Средњи род	<i>сеоско имање</i>	<i>сеоска имања</i>

1. Одреди род и број и врсту придева.

Придев	Род	Број	Врста придева
испијен			
раскошна			
опрезно			
братовљев			
Олгино			
врбасова			

2. Одреди врсту, род и број придева у табели.

Придев	Врста придева	Род	Број
кројачки (алат)			
Славкове (сличице)			
вршачки (виногради)			
псећа (храна)			
непријатно (изненађење)			
летње (време)			

3. Извој присвојне придеве из следећих реченица и одреди им род и број.

- а) У малој кући живе Бисеркини родитељи. _____
- б) Стари дедин прслук је поцепан. _____
- в) Обожавам укусно слатко од шумских јагода. _____

4. **Заокружи придеве и одреди им род и број.**

Свети Сава је био српски принц и припадао је

краљевској породици. Замонашио се у руском манастиру. Иза себе је оставио вредне задужбине.

5. **Одреди род и број именица и придева у датим реченицама.**

Рођени смо у индустријском, загађеном граду. На журки сам упознала Златомирову мајку.

Придев	Именица	Род	Број

6. **Подвучи придеве у следећим реченицама и попуни табелу.**

Дуго и топло лето је иза нас. Сунчеви зраци вире иза облака. Љубина бака спрема зимницу.

Описни придеви	Род	Број	Присвојни придеви	Род	Број

Градивни придеви

Градивни придеви означавају од чега је нешто: *дрвени* сто, *камени* мост. Носи *златно* прстење. (градивни придев) Она је *златно* дете. (описни придев)

1. **Речи које означавају од чега су предмети називају се:** (заокружи слово испред тачног одговора)

а) описни придеви; б) присвојни придеви; в) градивни придеви.

2. **Заокружи питање које одговара градивним придевима.**

а) Од чега је нешто? б) Какво је нешто? в) Чије је нешто?

3. **Наброј врсте придева:** _____

4. **Уоквири групе речи у којима се налазе градивни придеви:** дугуљаст нос, покварен зуб, Љубинков камион, сребрна огрлица, лесковачки роштиљ, ћилибарски брош, висок бор, сеоска школа, водена пара.

5. **Прецртај реч у датом низу која је градивни придев:** вода, водени, водати, водопад, водостај, водолија, воденица, водоинсталатер, водокотлић, водовод, водитељ, водоник, вођство, водомер.

6. **Повежи градивне придеве са именицом уз коју могу да стоје.**

бакарна	колачи	алуминијумски	деривати
медени	жица	картонска	чај
крвни	притисак	сатенска	постељина
воштана	огрлица	ледени	прозор
бисерна	свећа	нафтни	кутија

7. **У наведеним реченицама подвучи групу речи у којој се налази придев.**

а) Живадин има брзог коња. в) Шарени лептири лете. д) Београдске улице су широке.
б) Живадинов коњ брзо трчи. г) Лептири су шарени. њ) Улице у Београду су широке.

8. **Од градивних именица изведи градивне придеве у женском роду.**

а) вода – _____ в) бакар – _____ д) со – _____
б) лим – _____ г) кожа – _____ њ) шљунак – _____

9. Од којих су именица настали следећи градивни придеви?

- а) масни – _____ г) свилени – _____ е) нафтни – _____
 б) брашнаст – _____ д) челични – _____ ж) синтетички – _____
 в) млечни – _____ љ) гасни – _____ з) паперјастии – _____

10. Уз дате именице напиши градивни придев.

- а) _____ кеса г) _____ звоно е) _____ салвета
 б) _____ корпа д) _____ завеса ж) _____ свећа
 в) _____ клупа љ) _____ затварач з) _____ сукња

11. Од следећих именица изведи градивне придеве.

- а) кристал – _____ (лустер) г) гвожђе – _____ (ограда) е) снег – _____ (пахуље)
 б) креч – _____ (малтер) д) бензин – _____ (пумпа) ж) глина – _____ (тањиири)
 в) мермер – _____ (плоча) љ) сребро – _____ (минђуше) з) бронза – _____ (медаља)

12. Подвучи придеве и одреди којој врсти припадају.

- а) српска салата – _____ г) Марков јастук – _____ е) метална тезга – _____
 б) свежа салата – _____ д) бео јастук – _____ ж) панчевачка тезга – _____
 в) воћна салата – _____ љ) перјани јастук – _____ з) огромна тезга – _____

13. Од именица изведи придеве у мушком роду.

- а) Ивона – _____ г) радост – _____ е) олово – _____
 б) керамика – _____ д) јесен – _____ ж) пекар – _____
 в) Шид – _____ љ) земља – _____ з) ливада – _____

14. Разврстај глаголске придеве и глаголске именице: бензин, бронзани, бетонски, бисер, брашно, бакарни.

Градивне именице	Градивни придеви

15. Црвеном бојом обој поља у којима је описни придев са именицом, плавом бојом присвојне придеве, а зеленом градивне придеве.

Евичина оловка	оловни војник	домаћи задатак
гвоздена статуа	јуначка песма	црвена ружа
строг отац	блиставии ум	уљани радијатор

16. Разврстај следеће придеве: плински, плав, папирни, попустљиви, препреден, пластична, перјани, порцулански, Персидин, пожаревачки, памучни, песников, Петрин, пријатан, паметан, плишани, познат.

- а) Описни придеви: _____
 б) Присвојни придеви: _____
 в) Градивни придеви: _____

17. Напиши три описна придева и један градивни придев.

Именице	Описни придеви	Градивни придеви
прстен		
кошуља		
колач		

18. Повежи придев са одговарајућом именицом и одреди врсту придева.

Придев	Именица	Придев и именица	Врста придева
ланене	трава		
осушена	огрлица		
осветљена	панталоне		
планински	сат		
дијамантска	ваздух		
Маричин	улица		

19. Састави и напиши реченицу у којој ћеш употребити следећи градивни придев.

- а) камена – _____
 б) земљани – _____

20. Уз дату именицу напиши по један описни, присвојни и градивни придев.

- а) играчка – _____ б) виљушка – _____

21. За наведене именице напиши по један описни, присвојни и градивни придев који ће те именице ближе одређивати.

Именице	Описни придеви	Присвојни придеви	Градивни придеви
чинија			
чаша			
чарапа			

22. Придеве синтетички, сладак, мајчин распореди у низу према врсти којој припадају.

- а) народни, _____, крављи; б) радостан, _____, духовит; в) кристални, _____, платнени.

23. Којој врсти придева припадају подвучене речи?

- а) Школска табла је у учионици. _____
 б) Зелена табла је у учионици. _____
 в) Пластична табла је у учионици. _____

24. Допуни реченице одговарајућим градивним придевима.

- а) Моје патике имају _____ ђон. г) На столу је _____ ваза.
 б) Најскупља је _____ наруквица. д) Укуцао је _____ ексер.
 в) Купила сам _____ новчаник. љ) Комшија монтира _____ капију.

25. Подвуци градивне придеве у следећим реченицама.

Здрав човек је срећан човек. У дрвеним гајбама је вршачко грожђе. Црвене лесковачке паприке се продају на пијацама. Појела сам масни буреk и млечну чоколаду. Бака ми је исплела вунени џемпер.

26. Обрати пажњу на придеве у следећим пословицама и заокружи градивне придеве.

На млађима свет остаје. Лепа реч и гвоздена врата отвара. Сакрио се у мишју рупу. Овца је вучије штене дојила и узгојила. Јефтина роба касу празни. Сребрно седло не чини добра коња.

27. Издвој градивне придеве из датог текста.

Душан је од оца добио за рођендан плишаног меду, а од баке вунени шал. Пили су сокове из стаклених чаша. На пластичним тањирићима је послужена чоколадна торта и проја од кукурузног брашна. Играли су се са гуменом лоптом. Дуле свира дрвени инструмент. Воштаним бојама боји цртеж.

Градивни придеви: _____

28. Распореди у табелу следеће речи да би се саставиле реченице: мрзну, спава, Јелка, мачка, талентована, Топличина, капи, пева, водене.

Описни придев	Властита именица	Глагол који означава радњу
Присвојни придев	Заједничка именица	Глагол који означава стање
Градивни придев	Заједничка именица	Глагол који означава збивање

29. Подвуци придеве у датом тексту, а затим их разврстај.

Близу огромне пешчане плаже се налази Звонкина дрвена викендица. Звонка је обукла памучну хаљину и понела је сламнати шешир. У великој платненој торби је понела свежег воћа. Појешће и шећерну вуну.

Описни придеви	
Присвојни придеви	
Градивни придеви	

30. Заокружи слово испред реченице у којој су сви придеви исте врсте.

- а) Стана је купила белу свилену кошуљу.
- б) Његослав има омиљени цртани филм.
- в) Раденко је добио црне кожне чизме.

31. У датом тексту, подвуци придеве и разврстај их у таблицу.

Станиша је на земунском кеју. Упецао је малу речну рибу. Седео је на дрвеној столици и чекао већи улов.

Описни придеви	Присвојни придеви	Градивни придеви

32. У датим реченицама црвеном бојом заокружи градивне придеве, зеленом бојом описне придеве, а плавом присвојне придеве.

Зими се спуштамо низ стрмо брдо металним санкама. У парку се налази песникова позлаћена биста. Слободанова другарица има пространо двориште. Тамарина стара картонска кутија је на полици. На градилишту су бетонски блокови. Покривам се бакиним вуненим ћебетом. Обула је кожне балетанке.

33. Прошири следећу реченицу са најмање пет придева: У кухињи се налазе кашике.

34. Напиши описни, присвојни и градивни придев уз дате именице на задато слово.

- а) _____ чарапа (П)   в) _____ игла (М)
- б) _____ колач (Ш)   г) _____ прозор (А)

34. Састави реченицу тако да садржи градивни придев и присвојни придев настао од властите именице.

35. Напиши реченицу која ће садржати један присвојни придев изведен од заједничке именице и један градивни придев.

Род и број градивних придева

Придев има исти род и број као и именица уз коју стоји.

Род придева	Број придева	
	Једнина	Множина
Мушки род	<i>дрвени</i> прозор	<i>дрвени</i> прозори
Женски род	<i>свилена</i> хаљина	<i>свилене</i> хаљине
Средњи род	<i>пластично</i> корито	<i>пластична</i> корита

1. Од следећих градивних именица изведи градивне придеве средњег рода.

- а) чоколада – _____ в) магнет – _____ д) сребро – _____
 б) мед – _____ г) лан – _____ љ) кожа – _____

2. Следећим придевима одреди род и број.

	Род	Број		Род	Број
а) коштана (срж)	_____	_____	г) глинене (голубови)	_____	_____
б) одељењске (заједнице)	_____	_____	д) грчка (маслина)	_____	_____
в) прозирно (стакло)	_____	_____	ђ) плаве (очи)	_____	_____

3. Одреди род и број придева.

Придев	Род придева	Број придева
одлична (оцена)		
дечје (игралиште)		
пешчани (сат)		
Стефаново (славље)		
лимени (олуци)		
вруће (крофне)		

4. Уз именицу напиши придев и одреди род и број.

Придев	Именице	Род	Број
	машна		
	мече		
	мраз		

5. Пронађи придеве, заокружи их, препиши и одреди им врсту, род и број: Пећ, певати, метални, први, ти, Душанова, грош, осам, ући ће, шећер, тањир, паметно, леви, телевизија, чекам, стојимо, Ниш.

6. Напиши за дате именице описни, присвојни и градивни придев и одреди им род и број.

Именица	Описни придев	Присвојни придев	Градивни придев	Род	Број
брод					
боца					
буре					

7. У датим реченицама подвуци придеве и разврстај придеве у табелу.

Велики таласи су заплускивали морску обалу. Инострани брод је био везан за челични стуб. Дрвене беле клупе су распоређене дуж обале.

Придев	Врста придева	Род	Број

8. Подвуци придеве и одреди врсту, род и број.

Ђурђичин златни привезак се налази у малој кутији.

9. Милеса је позајмила Оливерину плаву, свилену хаљину.

а) Из реченице издвој именицу и одреди јој врсту, род и број: _____

б) Одреди време вршења радње: _____

в) Издвој придеве и одреди им врсту: _____

10. Састави реченицу која ће садржати дати придев у сва три рода.

а) жут – _____

б) јак – _____

в) весео – _____

11. Напиши кратке реченице које ће садржати:

а) описни придев у мушком роду једнине – _____

б) описни придев у женском роду множине – _____

в) присвојни придев у средњем роду једнине – _____

г) присвојни придев у мушком роду множине – _____

д) градивни придев у женском роду једнине – _____

ђ) градивни придев у мушком роду множине – _____

12. Напиши реченицу која ће садржати описни, присвојни и градивни придев у женском роду једнине. _____

Личне заменице

Заменице замењују именице у реченицама: *Јелена* је лепа. *Она* је лепа.

Личне заменице: *ја, ти, он, она, оно, ми, ви, они, оне, она.*

1. Личне заменице за треће лице једнине и множине су:

Једнина: _____ Множина: _____

2. Подвуци заменице: и, ја, во, он, со, ви, ми, ти, али, она, син, ићи, пет, оно, два, они, трн, леп, оне.

3. Повежи заменице са реченицом у којој би требало да буду и напиши их на линијама.

- а) Милојка трчи на стази. _____ је атлетичарка. ОН
б) Купам се у мору. _____ волим лето. МИ
в) Путујеш авионом? _____ волиш путовања. ВИ
г) Танкосава је рекла Средоју: „ _____ ћемо обрати кукуруз.“ ЈА
д) Перите зубе! _____ треба да водите рачуна о оралној хигијени. ОНА
ђ) Србољуб пише поезију. _____ је врло талентован. ТИ

4. Подвуди заменице у реченицама.

Ја сам научила лекцију. Лопту је донела она. Ви слушате гласну музику. Ми разговарамо телефоном.

5. Допуни реченице одговарајућим обликом личних заменица.

Свиће дан. _____ ће бити топао. Птице певају. _____ граде гнезда. Ђурђа шета. _____ је видела птице.

6. Напиши одговарајуће личне заменице.

- а) _____ пецамо рибу.   в) _____ је прешао улицу.   д) _____ сте пливали.
б) _____ је исплела прслук.   г) _____ трче у парку.   ђ) _____ седим на клупи.

7. Допуни правилно реченице.

- а) О _____ причају. (ја)   в) Од _____ сам купио бицикл. (он)
б) Путујем _____. (ти)   г) То зависи од _____. (она)

8. Назначене речи замени одговарајућом заменицом.

- а) Богданка руча. _____
б) Сестра и ја се играмо. _____
в) Савета и Цвета журе у школу. _____

9. Подвуди заменице у тексту.

Другарица и ја путујемо возом. Са мном је пошла и ујна. Она је купила карту за нас. Ми смо јој захвалне.

10. Препиши текст тако да прича буде у првом лицу множине. Пре тога подвуди све заменице.

Ја тренирам кошарку. Редовно идем на тренинге. Играм викендом утакмице. Мој дрес је беле боје. Бодре ме другови из одељења. _____
_____
_____

11. Именицу која се понавља замени одговарајућом заменицом и препиши текст.

Добила сам лутку. Играла сам се са лутком. Лутки сам исплела плетеницу. Са лутком спавам у кревету. Од лутке се тешко одвајам. _____
_____
_____

12. Пронађи све заменице.

И	М	П	Ј	А	И
Т	В	И	А	Н	О
Н	И	Н	О	Т	Н
О	О	О	Н	Е	О
О	Н	А	А	Н	О

Лична заменица *Ви* из поштовања

Када се обраћамо само једној особи којој желимо да укажемо поштовање, користимо личну заменицу **Ви** и пишемо је великим словом. *Госпођо Савић, драго ми је што сам Вас упознала.*

1. Заокружи тачне одговоре. С поштовањем се обраћамо:

- а) другарима; г) старијим и непознатим особама;
б) учитељима, наставницима; д) лекарима, продавцима;
в) родитељима; ђ) родбини.

2. Допуни реченицу одговарајућом заменицом.

Поштовани учитељу,
Молим _____ да оправдате ученику Братиславу Јовановићу часове дана 17. фебруара због болести.
Унапред захвална,
мајка Здравка Јовановић

3. Подвучи речи којима су се ученици обратили господину Владимиру Грбићу из поштовања.

Поштовани господине Грбићу,
Позивамо Вас да будете наш гост на школском такмичењу у одбојци. Поштујемо Ваш рад и све што сте урадили за нашу репрезентацију. Шаљемо Вам поздраве из нашег града.

Ваши обожаваоци из Панчева

4. Допиши личну заменицу *Ви* из поштовања.

Поштовани комшија,
Морам да _____ укажем на то да не водите _____ пса у парк без корпе. _____ је можда овај проблем небитан, али деца треба да буду сигурна на дечјим игралиштима. _____ сте одговорни за свог пса.
Комшиница из стана број 4

5. Подвучи црвеном бојом неправилно дате заменице.

Учитељице, да ли бисте ви поновили реченицу? Моји родитељи, вама сам захвална за све што сте уложили до сада у мене. Видећемо Вас четвртак на терену. Госпођо Нинић, Ваша ћерка је талентована.

6. Напиши писмо свом омиљеном спортисти.

Лице и број глагола

Глаголи се завршавају на *-ти* (певати, свирати), *-ћи* (рећи, доћи), *-сти* (јести, плести).

Глаголи су променљива врста речи и мењају се по лицима, а јављају се у облицима једнине и множине. Глаголи имају три лица (1, 2. и 3), број (једнину и множину) и глаголска времена.

Једнина	Множина
1. Ја	1. Ми
2. Ти	2. Ви
3. Он, она, оно	3. Они, оне, она

1. Напиши глаголска лица.

Једнина	
Прво лице	
Друго лице	
Треће лице (мушки род)	
Треће лице (женски род)	
Треће лице (средњи род)	

Множина	
Прво лице	
Друго лице	
Треће лице (мушки род)	
Треће лице (женски род)	
Треће лице (средњи род)	

2. Допуни.

Једнина
 1. Ја _____
 2. Ти _____
 3. Он, она, оно _____

Множина
 1. Ми причамо
 2. Ви причате
 3. Они, оне, она причају

3. Одреди лице и број глагола.

Глагол	Лице	Број	Глагол	Лице	Број
Ја фарбам.			Ми фарбамо.		
Ти фарбаш.			Ви фарбате.		
Он фарба.			Они фарбају.		

4. Повежи правилно лице и облик глагола.

Ја	свираш	свирате	Ми
Ти	свира	свирају	Ви
Он, она, оно	свирам	свирамо	Они, оне, она

5. Повежи сваки глагол са њему одговарајућим лицем и бројем.

користим	друго лице једнине	решаваш
гута	треће лице једнине	стрепи
везујеш	прво лице једнине	веселим се

6. Повежи глагол са њему одговарајућим лицем и бројем.

ломим	2. лице једнине	отварају
гребеш	3. лице множине	куцам
бацају	1. лице једнине	премешташ

7. Упиши испред глагола редним бројем којем лицу припада дати глагол.

а) ___ – посматраш   б) ___ – посматрају   в) ___ – посматрам   г) ___ – посматрамо

8. Подвуци глаголе двама линијама у датим реченицама и изнад глагола напиши редним бројем лице које означава.

Ти тренираш? Тренирам. Где тренираш? Тренирамо у клубу. Тренирате и ви нешто?

9. Препознај и напиши у ком лицу и броју се налазе следећи глаголи.

Глагол	Лице	Број	Глагол	Лице	Број
живим	_____	_____	сушите	_____	_____
жале	_____	_____	вену	_____	_____
чезнемо	_____	_____	гребе	_____	_____

10. Одреди лице и број следећих глагола.

Глаголи	Лице	Број	Глаголи	Лице	Број
чупам			понесу		
одговара			ловиш		
лебдиш			пеца		
везујете			тресемо		
сређују			скачете		
напуштамо			скијам		

11. Напиши сва лица у једнини за глаголе **санкати** и **кречити**. _____

12. Напиши сва лица у множини за глаголе **бежати** и **гурати**. _____

13. Попуни табелу.

Множина		
Прво лице	Друго лице	Треће лице
клизамо се		
	станујете	
		ломе

14. Напиши у ком лицу и броју су написани следећи глаголи.

Глаголи	клече	укључујемо	прскам	шишају се	плевите	облачиш се
Лице						
Број						

15. Допуни реченице.

Ја милујем, ти милујеш, а она _____. Ја _____, ти посећујеш, а они _____. Ми притискамо, ви притискате, а оне _____. Ми _____, ви _____, а они завршавају.

16. Заокружи слово испред исправно написане реченице.

- а) Ја мирујеш у стану.   г) Ми спашавате.   е) Оне поклањате куче.
 б) Ти испуњаваш жељу.   д) Он се постидео.   ж) Она одбацујеш поклоне.
 в) Они су ублажили пад.   љ) Ви сте се удостојимо.   з) Оно избавља из воде.

17. Допиши наставак за облик глаголима да би реченице биле написане правилно.

- а) Ви призива__ невољу.   в) Оне одлаз__ кући.   д) Он пит__ пролазнике.
 б) Ти мириш__ цвет.   г) Ми вуч__ санке.   љ) Ја се упознај__ са градивом.

18. Допуни реченице одговарајућим обликом глагола **дремати**.

Ја дремам у спаваћој соби. Ти _____ код куће. Он _____ на каучу.
 Ми _____ на фотељи. Ви _____ на столици. Они _____ на треседу.

19. Допуни реченице водећи рачуна о лицу и броју глагола.

- а) Ти _____ о цвећу, а он _____ траву.   б) Ми _____ писма, а ви _____ у пошту.
 (бринути)   (косити)   (писати)   (послати)

20. Реченице су написане у множини. Напиши их у 3. лицу једнине мушког рода.
Немам светло на бицикли. Спремам кућу. Купујем нове уџбенике.

21. Из датог текста:

а) напиши глаголе који су у 3. лицу: _____

б) напиши глаголе који су у множини: _____

в) напиши све глаголе који су у женском роду: _____

Звездана је моја комшиница. Дружим се са њом. Идемо свакодневно на тренинге. Пише редовно домаће задатке. Добија петице. Тренира тенис, а свира и клавир. Родитељи су поносни на њу и подржавају је.

Преношење речи у нови ред

Када у писању морамо поделити реч и један њен део пренети у нови ред то увек чинимо на граници слога. На месту где делимо реч, увек пишемо цртицу (-). У правилно подељеним речима, граница се налази иза самогласника, а испред сугласника. Слог од једног гласа никада не преносимо у нови ред.
Коначно нам је дошао месец април и априлске пролећне слике нам улепшавају паркове.

1. Знак који се пише на крају реда где се реч раставља и преноси у нови ред је _____.

2. Растави дате речи на слоге.

а) бара – _____   в) јесен – _____   д) перница – _____
б) лето – _____   г) српски – _____   ђ) чобанин – _____

3. Прецртај речи које се не растављају на крају реда: срп, црв, дрво, липа, лак, тата, дете, дугме, звоно, сат, гром, кош, шетња, крв, црн, бео, дан, час, деда, Боки, кафа, бата, сом, грб, ред, лек, лош, табла.

4. Подели реч *животиња* на више начина. _____

5. Заокружи речи које су правилно подељене на крају реда: клу-па, час-опис, и-злет, ш-ума, кар-та, кам-ен, ни-зак, жи-вот, правд-а, ве-жбање, ма-тематика, бај-ка, к-њига, свес-ка, мо-ре, кош-арка, п-есма.

Управни и неуправни говор

Разговор између две особе назива се дијалог. Речи које изговарају саговорници су у управном говору. Управни говор је навођење туђих речи тачно онако како су изговорене. Такво навођење нечијих речи обележава се посебним знацима, наводницима („, ”). Наводници се стављају испред и иза управног говора. Постоје три начина навођења управног говора.

I модел	(пишчеве речи, управни говор)	Ана рече: „Урадила сам задатак, ићи ћу у школу.“
II модел	(управни говор, пишчеве речи)	„Урадила сам задатак, ићи ћу у школу“, рече Ана.
*III модел	(управни говор, пишчеве речи, управни говор)	„Урадила сам задатак“, рече Ана, „ићи ћу у школу.“

Неуправни говор добијамо ако нечије речи из управног говора препричамо уз употребу речце *да*. Тако се задржава смисао управног говора, али не и његов облик.

Неуправни говор   Ана рече да је урадила задатак и да ће ићи у школу.

1. Допуни реченице.

- а) Када се наводе нечије речи, користимо _____ говор.
- б) Управни говор обележавамо знацима који се називају _____.
- в) Иза пишчевих речи увек пишемо _____.
- г) Када то кажемо својим речима, користимо _____ говор.

2. Заокружи слово испред реченице која је тачно написана.

- а) „Погледај мој албум са сликама!“, рече Златоје.
- б) Игор му одговори: „и ја имам слике од рођења“.
- в) „Треба чувати албуме“, рече Воја, „јер се тако чувају успомене.“

3. Управни говор означи потребним правописним знацима.

- а) Љубица рече Решавам задатке
- б) Једноставни су сви задаци рече ученик
- в) Завршавајте полако рече учитељица и предајте контролне задатке

4. Следећу реченицу напиши у оба модела управног говора.

Марко је рекао да неће ићи на тренинг јер је прехлађен.

- а) _____
- б) _____

5. Реченице које су написане у управном говору, напиши у неуправном говору.

- а) Арсеније рече: „Ухватио сам балон!“
- б) „Научила сам да свирам виолину“, похвалила се Барбара.
- в) „Талентован си за спорт“, рече мама, „а ти Барбара за музику.“

- а) _____
- б) _____
- в) _____

6. Подвуци први модел управног говора.

Цврчак рече: „Мраве, зашто не изађеш да се играмо?“ „Не могу јер скупљам зимницу“, одговори му мрав. „Непотребно бринеш“, рече му цврчак, „хране има у изобиљу.“

7. Подвуци пишчеве речи у датом тексту.

Мама критикује сина: „Малиша, стално седиш за рачунаром!“ „Само да завршим ову игрицу, мама“, одговори Малиша. „Боље да учиш уз помоћ рачунара“, рече мама, „него што губиш време на игрице.“

8. Напиши на линијама почетна слова, У за управни или Н за неуправни говор.

- а) „Обрисаћу таблу!“, узвикну Лука. _____
- б) Љубинка рече: „Сложићу фломастере.“ _____
- в) „Сакупићу отпатке“, рече Љубиша, „и бацити их у канту.“ _____
- г) Љубиша је рекао да ће сакупити отпатке и бацити у канту. _____
- д) Лука узвикује како ће он обрисати таблу. _____
- ђ) Љубинка се понудила да сложи фломастере. _____

9. Реченице у неуправном говору напиши у свеску у управном говору.

- а) Ковиљка се похвалила како је купила нове наочаре.
- б) Родитељи су замолили ћерку да среди своју собу.

_____
_____

10. Подвуци други модел управног говора у датом тексту.

Грозда рече: „Драго, напољу је све бело!“ „Хајде да изађемо и направимо Снешка“, рече јој брат. „Мора да се прво доручкује“, рече отац, „па тек да идете напоље!“ Кад су направили Снешка, Грозда рече: „Баш лепо изгледа!“ „Сутра су најавили топлије време“, рече тужно Драго, „брзо ће се отопити.“ „Пашће нови снег следеће недеље“, обрадова их отац. Деца узвикнуше: „Ура!“

11. Подвуци трећи модел управног говора у датом тексту.

Горана се захвалила тетки: „Хвала ти за овај исплетени џемпер.“ Пољубила је тетку. „Вунени џемпер је добар за хладне дане“, рече тетка, „и лепо ти стоји.“ „Кад порастем“, рече Горана, „научићу и ја да плетем.“ „Кад се заврши школска година и почне распуст, тада ћу те научити“, поручи јој тетка.

12. У датом тексту први модел подвуци црвеном бојом, други плавом, а трећи зеленом.

Магдалена узбуђено рече: „Сутра ћу напунити десет година!“ „Смем ли да позовем другаре из школе на журку?“, упита она. „Могли бисмо да прескочимо једне године због новца“, предложи мама, „и да следећи рођендан организујемо.“ „Добро, мама, ако немамо новца за овај рођендан“, тужно рече Магдалена. Сутрадан кад се пробудила, соба је била украшена балонима. „Изненађење“, узвикнуше сви укућани. Она упита: „Ко је ово организовао?“ Сестра се насмеши и рече: „Обуци се и чекај госте“.

13. Напиши одговарајуће знакове у тексту.

Часлав је чезнуо да провоза бицикл свог старијег брата. Узећу да пробам Јоцин бицикл помисли он. У сусрет му је ишао комшија Ивица. Покушао је да га заобиђе и пао је покрај пута. Ти си се повредио Чаславе узвикну комшија Часлав плачљивим гласом рече. Расекао сам колено. Јоца убрзо дотрча. Тако ти и треба рече му брат кад узимаш туђе ствари. Биће све у реду Чаславе рече му комшија и следећи пут не дирај туђе ствари без одобрења.

14. Црвеном бојом обој реченице које су у првом моделу управног говора, зеленом у другом моделу, жутом у трећем моделу, а реченице у неуправном говору обој плавом бојом.

„Имамо нове комшије“, рече Гојак.
Дечак упита: „Који је данас датум?“
„Зашто ниси урадио домаћи задатак“, љутио се учитељ.
„Помоћи ћу мами у кухињи“, одлучила је Вера, „и касније ћу прошетати са другарицом.“
Зага је позвала баку телефоном.
Јоксим је рекао да ће постати доктор кад порасте.

15. Напиши дати текст у управном говору.

Мајка је питала сина шта је то појео када га боли стомак. Новица је кукао како је појео превише кексића. Рекла му је мајка да не сме да једе толико слаткиша.

---

16. Замисли да Саша и Петар разговарају док гледају важну фудбалску утакмицу на стадиону. Напиши овај дијалог тако што ћеш бар једном употребити сваки од три модела управног говора, водећи рачуна о знацима навода.

Писање имена народа

Имена народа и припадника народа пишу се великим почетним словом.

Држава	Народ	Становник мушког рода	Становник женског рода
Србија	Срби	Србин	Српкиња

Имена житеља градова и села се пишу великим словом.

Град	Житељи	Становник мушког рода	Становник женског рода
Београд	Београђани	Београђанин	Београђанка

1. Напиши називе становника.

Народ	Становник	Становница	Народ	Становник	Становница
Срби	Србин	Српкиња	Црногици		
Мађари			Македонци		
Румуни			Бугари		

2. Заокружи тачан одговор.

- а) У Шпанији живе: а) шпанци; б) Шпањолци; в) Шпанци.
 б) Становник Турске је: а) Турак; б) турчин; в) Турчин.
 в) Жена из Бугарске је: а) Бугарица; б) Бугарка; в) бугарица.

3. Допиши називе грађана.

- а) У Шумадији живе _____ г) У Бачкој живе _____
 б) У Срему живе _____ д) На Косову живе _____
 в) У Банату живе _____ љ) У Санцаку живе _____

4. Попуни табелу.

Држава	Народ	Становник мушког рода	Становник женског рода
Грчка			
	Французи		
		Мађар	
			Рускиња
Италија			
	Црногорци		

5. Попуни табелу.

Град	Житељи	Становник мушког рода	Становник женског рода
Суботица			
	Новосађани		
		Нишлија	
			Шапчанка
Смедерево			
	Крагујевчани		

6. Заокружи имена народа који су неправилно написана у следећим реченицама.

Прошле године сам упознала кинескињу. Моја прва комшиница је Американка. Са норвежанком, најбољом другарицом моје куме се дописујем. Путоваћу следеће године код моје другарице немце.

7. Препиши правилно реченице.

- а) евгенија је пореклом украјинка, а живи у србији. _____
_____
- б) упзнали смо финца и два данца. _____
_____
- в) хрвати и албанци излазе на исто море. _____
_____

8. Ако су следеће реченице исправно написане, напиши слово Т, а ако нису тачне, напиши Н.

- а) Румуни су нам прве комшије. _____ г) словенци имају одличне скијаше. _____
б) Швајцарац Федерер је добар тенисер. _____ д) македонке праве одличан ајвар. _____
в) Босанци често посећују Србију. _____ ђ) чеси и словаци су некада живели у истој држави. _____

9. Препиши дати текст правилно.

НЕДАВНО СЕ У ЛЕСКОВЦУ ОДРЖАО ФУДБАЛСКИ ТУРНИР. ЛЕСКОВЧАНИ СУ БИЛИ ОДЛИЧНИ ДОМАЋИНИ. УГОСТИЛИ СУ: ВАЉЕВЦЕ, ВРШЧАНЕ, БЕЧЕЛЦЕ, ЈАГОДИНЦЕ, КИКИЊАНЕ И ВРАЊАНЦЕ. НАЈСТАРИЈИ ИГРАЧ ИЗ БЕЧЕЈА СЕ ПОВРЕДИО НА ТЕРЕНУ. ОДМАХ МУ ЈЕ ПОМОГАО ВАЉЕВАЦ. ТУРНИР СУ ОСВОЈИЛИ ЈАГОДИНЦИ.

_____
_____
_____
_____
_____
_____

Писање имена планина, океана, мора, река, језера и бара

Ако се назив састоји од једне речи, пише се великим словом: *Златибор, Дунав, Газиводе, Засавица*.
Ако се назив састоји од више речи, само прва реч се пише великим почетним словом, а остале речи се пишу малим словима ако су заједничке именице: *Стара планина, Атлански океан, Јадранско море, Палићко језеро, Обедска бара*.
Ако се назив састоји од више речи, у чијем саставу су властите именице, све речи се пишу великим почетним словом: *Велика Морава, Ада Циганлија*.

- 1. Подвуци правилно написане називе датих планина:** Букуља, козјак, Јешевац, сува планина, Кучајске Планине, јадовник, Мироч, јелица, Јастребац, копаоник, Влашка планина, Буковник.
- 2. Подвуци правилно написана имена датих река:** Ситница, Студеница, тамнава, Јасеница, власина, Брзава, Пуста река, Сокобањска Моравица, Биначка Морава, поречка река, Бели Тимок, Јасеничка Река.
- 3. Исправи црвеном бојом погрешно написане речи:** мађарска, Црна гора, Лозница, Банатски карловац, Богутовачка бања, Средоземно море, пчиња, трговишки Тимок, Палићко језеро, Царска Бара.
- 4. Напиши правилно називе река и планина.**
а) бегеј – _____ г) рујан – _____
б) голијска моравица – _____ д) бесна кобила – _____
в) црни тимок – _____ ђ) јелова гора – _____

5. Премештањем слова у следећим речима напиши имена наших река.

- а) Е, П, К – _____ г) Р, А, Н, Е – _____
б) В, С, А, А – _____ д) А, В, Р, З – _____
в) Б, Р, А, И – _____ љ) А, И, Н, Д, Р – _____

6. Повезивањем одговарајућих слогова напиши имена неких планина.

о о ко зр зла ен тар ља па ник ла ку ник ли а руд ва ја го бу

7. Попуни табелу.

Слово	Држава	Град	Планина	Река	Имена предмета
М					
Т					
Р					
С					

8. У табели исправи црвеном бојом називе држава, градова, села, насеља, река, планина.

Држава	Град	Село	Насеље	Река	Планина
румунџа	краљево	брезовац	видиковац	тимок	цер
Бугарска	ужице	Велики мокри луг	петлово брдо	пчиња	Тара
Шпанија	пирот	банатски двор	карабурма	расина	вујан
русија	чачак	брежђе	чукарџчка падина	топлица	Јелова гора

9. Пронађи називе планина и река у укрштеници и напиши их правилно.

К	Т	И	С	А	Л	И	М
О	О	Т	А	Р	А	Ј	О
Л	З	П	В	Т	Ц	У	Р
У	Р	Т	А	Њ	Е	Х	А
Б	Е	К	Р	О	Р	О	В
А	Н	Е	Р	А	Н	Р	А
Р	У	Д	Н	И	К	И	И
А	Ђ	Е	Т	И	Ђ	А	К

10. Прочитај реченице и подвуци речи које треба написати великим почетним словом.

- а) Увече шетамо обалом реке млаве. г) Буковичка бања се налази у самом центру Аранђеловца.
б) Зимовали смо на планини гучево. д) Највеће село у Србији је лаћарак.
в) Наша суседна држава је бугарска. љ) Ђердапско језеро је вештачко језеро на дунаву.

11. Исправи црвеном бојом неправилно написане речи.

- а) Летовали смо на реци топлици код прокупља. г) У орашцу је подигнут споменик карађорђу.
б) Ранкова бака живи у Прибојској бањи. д) Атомска Бања се назива још и Горња трепча.
в) Обишли смо бегеј који се налази на тиси. љ) У београду су најелитнија насеља сењак и дедиње.

12. Користи дате речи које су неправилно написане, напиши их правилно и састави три реченице: алексинац, бованско језеро, планина девица.

---

13. Подвуци реченице које су правилно написане.

Радован са породицом живи у Нишкој Бањи која се налази између Ниша и Беле паланке. Викендом пеца на реци Нишави, а годишње одморе проводи на Сувој планини. Његова сестра Првослава живи у немачкој. Сваке године поведе своју куцу Дону и шетају обронцима Сврљишких планина.

14. Састави три реченице у којима ћеш употребити у првој назив државе, у другој назив града који садржи две речи и у трећој назив села.

а) _____
б) _____
в) _____

15. Пажљиво прочитај реченице и исправи грешке црвеном бојицом.

Роксанда суботић живи у деспотовцу, граду кроз који пролази река ресава. Њен отац јанићије је рођен у селу у подножју хомољских планина. Њена мајка мадлена је родом из сенте. Летњи распуст су провели у пролом бањи, а обишли су и планину радан. Кућу им чува пас жућко кога обилази и храни комшија.

16. Препиши правилно дати текст.

ученици из куршумлијске бање су ишли на екскурзију у вршац и футог. обишли су вршачке планине које се налазе у нашој земљи и протежу се и у румунији. посетили су споменик песнику бранку радичевићу. споменик се налази на стражилову, на истоименом брду на фрушкој гори, а изнад сремских карловаца. посетили су и петроварадин, градско насеље новог сада, одакле се види река дунав.

Писање имена празника

Ако се име празника састоји од једне речи, пише се великим словом: *Божих, Спасовдан.*

Ако се име празника састоји од две речи, прва реч се пише само великим словом, а друга реч, која је заједничка именица, пише се малим словом: *Први мај, Дан школе.*

Ако се име празника састоји од две речи, прва реч се пише великим словом, а друга реч, која је властита именица, пише се великим словом: *Свети Сава, Свети Никола.*

1. Допуни следеће реченице.

Називи празника пишу се _____ почетним _____. Ако у његовом називу има више речи које су заједничке _____, онда се само _____ реч пише великим почетним словом. Ако је у називу празника друга реч _____ именица, онда се _____ пише великим почетним словом.

2. Повежи исте празнике.

Лазарева субота	Лучиндан
Свети Лука	Ђурђевдан
Свети Георгије	Врбица
Свети Архангел Михаило	Аранђеловдан

3. Напиши правилно.

- а) дан ослобођења – _____ г) лазарева субота – _____
б) дан победе – _____ д) велика госпојина – _____
в) дан бораца – _____ љ) света петка – _____

4. Подвуци правилно написане празнике: Илиндан, врачевци, Ђурђиц, богојављање, Благовести, Видовдан, Бадње Вече, Света Тројица, свети Игњатије, Велика субота, Свети апостоли Петар и Павле, дан планете земље, Српска нова година, спасовдан, дан жена, свети Василије Острошки, Свети Јован.

5. Заокружи слово испред правилно написане реченице.

- а) У Србији је Дан Државности је у фебруару на Сретење.
б) У свету прослављају Дан заљубљених, док се у Србији обележава свети Трифун.
в) Хајдуци су се у Србији враћали својим кућама у новембру за Митровдан.

6. Црвеном бојом исправи грешке у следећим реченицама.

- а) Деца се радују украшавању јаја на велики петак.
б) Деца праве поклоне својим мамама и бакама за осми март, дан жена.
в) Деца у Војводини коринђају на бадње вече.

7. Допуни реченице.

- а) Породично се окупљамо за _____. (ВАСКРС)
б) Сваког првог маја се обележава _____. (ПРАЗНИК РАДА)
в) Сезона купања у рекама се завршава када је _____. (ПРЕОБРАЖЕЊЕ ГОСПОДЊЕ)

8. Написати Т поред назива празника који је правилно написан, а Н написати поред назива празника који је написан неправилно.

- а) Петровдан – _____ г) Свети Василије Острошки – _____
б) марковдан – _____ д) Дан сећања на жртве фашизма у Другом светском рату – _____
в) Младенци – _____ љ) Дан Примирја у Првом светском рату – _____

9. Напиши правилно следеће реченице.

- а) ДАЛИБОРКИНА ПОРОДИЦА СЛАВИ СЛАВУ КРСТОВДАН. _____
б) КОД СРБА ТОМИНДАН СЕ НЕ ПРОСЛАВЉА ТАКО ЧЕСТО. _____
в) РОЂЕНА САМ НА ДАН ОГЊЕНЕ МАРИЈЕ. _____

9. Црвеном бојом подебљај слово које треба да се напише великим словом, а затим испред празника напиши број који означава одговарају обичај који је везан за његово обележавање.

_____ БОЖИЋ	_____ ПРВИ МАЈ	1. бојење јаја	4. поклањање цвећа женама
_____ НОВА ГОДИНА	_____ УСКРС	2. ломљење чеснице	5. подизање заставе
_____ СРЕТЕЊЕ	_____ ЈОВАНДАН	3. жито и вино	6. кићење јелке

10. Препиши правилно дати текст у свеску.

волим месец јануар због многих празника са породицом прослављамо нову годину и божић на славу свети јован нам долази родбина из кањиже и бивше комшије из улице десанке максимовић у школи прослављамо школску славу, савиндан код тетке скромно прослављамо њену славу свети стефан

11. Сазнај и напиши датуме датих празника када се они обележавају.

_____	Нова година	_____	Свети Сава	_____	Видовдан
_____	Дан жена	_____	Сретење	_____	Свети Јован
_____	Божић	_____	Ђурђевдан	_____	Бадњи дан
_____	Богојављање	_____	Ивањдан	_____	Свети Василије Острошки
_____	Петровдан	_____	Илиндан	_____	Преображење
_____	Крстовдан	_____	Света Петка	_____	Велика Госпојина
_____	Митровдан	_____	Аранђеловдан	_____	Никољдан

Писање књига, часописа, новина, прича, песама

Ако се назив састоји од једне речи, пише се великим почетним словом и са наводницима: „Хајди“, „Витез“, „Политика“, „Биберче“, „Коњаник“.

Ако се назив састоји од више речи, прва реч се пише великим словом, а друга реч ако је заједничка именица пише се малим словом: „Бела грива“, „Политикин забавник“, „Математички лист“.

Ако се назив састоји од више речи, прва реч се пише великим словом, а друга реч ако је властита именица пише се такође великим словом: „Пчелица Маја“, „Књига за Марка“, „Мали Крцко“.

Када куцамо на рачунару правилно је откуцати и без наводника називе књига, часописа или новина (италик): *Хајди, Витез, Политика, Политикин забавник, Књига за Марка.*

1. Заокружи слово испред правилно написане реченице.

- Свако би требао да има у својој библиотеци „Змајеву Ризницу“.
- Свако би требао да има у својој библиотеци Змајеву ризницу.
- Свако би требао да има у својој библиотеци „Змајеву ризницу“.

2. Заврши започете реченице.

Омиљена песма ми је _____ коју је написао/ла _____. Највише читам часопис _____. Много ми се свидела књига _____ коју је написао/ла _____.

3. Од понуђених назива подвуци оне који су написани правилно.

- Базар, базар, „Базар“, „базар“, *Базар*
- Вечерње новости*, Вечерње новости, Вечерње Новости, „Вечерње новости“
- Од читања се расте, „Од читања се расте“, „од читања се расте“, *Од читања се расте*

4. Подвуци црвеном бојом неправилно написане песме и писце: „Здравица“, Душан Радовић, „зимска песма“, Јован Јовановић Змај, „Рибарчета Сан“, Бранко Радичевић, „У сну деца расту“, Десанка максимовић, „Ивин воз“, драган Лукић, „Најмања песма“, Мирослав Антић, „дете“, Љубивоје Ршумовић, Јул, Добрица Ерић, „Кад би мени дали“, Брана Црнчевић, „Први дан у школи“, Милован Витезовић.

5. У табелу издвој називе књига и часописа и напиши их правилно: авантуре краљевића марка, бранко стевановић, лили, ћирилко, вашар у тополи, добрица ерић, школарац, шерпу сврби тесто, горан новаков, полетарац, зец из шешира, весна видојевић гајовић.

Књиге	Часописи

6. Испремештане речи поређај тако да добијеш називе књига, песама, прича, новина и часописа и правилно их напиши.

- а) радозналац малац – _____
 б) с света онога ера – _____
 в) падавица птица, влада стојиљковић – _____
 г) звонце светосавско – _____
 д) телеграф српски – _____
 ђ) јован цар, душко радовић – _____

7. Дате реченице исправи црвеном бојом.

- а) љубивоје ршумовић је написао „буквар дечјих права“ и „хајде да растемо“.
 б) јован јовановић је основао и уређивао часописе „невен“ и „стармали“.
 в) најпознатије српске бајке су: „баш-челик“, „златоруни ован“, „девојка цара надмудрила“.

8. Подвучи речи које нису правилно написане.

Урош петровић је дечји писац који је издао најновију књигу „караван чудеса“. Гостовао је као предавач у Основној школи „Момчило настасијевић“ у Горњем милановцу. Творац је квица „лабиринт“, а пише питања и за квиз „Потера“. Написао је књиге: „Загонетне приче“, „Мистерија гинкове улице“. По књизи „Пети Лептир“ снимљен је први 3Д играни филм у историји српске кинематографије.

9. Разговарај са родитељима, са једним другом и са једном другарицом и у овој табели запиши који часопис редовно читају и коју књигу тренутно читају. У школи, упореди твоје резултате са резултатима твојих другова и заједно донесите закључак шта се највише чита.

Анкетирани	Часопис, новине	Књига
мама		
тата		
друг		
другарица		

10. Исправи грешке црвеном бојом у датом тексту.

На Сајму књига сам упознала дечјег писца недељка попадића. Он је основао часопис за децу „витез“. Са љубивојем ршумовићем, душком Трифуновићем, Пером зупцем и Мошом Одаловићем написао је књигу „Крила Витезова“. Као млади писац је слао своје песме дечјем часопису „змај“.

11. Препиши правилно дати текст у свеску.

ЗЛАТКО САРИЋ ЈЕ ЧЛАН БИБЛИОТЕКЕ „РАДЕ ДРАИНАЦ“ У ПРОКУПЉУ. ИДЕ У ОСНОВНУ ШКОЛУ „РАТКО ПАВЛОВИЋ ЋИЋКО“. ШЕТА СВОГ ПСА СРЕЂКА ПОРЕД РЕКЕ ТОПЛИЦЕ. ОМИЉЕНА КЊИГА МУ ЈЕ „ХАЈДУК У БЕОГРАДУ“ КОЈУ ЈЕ НАПИСАО ГРАДИМИР СТОЈКОВИЋ. У ШКОЛСКОЈ БИБЛИОТЕЦИ ЧИТА СТАРЕ ДЕЧЈЕ НОВИНЕ „КЕКЕЦ“ И „ТИК-ТАК“. ЗА ВИДОВДАН ЈЕ ИШАО НА ПЛАНИНУ РАДАН. ПОСЕТИО ЈЕ РОЂАКЕ У ВЛАДИЧИНОМ ХАНУ У УЛИЦИ МИЛОША ОБИЛИЋА И ПЧИЊСКОЈ.

Писање имена улица, булевара и тргова

Ако су речи *улица*, *булевар* или *трг* у називу, пишу се великим словом: **Улица Јована Цвијића**, **Улица липа**, **Булевар Николе Тесле**, **Булевар краља Александра**, **Трг републике**, **Трг ослобођења**.

Ако речи *улица*, *булевар* или *трг* у називу нису на првом месту, пишу се малим словом: **Вишеградска улица**, **Војвођански булевар**, **Студентски трг**.

Титуле се пишу се малим словом: **владика Данило**, **апостол Павле**, **краљ Милутин**.

Титуле владара у називима улица пишу се малим словом: **Улица кнеза Михаила**.

Када се титуле нађу на почетку назива, пишу се великим словом: **Кнез Михаилова улица**.

Реч *улица* пише се малим словом ако је сувишна у називу. **Станујем у улици Зелени венац**.

1. Заокружи слово испред тачно написаног назива улице.

- а) Београдска Улица   б) Улица платана   в) Улица бранка Радичевића

2. Обој плавом бојом имена улица која су написана правилно.

Улица Ђуре
Јакшића

Јабланичка
улица

Шабачка
Улица

Улица царице
Милице

3. Напиши називе улица.

Станујем у _____ . Моја школа се налази у _____ .

4. Зграда Радио-телевизије Србије се налази у: (заокружи слово)

- а) таковској Улици;   б) Таковској Улици;   в) Таковској улици.

5. Подвуци правилно написане називе улица: улица Исидоре Секулић, Улица краља Милана, Бачка улица, Немањина улица, улица љутице Богдана, улица војводе Мишића, Улица Ћирила и Методија.

6. Исправи црвеном бојом погрешно написано почетно слово у називима улица: улица гаврила принципа, улица браће јерковић, сремска улица, улица народног фронта, улица деспота угљеше.

7. Повежи називе булевара и улица који се налазе са леве стране са одговарајућом тврдњом.

Булевар Зорана Ђинђића
Булевар арсенија Чарнојевића
јужни булевар
Булевар Михајла Пупина
Булевар војводе мишића

ПРАВИЛАН НАЗИВ

НЕПРАВИЛАН НАЗИВ

улица Надежде Петровић
Светосавска улица
Улица Ђуре Даничића
Тимочка Улица
Улица Змај од Ноћаја

8. Напиши правилно следеће улице.

Неправилан назив   нушићева улица, улица милана ракића, улица стефана првовенчаног
Правилан назив

9. Попуни табелу.

Неправилан назив
БАНАТСКА УЛИЦА

Правилан назив

МОРАВСКА УЛИЦА	
УЛИЦА МАРКА КРАЉЕВИЋА	
УЛИЦА МИЛУТИНА МИЛАНКОВИЋА	
УЛИЦА ВОЈВОДЕ СТЕПЕ	
УЛИЦА КРАЉИЦЕ МАРИЈЕ	

10. **Напиши правилно називе улица и тргова:** трг радости, трг славија, трг војводе степе, улица боре станковића, колубарска улица, улица генерала рашића. _____

11. **Заокружи слово испред реченица које су правилно написане.**

- а) Купујем намирнице у Ресавској улици.   г) Ужичка улица се налази у елитном делу града.
 б) Тренирам у улици Краљице Наталије.   д) Улица кнеза Лазара је реконструисана.
 в) Пошта се налази у Улици Вука Караџића.   љ) Трамваји пролазе Устаничком Улицом.

12. **У следећим реченицама црвеном бојом исправи неправилно написане називе улица.**

- а) Пролазили смо савском улицом.   г) У самом центру Београда је дечанска улица.
 б) Иза Скупштине се налази косовска улица.   д) Наћи ћемо се у улици мајке јевросиме.
 в) Мама ради у улици хајдук вељка петровића.   љ) Станујем у улици бранка радичевића.

13. **Избаци уљеза тако што ћеш прецртати неправилно написане назив улице и булевара.**

- а) Балканска улица, Француска Улица, дринска Улица
 б) Улица Краља Петра, улица цара Душана, Улица кнеза Милоша
 в) Булевар деспота Стефана, Булевар Ослобођења, Булевар Кнеза Александра Карађорђевића

14. **Напиши адресу твог најбољег друга или другарице.**

_____

(име и презиме)

_____

(улица и број)

_____

(место)

15. **Допуни реченице.**

- а) Вукица и Душка тренирају одбојку у _____ (јабланичкој улици).
 б) Отворили смо продавницу у _____ (улица југ богдана).
 в) Моја тетка живи у _____ (улица кнегиње зорке).
 г) Аутобуска станица се налази близу _____ (сарајевске улице).
 д) Срели смо се у _____ (улица краља драгутина).
 љ) Библиотека се налази у _____ (улица кнеза вишеслава).

16. **Напиши правилно следеће реченице.**

- а) житни трг се налази у новом саду, а цветни трг се налази у београду. _____
- б) булевар немањића се налази у нишу. _____
- в) карађорђев трг постоји у зрењанину и земуну. _____

17. Поред сваке правилно написане реченице напиши знак Т, а ако је реченица неправилно написана напиши знак Н.

- а) Живи у Дунавској улици. _____ г) Дуж пожешке улице су поставили украсе. _____
б) Близу сам улице господара Јованова. _____ д) У Улици Лазе Костића станује мој друг. _____
в) Шумадијска улица нема струју тренутно. _____ љ) Пролазимо Васином улицом. _____

18. Црвеном бојом исправи дати текст.

Трг николе пашића је централни градски трг у београду. налази се на простору између теразија, булеvara краља александра и дечанске. налази се споменик николи пашићу, рад вајара ивановића.

Писање бројева словима

Спојено се пишу бројеви: *шеснаест, шездесет, шестсто.*

Бројеви који се састоје од две или више речи пишу се одвојено: *седамдесет осам, сто четрдесети, шест стотина.*

Између претпоследње и последње речи може, али не мора, да се пише реч **и**: *триста педесет и шест, петсто осамдесет и три.*

Тачка се не пише иза редних бројева написаних арапским цифрама када се иза њих нађе неки други знак (запета, заграда, црта): *Домаћи задатак је на 119, 120. и 121. страни. На нашим спратовима (2, 4. и 6) живе странци. На 10 – 12. кт ћеш видети тек знак.*

Тачка се не пише иза римских бројева: *Освојили смо IV место на такмичењу.*

1. Подвуди тачно написан број.

- а) четрнест   б) четрнес   в) четрнајест   г) четрнаест

2. Заокружи тачну реченицу.

- а) Реч **и** не може да се пише између претпоследње и последње речи.
б) Бројеви који се састоје од две или више речи пишу се одвојено.
в) Тачка се пише иза римских бројева.

3. Напиши бројеве словима.

- а) 17 – _____
б) 196 – _____
в) 825 – _____

4. Реши следеће задатке. Резултате напиши речима, а не цифрама.

- а) $2 + 9 =$ _____ г) $7 \cdot 2 =$ _____
б) $24 - 6 =$ _____ д) $3 \cdot 5 =$ _____
в) $8 + 5 =$ _____ љ) $32 : 2 =$ _____

5. Напиши следеће бројеве речима.

- а) 19. _____
б) 78. _____
в) 469. _____

6. Попуни табелу.

Основни бројеви	Редни бројеви	Основни бројеви	Редни бројеви
осам		шездесет три	
	седамнаести	сто	
педесет			хиљаду први

7. Пронађи број који се крије у датим речима.

- а) Дејан – _____ в) давалац – _____ д) капетан – _____
б) шестар – _____ г) одевеност – _____ ђ) оседети – _____

8. Попуни празна места тако што ћеш словима написати број који је у загради.

Живим у згради која има _____ (5) спратова. Ми смо на _____ (3) спрату у стану број _____ (11). Кренула сам у _____ (1) разред са _____ (6) година, а мој брат са _____ (7) година. Ускоро ћу напунити _____ (10) година. Висока сам _____ (142) центиметара.

9. Напиши правилно следеће реченице.

- а) Имам двадесетједну бојицу. _____
б) Данас је осамнаести у месецу. _____
в) Деда има седам десет година. _____

10. Напиши одговор словима.

- а) Колико месеци има година? _____
б) Коју награду освајају победници? _____
в) Који си по реду на списку у дневнику? _____

11. Напиши три реченице у којима ћеш бројеве 7, 19 и 88 употребити као основне бројеве. Све бројеве напиши словима.

- а) _____
б) _____
в) _____

12. Бројеве из претходног задатка (7, 19 и 88) употреби као редне у новим реченицама.

- а) _____
б) _____
в) _____

13. Препиши реченице пишући бројеве словима. Подвуци редне бројеве црвеном бојицом.

Планина Копаоник се пружа дужином око 75 километара. Његов највиши врх, Панчићев врх је 16. по висини у Србији. Ђеравица је 1. највиши врх у Србији и налази се на Проклетијама. На Копаонику се налази највиши водопад у Србији који је висок 71 метар. У подножју се налази Јошаничка Бања која има термални извор чија је топлота воде 78 степени. Копаоник је скијашки центар који има 23 жичаре.

_____
_____
_____
_____
_____

Писање речце *ли* и *не*

Речца **ли** се пише одвојено од речи: *Радиш ли? Да ли си прочитао? Је ли истина?*

Речца **не** се пише одвојено од глагола: *не знам, не можеш, не жели, не радимо, не учите.*

Речца **не** се пише одвојено од глагола осим: *нисам, нећу, немам, немој, недостајати, нестати.*

Речца **не** се пише заједно са именицама: *небрига, несрећа, нечовек, нерад* и сл.

Речца **не** се пише заједно са придевима: *некултуран (човек), непозната (жена).*

1. Напиши придеве супротног значења користећи речцу *не*.

а) писмен – _____	д) жељен – _____	з) љубазан – _____
б) мирно – _____	ђ) познат – _____	и) искрена – _____
в) радна – _____	е) срећна – _____	ј) културан – _____
г) ухватљив – _____	ж) поштен – _____	к) стрпљив – _____

2. Напиши именице додајући речцу *не*.

а) рад – _____	ђ) знање – _____	ј) зналица – _____
б) ред – _____	е) човек – _____	к) пријатељ – _____
в) мир – _____	ж) правда – _____	л) спремност – _____
г) моћ – _____	з) срећа – _____	љ) култура – _____
д) воља – _____	и) истина – _____	м) заинтересованост – _____

3. Поред сваке реченице упиши слово Т ако је тачно написана или слово Н ако је реченица нетачно написана.

а) Не морам рано да устајем. _____	г) Ни су играли фудбал у парку. _____
б) Хоћешли у биоскоп? _____	д) Имаш ли данас воће за ужину? _____
в) Где ли спавају зими животиње? _____	ђ) Не достаје ми кућни љубимац. _____

4. Дате су реченице. Како гласи питање у коме ће бити речца *ли*?

- а) Имам кишобран. _____
- б) Ђорђе игра тенис. _____
- в) Код куће сам. _____

5. Подвуци речи црвеном бојом које нису правилно написане у датим пословицама.

Врана врани очи не вади. Некажи све што знаш, не чини све што можеш, неверуј све што чујеш. Ко ме закон лежи у топузу, трагови му мрде не човјештвом. Ко старо некрпи, ни ново не носи. Кашаљ и љубав се немогу сакрити. Гладнога нетеши, већ га нахрани. Ко је луд, небуди му друг. Ко се на туђим колима вози, не ће далеко стићи. Зло је ко не зна, а учити се не да.

6. Подвуци зеленом бојом правилно написане пословице.

Кад човек не ма свог добра, туђе зло премеће. Немој да те пита старост где ти је била младост. Нема зиме док не падне иње, ни пролећа док сунце не сине, ни радости док неделаш с киме. Под једним пазухом немогу се две лубенице носити. У младости ко не учи, у старости тај се мучи. Сачувај ме лажних пријатеља, а од не прјатеља ћу се сам сачувати. Не истина и некултура увек изађу на видело.

7. Препиши правилно дати текст у свеску.

одрасли кажу да је нешко не васпитано и не мирно дете. у школи је не зналица. не поштује учитељицу и другаре. увек је не расположен и не пажљив. има све не довољне оцене. не мојте бити као нешко!

---

8. Напиши.

а) Реченицу у којој ће глагол бити у одричном облику. б) Реченицу у којој ћеш употребити именицу и придев у одричном облику. в) Реченицу у којој ћеш употребити речцу *ли*.

- а) _____
- б) _____
- в) _____

Наводници и заграде

Наводницима се обележавају туђе речи које се наводе.

Ана рече: „Урадила сам задатак.“

Наводницима се обележавају називи књижевних дела (роман, прича, песма), часописи, филмови...

Заграде служе за додатна објашњења. *Обавештајне (изјавне) реченице се завршавају тачком.*

У заградама се пише датум рођења и смрти.

Вук Караџић (1787–1864)

1. Заокружи слово испред правилно написаних реченица.

- а) Мој омиљени часопис је „Политикин забавник“, а татин „Политика“.
- б) Последњи филм који смо одгледали у биоскопу је Зона Замфирова 2.
- в) Прочитала је за време лета „Вашар у Тополи“ Добрице Ерића.
- г) Написала је учитељица на табли: „Добро дошли, прваци!“.

2. Заокружи слово испред неправилно написане реченице.

- а) Учимо о Душану Силном (за њега су сви чули).
- б) Марко (тихо): „Ко је дошао?“
- в) Код куће Сања црта (тушем и пером. Највише црта омиљене јунаке из познатих бајки).
- г) Јован Јовановић Змај (1833–1904) је био и лекар.

3. Напиши правилно следеће реченице, водећи рачуна о писању великих и малих слова, запета и наводника.

са млађом сестром ленком сам гледала представу чаробна фрула у позоришту пуж.

научили смо напамет јуначку песму мирослава антића.

понекад гледам на интернету дечије емисије фазони и форе и метла без дршке.

---

4. Допуни следеће реченице.

- а) Мој омиљени филм је _____.
- б) Моја омиљена књига је _____.
- в) Мој омиљени часопис је _____.
- г) Моја омиљена емисија је _____.
- д) Моја омиљена песма је _____.
- ђ) Моја омиљена бајка је _____.
- е) Мој омиљени спортски клуб је _____.

5. Сисли две реченице у којима ћеш правилно употребити наводнике и заграде.

Писање сугласника *ј*

Сугласник *ј* се не пише између самогласника *и-о*: *виолина, учионица, такмичио*.
Сугласник *ј* се пише између самогласника *о-и*: *који, броји, стоји*.

1. Заокружи правилно написане речи.

- а) пионир – пијонир   г) дојити – доити   е) подиум – подијум   и) идејалан – идеалан
б) даире – дајире   д) армија – армиа   ж) чиница – чинијица   ј) коефицијент – коефициент
в) нејимар – неимар   ђ) досие – досије   з) рујина – руина   к) архиепископ – архијепископ

2. **Подвуци правилно написане речи:** струја, шампијон, двоица, вијуга, аквариум, пијук, мачји, учијо, тројица, Дијана, кријем, медение, алуминијум, Илиин, лаик, Груја, ујигран, боанка, сијалица, био, музеј, ројити се, скроити, твои, топионица, соино брашно, једанајест, вијола, који, крием, бруји, бацијо, Русиа.

3. **Прецртај реч у којој је сугласник *ј* неправилно написан:** хигијена, ние, паметније, Марија, ракиа, премијер, стои, решоји, дијалог, диамант, змија, кијамет, радиатор, полиција, тепсиа, атеиста, петнаест.

4. Допуни следеће реченице одговарајућим речима.

- а) Аврам _____ воду са чесме. (пити)   б) _____ Авраме воду! (пити)

5. Попуни табелу.

Неправилно	Правилно	Неправилно	Правилно
милијон		маица	
радијоница		издаица	
патријотизам		Михајило	

6. **Смисли реч у којој се сугласник *ј* пише и у којој се не пише.** _____

7. Попуни табелу.

Неправилне реченице	Правилне реченице
На радиу сам чуо мелодиу.	
Шумадиа се налази у Србији.	
Спортисти су херои нације.	

8. Подвуци речи у датим реченицама црвеном бојом које нису правилно написане.

Мој брат је радијо у авијацији. Комшија је засадио у саксији магнолије. Анђелиа се боји да лети авијоном. Мој кајиш се налази у фиоци. Више волим да погледам филм у биоскопу него на телевизији. Софија је на диети и једе доста кајсиа. Матија је освојио деветнајест појена на такмичењу из бијологије.

9. Подвуци реченице које су правилно написане.

У перионици се пере камијон. Силвија свира виолину. Он је оставијо бојице у учијоници. Виолета је била на пијаци. На кијоску је купио новине и дечје књиге. У новијој кутијици је занатлиин алат.

10. Правилно препиши дати текст.

мијомир и мијодраг редовно посећуу библиотеку. мијомир пише поезиу и има доста идеа. мијодраг је амбицијозан и излаже у галерији своје слике. бијо је на стадијону да гледа триумф фудбалера. обоица су се представила жириу. спретнији мијомир је освојио награду и приа му када га зову гение.

Скраћенице

Скраћенице су речи које у писању скраћујемо на једно или више слова.

Скраћенице за мерне јединице се пишу малим латиничним словом или ћириличким словом:

m – метар, **м** – метар, **kg** – килограм, **кг** – килограм. Мерне јединице за време су (h – сат и s – секунд).

Мерење дужине			Мерење запремине течности			Мерење масе		
милиметар	mm	мм	милилитар	ml	мл	грам	g	г
центиметар	cm	цм	центилитар	cl	цл	килограм	kg	кг
дециметар	dm	дм	децилитар	dl	дл	тона	t	
метар	m	м	литар	l	л			
километар	km	км	хектолитар	hl	хл			

Скраћенице које садрже почетна слова скраћене речи пишу се са тачком: **бр.** – број, **св.** – свети, **свеска**, **једн.** – једнина, **мн.** – множина, **ул.** – улица, **проф.** – професор, **срп.** – српски, **чл.** – члан, **мин.** – минут, **дин.** – динар, **инж.** – инжењер, **стр.** – страна, **гл.** – глагол, **шк.** – школски.

1. Стрелицом повежи скраћеницу са њеним значењем.

срп.	страна
св.	свети
стр.	свеска

2. За следеће скраћенице напиши шта оне означавају.

а) бр. – _____	г) ул. – _____
б) једн. – _____	д) мин. – _____
в) проф. – _____	ђ) множ. – _____

3. Обој зеленом бојом правилно написане скраћенице за дате речи.

милиметар	мм	mm.	mm	милилитар	ml.	м.л.	ml				
центиметар	cm	цм	цм.	децилитар	dl	дл	dl.	грам	g	g.	г
дециметар	dm	dm	d.m.	литар	л	l	l.	килограм	кг	kg.	kg
метар	M	m.	м	хектолитар	хл	Нл.	hl	тона	т	t	t.

4. Обој поља црвеном бојом у коме су неправилно написане скраћенице.

шк.	гл	инж.	дин	стр.	чл.
шк	гл.	инж	дин.	стр	чл

5. Напиши реченице тако што ћеш означене речи скратити и написати њихову скраћеницу.

- а) Моја слава је Свети Лука. _____
- б) У свесци из српског је остао лењир. _____

- в) Живим у Улици Вука Караџића број 13. _____
 г) Имам 2 килограма трешања и 200 грама бадема. _____
 д) Понео је литар сока, а попио је само 2 децилитара. _____
 ђ) Петра је висока 152 центиметара, а њен брат је виши од ње 2 дециметара. _____

6. Напиши дати текст тако што ћеш уместо скраћеница написати право значење.

Небојша је висок 156 цм, а тежак је 47 кг. Игра кошарку и носи дрес бр. 3. Игра свих 60 мин. Његова мама је проф, а тата инж. За цепарац добија 1 000 дин. месечно. Чл. његове породице је и пас Беки.

7. Напиши по једну реченицу у којој ћеш уместо наведених речи правилно употребити њихове скраћенице.

- а) једнина – _____
 б) минут – _____
 в) динар – _____

8. Напиши три реченице у којима ћеш употребити по две скраћенице.

Речи које имају исто или слично значење

Речи које имају исто или слично значење, а различито се пишу: *ћак – ученик, ићи – ходати, диван – леп.*

1. Глаголи *фалити, недостајати* имају: а) слично значење; б) увећано значење; в) супротно значење.

2. Пронађи и стрелицама повежи речи које имају исто или слично значење.

аждаја	буђелар	битан	снажан
беба	гуја	вредан	значајан
дар	поклон	јак	брз
змија	новорођенче	хитар	марљив
новчаник	змај	нечујан	тих

3. Разврстај дате речи које имају исто или слично значење: цабе, ограда, првак, тама, ауто, вика, велико, кабал.

- а) галама – _____ в) плот – _____ д) кола – _____ е) огромно – _____
 б) бадава – _____ г) мрак – _____ ђ) гајтан – _____ ж) ас – _____

4. Напиши речи истог или сличног значења.

- а) врећа – _____ г) часовник – _____ е) отац – _____
 б) чедо – _____ д) седмица – _____ ж) куче – _____
 в) зејтин – _____ ђ) наушнице – _____ з) ташна – _____

5. **Подвуци речи које имају исто или слично значење:** фуруна – пећ, танак – дебео, црно – бело, славан – познат, различити – другачији, причати – ћутати, инат – пркос, дан – ноћ, спавати – дремати, чун – чамац, уско – широко, срџба – љутња, луг – шумица, стид – понос, коњ – пастув, мрква – шаргарепа, модар – тамноплав, жалити се – јадити се, такмичење – надметање, нечувен – незапамћен, завистан – завидан, срдечно – љубазно, храброст – кукавичлук, увек – стално, позна – рана, бистра – чиста, срдит – љут, прут – шиба, кућа – дом, смејати се – церкати се, срамежљив – стидљив.

6. **Напиши одговарајуће речи које имају исто или слично значење са задатим у табели:** питом, налик, противно, уочавање, зубар, жбун, смеће, чезнути, знатижеља, уверљиво, лубеница, изненада, неједнако, досетљивост, кревет, ленштина, смеђ, бедно, несташан, извор, возач, рмбачити, урлати, шкрабати, пријатељ, првак, васиона, чамац, цеста, огањ, наредба, побећи, провидно, ленствовати.

сличан		радити		радозналост	
врело		различито		сналажљивост	
немиран		запажање		друг	
викати		писати		неочекивано	
убедљиво		супротно		ленчарити,	
стоматолог		бостан		шут	
жудети		благ		лађа	
космос		пут		ватра	
шофер		лежај		нерадник	
браон		грам		заповест	
прозирно		јадно		утећи	

7. **Напиши именице, придеве и глаголе сличног значења у табели.**

Именице		Придеви		Глаголи	
двориште		питом		становати	
кола		жалостан		бежати	
компјутер		витак		балдисати	
извор		мокар		галамити	
белег		префриган		бленути	

8. **Напиши речи сличног значења у табели.**

Речи	Речи сличног значења	Речи	Речи сличног значења	Речи	Речи сличног значења
новац		срдит		вејати	
окно		мио		гледати	
папир		мутан		верати се	
ранац		неуредан		кудити	
кофа		неухрањен		проветравати	
локомотива		атрактиван		поштовати	

9. **Поред речи записане са леве стране запиши само реч из скупа која има слично значење.**

- а) назеб – _____ (кијавица, кашаљ, прехлада)
 б) марва – _____ (мрави, стока, ларва)
 в) љубазан – _____ (културан, невоспитан, радознао)
 г) љут – _____ (драг, бесан, љубоморан)
 д) сломити – _____ (разбити, кидати, саставити)
 љ) олајавати – _____ (хвалити, рећи, оговарати)

10. Дати су скупови речи у којима постоје по две речи које имају исто или слично значење. Заокружи само њих из сваког скупа.

Именице	ватра, огањ, сјај, пламен, шибица	гуша, шија, глава, раме, врат
Глаголи	рећи, казати, говорити, трчати, шетати	беседити, седети, говорити, зборити, стајати
Придеви	весео, тужан, радостан, раздраган, расејан	мршав, дебео, угојен, витак, пуначак

11. Препиши реченицу тако да подвучене речи замениш са другима које имају слично значење.

- а) На језеру **смо ухватили** рибу. _____
 б) Надуо ми се **трбух**. _____
 в) **Несташан** дечак се игра. _____

12. Замени означене речи сличним тако да се значење реченице не промени.

- а) **Брава** је покварена. _____
 б) **Нарав** му је добра. _____
 в) **Сусед се охрабрио**. _____

13. За дату реч пронађи реч која има исто или слично значење, а затим састави реченицу у којој ћеш да употребиш реч коју си написао.

вече –	
друм –	
софа –	
кијавет –	
олуја –	
пастув –	

Речи супротног значења

Речи супротног значења: *младост (старост), весео (тужан), поћи (стати), близу (далеко).*

1. Напиши речи које имају супротно значење.

- а) тишина – _____ г) открити – _____ е) црн – _____
 б) рат – _____ д) купити – _____ ж) чист – _____
 в) лепота – _____ љ) попети се – _____ з) мршав – _____

2. Подвуци речи супротног значења: разоружати – наоружати, човек – нечовек, пастув – рага, социјалан – асоцијалан, богат – сиромашан, ходник – предсобље, легалан – нелегалан, уредан – неуредан, спретан – неспретан, плашити се – бојати се, го – наг, згрозити се – ужасавати се.

3. Повежи линијама речи са супротним значењем.

оштар	мек	прехлађен	тмуран
танак	туп	ведар	вредан
тврђ	храбар	лењ	здрав
плашљив	дебео	живахан	кратак
румен	блед	дугачак	миран

4. Напиши именице, придеве и глаголе супротног значења у табелу.

Именице		Придеви		Глаголи	
истина		топао		говорити	
јава		несрећан		заборавити	
врлина		забораван		имати	
живот		лењ		обрисати	
дан		болестан		испразнити	

5. Напиши речи супротног значења у табелу.

Речи	Речи супротног значења	Речи	Речи супротног значења	Речи	Речи супротног значења
близу		испред		десно	
ван		изнад		назад	
горе		касно		после	

6. Пронађи речи супротног значења и заокружи их.

- а) ВЕСЕО – раздраган – тужан – осећајан
 б) ВИТАК – мршав – танан – дебео

- в) ПАМЕТАН – бистар – глуп – интеллигентан
 д) ЛЕП – ружан – диван – красан

7. Прецртај реч која не припада датом низу.

- а) ситно, крупно, огромно   б) охол, добар, зао   в) јести, жвакати, пити   г) смео, плашљив, храбар

8. Подвуди речи у датим пословицама са супротним значењем.

Ко старо не крпи, ни ново не носи. У младости ко не учи, у старости тај се мучи. Покрај сува дрвета и сирово изгори. Где велика звона звоне, ту се мала не чују. Ко високо лети, ниско пада. Дobar глас далеко се чује, а зао још даље. У ратара црне руке, а бела погача. Сит гладноме не верује.

9. Препиши реченицу тако да подвучену реч замениш са другом која има супротно значење.

- а) Бака пије **горку** кафу. _____
 б) Пада **ситан** снег. _____
 в) Купили смо **јефтину** робу. _____

10. Издвој речи сличног или истог и супротног значења. И из кривог оцака, дим право излази.

Речи сличног значења	
Речи супротног значења	

11. Подвучене речи замени речима супротног значења и препиши текст.

Дечак је **тихо** говорио. **Затворили су** прозор. Прозори су били **широки** и **дебели**. Ушла је **топлота**.

12. Разврстај следеће парове у одговарајућу колону: ђак – школарац, живети – становати, јак – снажан, слаб – јак, унети – изнети, лето – зима.

	Речи сличног или истог значења	Речи супротног значења
Именице		
Глаголи		
Придеви		

13. Речи које имају слично значење подвуци црвеном бојом, а речи са супротним значењем плавом бојом: добро – лоше, досадан – забаван, интересантан – забаван, лак – тежак, слога – неслога, широк – узак, зачуђен – изненађен, смех – плач, мање – веће, пекмез – џем, радан – вредан, близу – далеко, упоран – истрајан, плитак – дубок, замрзнут – залеђен, вал – талас, груб – нежан, храброст – кукавичлук.

14. Допуни табелу.

Речи	Речи сличног или истог значења	Речи супротног значења
брз		
велики		
сит		
мокар		

15. Од датих речи напиши парове супротног значења: густ, угасити, награда, упалити, казна, узимати, хладити, пун, мржња, смрад, празан, редак, неодлучан, непослушан, љубав, дати, грејати, мирис, одлучан, послушан, удаљити, приближити, залеђен, рад, богат, врело, споља, пуно, слобода, ући.

Речи умањеног значења (умањенице) и речи увећаног значења (увећанице)

Речи имају умањено значење (умањенице): *кућица, лептирић, детенце.*
 Речи имају увећано значење (увећанице): *књижурина, ручерда, рибетина.*

1. Допуни реченицу. Водурина, овчетина, синчина, ручерда су именице које значе _____.

2. Заокружи умањенице: гранчица, аутић, мајица, дедурина, биљчица, звонце, комадић, советина, бубетина, камиончић, марамица, машница, ормарић, водурина, тракица, вратанца, зидић, сокић, чесма.

3. Подвуци увећанице: облачић, боцкати, баруштина, жабетина, лоптица, гранчица, слончић, певуцкати, сивкаст, советина, језина, жућкаст, лепушкаст, дедурина, водица, коњина, кончић, флашица, бубетина, рибетина, ципелица, џемперић, пешкирчина, зидина, чамчић, флашетина, кромпирић.

4. Напиши речи умањеног значења.

а) зуб – _____	ђ) бара – _____	к) сунце – _____
б) кључ – _____	е) киша – _____	л) ластва – _____
в) лист – _____	ж) глава – _____	љ) брдо – _____
г) цвет – _____	и) звезда – _____	м) јаре – _____
д) ветар – _____	ј) књига – _____	н) пиле – _____

5. Попуни табелу.

	лимон	крушка	малина	орех	трешња
Умањенице					

6. Попуни табелу.

Именице	Умањено значење	Увећано значење	Именице	Умањено значење	Увећано значење
зец			магарац		
крава			риба		
мајмун			слон		
буба			мачка		

7. Попуни табелу.

Именице	Умањеница	Увећаница	Именице	Умањеница	Увећаница
лонац			стомак		
језик			торба		
село			трава		

8. Напиши основни облик речи на основу њеног умањеног значења.

Умањено значење	Основни облик	Умањено значење	Основни облик
коњић	коњ	брдашце	
шеширић		лоптица	
ручица		крпица	

9. Подвуци умањенице у датом тексту.

Мамица је загрејала водицу на ватрици. Завезала је косицу ћеркици. Татица јој доноси пицамицу. Попила је ћеркица млекце из флашице. Спава у кревету поред своје луткице.

10. Препиши задате речи из датих реченица тако да увећанице преобликујеш у умањенице.

- а) Делови тела који почињу истим словом су ножурда и носина. _____
б) У врећетини су спаковане капетине. _____
в) Изнад травурине је прелетела птичурина. _____

11. Подвуци увећанице у датом тексту.

У шуметини по маглуштини шета момчина. Носио је у торбетини комадину хлебчине. Видео је змијурину са сивом главурдом на каменчини и чуо је птичурину. У баруштини се чула жабетина.

12. Напиши две реченице у којима ћеш употребити именицу *кућа* тако да у једној има умањено, а у другој увећано значење.

Основно и пренесено значење

Реч, поред основног, може имати и пренесено значење, једно или више њих.

Биљка **вене** без воде. Срце **вене** без љубави.

Посејао је пшеницу. **Посејао је** мржњу.

Комшиница ми **се насмејала**. Срећа ми **се насмејала**.

1. Поред дате реченице напиши слово *О* ако је означена реч у основном значењу, а слово *П* ако је у пренесеном значењу.

- а) Боли ме глава. _____ г) Чувај главу! _____ е) У одељењу је 30 глава. _____
 б) Отац је глава породице. _____ д) Глава ексера је округла. _____ ж) Део књиге је глава исте. _____
 в) Имаш мудру главу. _____ љ) Глава купуса се сече. _____ з) Глава је део тела. _____

2. Објасни значење које има реч *срце* у датим изразима.

- а) златно срце – _____
 б) храбро срце – _____
 в) бити каменог срца – _____
 г) бити далеко од срца – _____
 д) бити у нечијем срцу – _____
 љ) имати меко срце – _____
 е) лавље срце – _____
 ж) бити на крају срца – _____
 з) сишло му срце у пете – _____
 и) ти си моје срце – _____
 ј) срце лубенице – _____
 к) сломити неком срце – _____

3. Повежи изразе и њихова значења тако што ћеш уписати одговарајуће бројеве.

1. Имаш кисео осмех.	6. Хладан си човек.	11. Спадати са ногу.
2. Обесити нос.	7. Ти си моја душа.	12. Носити главу у торби.
3. Бити као без главе.	8. Попети се неком на главу.	13. Бити замазан по телу.
4. Мотати се по глави.	9. Памет у главу.	14. Он је златно дете.
5. Имати пуне руке посла.	10. Упадати у око.	15. Наћи се у небраном грожђу.

Значења израза		
Бити у опасности.	Наћи се у неприлици.	Бити снужен.
Он је добро дете.	Имати невесео осмех.	Бити у нечијим мислима.
Бити много уморан.	Ти си ми много важна особа.	Пазити шта радити.
Нељубазан, уздржан човек.	Радити нешто без размишљања.	Бити уочљив.
Бити упрљан.	Досадити неком.	Бити веома заузет.

4. Подвуди реченице чија је означена реч у основном значењу.

Боли ме зуб. Поломио се зуб на тестери. Прескочио сам бистри поточић. Ти си бистро дете. Лист ме заболоо од тренинга. Пао је лист са дрвета. Вода је прокувала. Прокувала је од топлоте. Река тече. Разговор тече и даље. Скрати језик. Скрати хаљину. Дигао је нос. Дигао је тег. Звезда је небеско тело. Звезда је фигура у гимнастици. Пљуштале су кише. Пљуштале су увреде.

5. Објасни дате изразе.

- а) очитати лекцију – _____
 б) обрати зелен бостан – _____
 в) ћутање је злато – _____
 г) поклон се не гледа у зубе – _____
 д) наџак-баба – _____
 љ) ремек-дело – _____
 е) пуном паром – _____
 ж) мућнути главом – _____
 з) добар глас се далеко чује – _____
 и) срећа ми се осмехује – _____

јаблан – високо
и узано
листопадно дрво

позлати – обоји
у жуто

бакар – врста
метала
црвенкасто-
браон боје

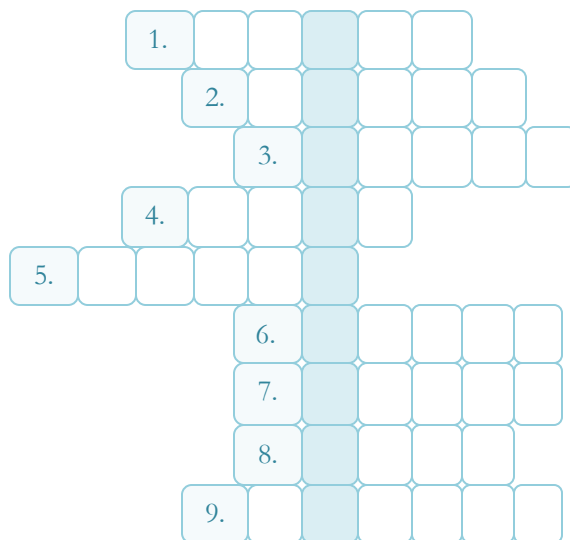
исткана –
створена,
направљена

вели – каже

прострла –
раширила,
покрила

1. Реши укрштеницу.

1. Које птице одлазе на југ? 2. Како се назива годишње доба које почиње у септембру? 3. Како се назива другим именом касна јесен? 4. Које је боје Сунце? 5. Шта у јесен опада са дрвећа? 6. Који је назив за временску појаву када испред себе ништа не видимо? 7. Како се назива метал који је црвенкасто-браон боје? 8. Који је скраћени назив за аутомобил? 9. Које воће има гроздове и може бити црно и бело?

Душан Костић (1917–1997)

Био је уредник „Радио Београда“, листа „Борба“, „Књижевних новина“, часописа „Младост“, „Књижевник“ и „Савременик“. Добио је награду Удружења књижевника Србије за песму „Градић Јеленгај“ и за збирку песама „Зов лишћа“.

О којој јесени говори песник? Како разумеш стих „јесен у жутом ауту дође“? Како разумеш да јесен може да позлати лишће? Које промене доноси јесен? Шта доприноси лепоти јесени? Коју боју највише песник користи? Зашто? Зашто се сели ластва? О чему ђаци пишу у школи у септембру? Зашто се септембар љути? Како разумеш да се јесен „прострла преко грана“? Зашто је песник користио три тачке на крају песме?

2. Одговори на питања.

1.	Како се назива један ред у песми?	стих
2.	Како се назива скуп стихова?	
3.	Како се назива скуп строфа?	
4.	Како се назива човек који пише песме и приче?	
5.	Како се назива писац који пише песме?	
6.	Како се назива писац који пише приче?	
7.	Како се назива човек који чита приче и песме?	

Штафетно читање песме.

Колико песма има строфа? Колико има стихова у свакој строфи? Поред сваког стиха напиши колико има слогова.

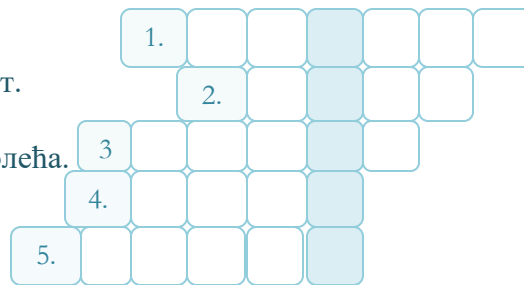
3. Напиши састав на тему „Јесен“.

озго – одозго

озвездан –
„посут“ звездама

1. Реши укрштеницу.

1. Шарени инсект који лети са цвета на цвет.
2. Пиће које свакодневно пијемо.
3. Птица која долази са југа и весник је пролећа.
4. Када погледамо увис, видимо плаво...
5. Налази се на небу и из њега пада киша.

Григор Витез (1911–1966)

Најпознатије дечје збирке овог песника су: „Препелице“, „Сто вукова“ и друге.

Која животиња је прва пришла потоку? На који начин је јелен пришао потоку? Како је њему изгледао поток? Ко „ломи ребра о камен“? На ком месту је зека угледао поток? Како је поток изгледао зеки? Одакле је ластавица посматрала поток? Како је њој изгледао поток? Како разумеш стих „поток и даље тече“? Шта је било изнад потока, па се лептиру учинио да је поток беле боје? Како се срна осећала када је угледала поток? Како је срни изгледао поток? Зашто? У које доба дана је погледала поток? Како разумеш стих „сав је поток озвездан“? Које животиње се помињу у овој песми? Зашто је свим животињама поток био другачије боје? Које боје се преливају на површини потока? Од чега зависи боја потока? Поток мења боју у зависности од тога куда тече. Различити људи исту ствар доживљавају на различите начине. Како разумеш ово? Наведи пример.

Поређење је стилска фигура и означава упоређивање предмета, појава и бића. Упоређивање се врши по некој заједничкој особини. Састоји се од три речи:

а) реч која се пореди;	<i>поток</i>	<i>поток</i>
б) реч као;	<i>као</i>	<i>као</i>
в) речи са којима се пореди.	<i>шума зелен</i>	<i>небо плав</i>

Штафетно читање песме.

2. Напиши име животиње како оне виде боју потока.

а) Поток је сав од сребра. _____	г) Поток је озвездан. _____
б) Поток је као шума зелен. _____	д) Поток је овај беле боје. _____
в) Поток је као небо плав. _____	

3. Напиши име животиња у народним поређењима.

а) Брз као _____.	е) Спор као _____.
б) Вредан као _____.	ж) Лукав као _____.
в) Плашљив као _____.	з) Сед као _____.
г) Срчан као _____.	и) Црн као _____.
д) Љут као _____.	ј) Бео као _____.
ђ) Тврдоглав као _____.	к) Ћути као _____.

4. Наведи неколико примера казни за људе који загађују потоке.

разасута –
пространа

бура – снажан
ветар

шипрага –
жбуње

вита – висока,
витка

шибље – танке
гране

жито – пшеница

светлаци –
свици, светиљке

блуди – лута,
скита, тумара

Људи су давно схватили да је веома напорно пешке прелазити дужа растојања. Почели су да користе различите врсте превозних средстава које су вукле домаће животиње (волови, магарци, коњи). У селима су људи користили чезе (полуфијакер, двоколице), каруце (луксузне кочије), а зими санке. У граду су користили фијакер.

Десанка Максимовић (1898–1993)

Рођена је у Рабровици код Ваљева. Била је српска песникиња, професорка књижевности и чланица Српске академије наука и уметности. Неке од њених најпопуларнијих песама су: „Предосећање“, „Стрепња“, „Пролећна песма“, „Опомена“, „На бури“, „Трајим помиловање“ и „Покошена ливада“. Чувши за стрељање ђака у Крагујевцу 21. октобра 1941, песникиња је написала једну од својих најпознатијих песама „Крвава бајка“, песму која сведочи о терору окупатора над недужним народом у Другом светском рату.

Зашто се песма зове „Вожња“? О чему се пева у овој песми? Шта значи „разасута села“? Какав је то крај где су села раштркана? Могу ли села да леже? Какав предео описује песникиња? Чиме се вози песникиња? Шта све види песникиња из кочије која јуре? Које глаголе користи за именицу *коњ*? Могу ли коњи да лете? Са чиме је песникиња упоредила коње који јуре? Које доба дана песникиња описује и које годишње доба? Који су још знаци лета у селу? Може ли цвеће да сања? Са чиме је упоредила сеоске куће? Зашто? Одакле долази мирис цвећа? А са чиме је упоредила свице? А Месец? Какво је све небо изнад села? Колико речи имају први и четврти стих у строфама? Песникиња користи четири речи и на тај начин жели да прикаже галоп коња, јер коњи имају четири ноге. Које строфе се понављају у песми? Зашто их је песникиња поновила?

Поређење је стилска фигура и означава упоређивање предмета, појава и бића. Упоређивање се врши по некој заједничкој особини. Састоји се од три речи:

- а) реч која се пореди;   *коњи јуре*   *сеоске куће*   *светлаци*
 б) реч *КАО*;   *као*   *као*   *као*
 в) речи са којима се пореди.   *потоци после буре*   *стреле*   *звезде мале*
Рима представља гласовно подударане на крају стихова.   *пута – разасута леже – беже*

Штафетно читање песме.

1. Напиши речи из песме које се римују.

буре – јуре

- а) шипрага – _____   ж) светлаци – _____
 б) пада – _____   з) пале – _____
 в) цвеће – _____   и) сиве – _____
 г) беле – _____   ј) меком – _____
 д) пролете – _____   к) плаву – _____
 ђ) вита – _____   л) блуди – _____

2. Распореди следеће именице по броју: пут, села, потоци, бура, коњи, врх, поток, вече, мирис, ливаде, куће, стреле, стабла, жита, светлаци, знаци, магла, звезде, небо, Месец, људи, глава.

Именице	
Једнина	Множина

питоме – мирне

горди – поносит,
надмен,
достојанствен

грлица – птица,
врста голуба

звери –
животиње које се
хране месом

збег –
склониште,
уточиште

застор – завеса,
покривач

брује –
производи дубок
звук

одјек – звук који
се понавља кад
наиђе на
препреку, јака,
ехо

тице – птице

1. Реши загонетке.

- а) Зубе нема, руке нема, а опет уједа. (_____)
б) Беле коке са неба пале, наша врата затрпале. (_____)

Душан Васиљев (1900–1923)

У Првом светском рату био је на фронту и тамо је добио маларију и бронхитис. Здравствено стање му се годинама погоршавало и он умире млад. Написао је преко 300 песама, али за живота није успео да објави ниједну збирку песама. Неке збирке су објављене после његове смрти „Песме“, „Изабране песме“.

Ко је све обукао бели огртач? Може ли природа заправо да се обуче? Чија је то особина да се облачи? Зашто је грлица у гнезду задрхтала? Где су друге птице? Како се она осећа тако сама? Шта мислиш да се догодило с грлицом из песме? Ко то погнуте главе иде? Какве су то дивље звери? Зашто оне иду погнуте главе? Ко обично иде погнуте главе? Зашто звери одлазе у збег? А шта земља ради? Може ли она заиста уморно да дрема? Зашто нигде нема живота? Каква је шумица била, а каква је сада? Зашто песник за шуму користи умањеницу? Како је описује? Зашто песник снег пореди са застором заборавља? На какве гласове звона се мисли и како се то одбијају о брег? Упореди птице и пахуљице, као и свилу и пахуље. Песник у све четири строфе каже пада снег. На крају песму завршава речима да веје снег. Шта то значи? У ком времену песник пева? Зашто?

Описна (дескриптивна) песма је врста лирске песме у којој песник слика природу и њене појаве. **Пејзаж** је приказ неког предела у природи, опис природе. **Песнички језик** се одликује сликовитошћу и живописношћу. **Песничке слике** су речима изазване слике.

Поређење је стилска фигура и означава упоређивање предмета, појава и бића. Упорјеђивање се врши по некој заједничкој особини. Састоји се од три речи:

а) реч која се пореди;	<i>снег</i>	<i>свилене пахуљице</i>
б) реч <i>као</i> ;	<i>као</i>	<i>као</i>
в) речи са којима се пореди.	<i>застор заборавља</i>	<i>небеске птице</i>

Штафетно читање песме.

2. Колико слогова има најкраћи стих, а колико слогова најдужи у песми?

- а) Најкраћи стих има _____ слогова.   б) Најдужи стих има _____ слогова.

3. Издвој именице и придеве које стоје уз те именице.

а) питоме долине	д) _____
б) горди брег	ђ) _____
в) _____	е) _____
г) _____	ж) _____

4. Пронађи две именице које имају умањено значење.

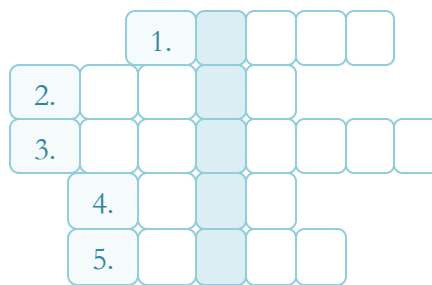
- а) _____   б) _____

5. Напиши састав на тему „Зима је стигла у наш крај“.

догегају се –
долазе,
појављују се

1. Реши укрштеницу.

1. Велико, плаво, слано је...
2. Веће насељено место је...
3. Велико, веће и...
4. Помоћу њега гледамо свет је...
5. Мушки родитељ је...

Мирослав Антић (1932–1986)

Познат је и по надимку Мика. Рођен је у Мокрину. Био је српски песник, али пре него што је постао познат бавио се разним пословима. Био је морнар, радио у луткарском позоришту, бавио се сликарством, новинарством и филмом. Песник који је својом поезијом оставио неизбрисив траг. За многа дела добио је многобројна признања, међу којима су две „Невенове“ награде, Награду за животно дело у поезији за децу, Орден заслуга за народ и друге. Посебно је позната његова збирка за децу „Плави чуперак“ која је доживела многа издања и велике похвале. Неке од песама које је написао: „Плава звезда“, „Шта је највеће“, „Најљубавнија песма“, „Досадна песма“ и друге.

Какво је небо? Може ли небо стварно да стане у свако око? Зашто онда песник преувеличава када каже да небо може да стане у свако око? Да ли је око стварно веће од града и брега? Зашто? Ако се око пореди са предметима и бићима по величини, да ли то значи да је тата највећи? Може ли у око да стане сто милиона звезда? Могу ли бродови да плове, другови да трче? А могу ли путеви да сврате? Могу ли аутобуси да дојуре? Могу ли куће и тргови да се гегају? Ко се гега, ко жури? Песник оживљава путеве, куће, тргове, саобраћај и појачава свој емотивни однос према стварима и појавама које сагледава.

Да ли око може да се пропешачи, оплови и облети? Како разумете ове стихове? Може ли мама да дошета у око? Како разумете овај стих? Да ли у оку стварно има места за небо, за птице и мора широка? Да ли се у последњим стиховима стварно мисли на физичку величину? Величина ока нараста до бескраја тј. нема краја ономе што се оком може сагледати. Шта је веће од ока? Зашто је мама већа од ока? Колика је љубав детета према мајци ако је око бескрајно, а мајка је већа од оба ока?

Мајка заузима највише места у оку јер љубав према њој потискује све друго чему се дивимо. Она окупира сва наша чула. Љубав детета према мајци је бескрајна.

Поређење је стилска фигура и означава упоређивање предмета, појава и бића. Упоређивање се врши по некој заједничкој особини. Састоји се од три речи:

а) реч која се пореди;	<i>око</i>
б) реч као;	<i>као</i>
в) речи са којима се пореди.	<i>стотина мора</i>

Штафетно читање песме.

2. Издвој глаголе у одричном облику: _____
_____
_____

3. Објасни изреку „далеко од очију, далеко од срца“.

Ћердан –
огрлица

луцкаст –
луцкасте особе
се понекад (или
можда и стално)
понашају веома
неуобичајено на
начин на који се
већина људи не
понаша

Ове особе су
често чудне па се
зато сматрају да
су луцкасте.
Такве особе врло
често говоре и
чине поступке
који се битно
разликују од
онога што се
сматра
нормалним
понашањем.

Два основна драгоцене метала у употреби у црквеној уметности су злато и сребро. Злато је на првом месту по симболичкој хијерархији. Основна вредност злата је та што је доживљавамо као светлост. У православној цркви вредност злата се огледа у његовој симболици божанске нестварне светлости. С тим разлогом злато се користи у иконографији и у црквеном златарству. Злато се, такође може везати посебно за анђеле. Следећа вредност злата је у вези са Сунчевом светлошћу. Док је сребро довођено у везу са Месецем. Сребру су се одувек приписивала чаробна дејства и моћ да спречи труљење и болест. Од њега су се увек правиле иконице и крстићи који долазе у додир са прљавштином и болешћу. Особина сребра је да временом трули.

Којом бојом је обојен ореол светаца на иконама? Које је боје сребро, а које злато? Шта је још осим сребра беле (сивкасте) боје? Какав је снег? Ако је снег хладан, шта закључујемо, какво је сребро? Шта је још осим злата жуте боје? Каково је Сунце? Шта закључујемо, какво је злато?

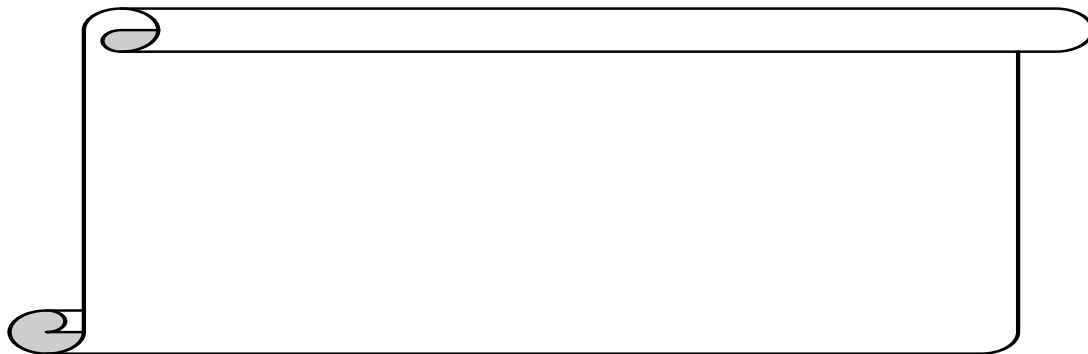
Федерико Гарсија Лорка (1898–1936)

Он је најугледнији шпански песник 20. века. Писао је и драме. За овог песника можемо рећи да у мало речи много казује.

Ко води разговор у овој песми? Жеље овог дечака су необичне и луцкасте. Која је његова прва жеља? Чег се мајка боји? Зашто дечак баш то жели да постане? Шта представља вода, да ли можемо да живимо без ње? Зашто се мајка боји и ове његове жеље? Могу ли се ове жеље испунити? Зашто? Шта дечак жели да буде својој мајци? Како мајка реагује на његове жеље? Шта она тиме показује? Како тумачиш стих „бојим се, хладно би ти било“? Шта, на крају, дечак жели да постане? Шта закључујемо, како је песник распоредио ове драгоцености? Коју дечакову жељу мајка прихвата и како му је испуњава? Шта би он желео да ради кад би постао ыердан? Шта тиме мајка поручује дечаку, у чему је највећа драгоценост? Обрати пажњу на последњи стих, када се он изражајно прочита, наглашена је реч *само*. Шта нам то говори? Да ли можемо да закључимо шта су деца својим родитељима? Како се осећаш у мајчином загрљају? Шта то све мајка ради за своје дете? На који начин узвраћаш љубав својој мајци? Није мило ни сребро ни злато, већ је мило што је срцу драго.

Ова песма говори о осећањима. Којој врсти она припада? Колико она има строфа? Колико свака строфа има стихова? Шта уочавате у првом стиху сваке строфе? Којим правописним знаком се завршава свака строфа? Шта се њиме наглашава? Како зовео разговор две особе у књижевном делу?

1. Упиши осећања која повезују децу са родитељима.

2. Драматизација песме (читање дате песме по улогама).

3. Напиши састав „Моја луцкаста жеља...“.

судија за прекршаје –

судија који доноси пресуду за неку недозвољену радњу

карактер – збир

особина или својстава којима се неки човек, ствар или појава одликује

Скуп особина којима се неки човек одликује, а које се огледају у његовим поступцима за које бисмо могли употребити реч ћуд, нарав.

челик – врста гвожђа

карактер тврђи од челика – чврст карактер

Када се ваши родитељи љуте на вас? А када се ви љутите на њих? Како се тада понашате? Разумеју ли родитељи вашу љутњу? Шта вам се допада, а шта не допада у њиховом понашању? Каква је разлика између деце и одраслих? Зашто одрасли заборављају да су некад били деца?

Драган Лукић (1928–2006)

Посветио је деци све што је написао: песме („Фифи“, „Небом града“, „Овде станују песме“), приче, романе и луткарске игре. У својим делима описује град, школски живот, однос деце и старијих и природу.

Коме девојчица упућује молбу? Шта то отац из песме стално ради? Зашто он све то жели да зна? Претерује ли отац са питањима? Како девојчица реагује на питања? Како се она осећа? Шта отац замера ћерки? Којим разлозима бисмо могли да оправдамо очево понашање? Да ли девојчица стварно чини прекршаје? Да ли је отац стварно судија за прекршаје? Шта девојчица мисли кад каже да је отац судија за прекршаје? Шта девојчица мисли кад каже да је отац тата? Кад је отац тата? Кад је отац судија за прекршаје? Шта отац жели да постигне када пита девојчицу да ли она зна пошто је шнала? Зашто се девојчица љути на свог оца? Да ли се љути са правом? Шта девојчица жели? Шта је потребно овој девојчици? Како бисте је посаветовали? Шта бисте рекли њеном оцу? Да ли је такво очево понашање оправдано? Који савет бисте дали девојчицином оцу? Како он треба да се понаша? Да ли је њено понашање према свом оцу у потпуности исправно? Како она треба да се понаша према свом оцу? Да ли родитељи имају права да знају тајне, жеље и понашања своје деце? На који начин они то могу да сазнају, а да то није критика, прекор и контрола?

Родитељи треба да имају више поверења у своју децу, треба да поштују њихову самосталност и да имају више разумевања за њихова интересовања.

Како гласи наслов ове песме? Каква је то реченица? Шта недостаје тој реченици? Насловима се никад не додају интерпункцијски знаци (тачка, знак питања, знак узвика).

Штафетно читање песме.

1. Разврстај особине: пажљив, чудан, захтеван, досадан, добронамеран, радознао, брижан, строг, тврдоглав, упоран, критичан, послушан, толерантан, фин, увиђајан.

Отац	
Тата	Судија за прекршаје

2. Препиши све упитне реченице из дате песме. _____

_____

_____

_____

_____

3. Напиши састав на тему „Мој тата“.

језде – јуре, брзо
пролазе

веле – кажу

рит – мочвара
обрасла трском

тротинет – дечје
превозно
средство

Медвед је крупна животиња прекривена густим крзном. Зими животиње тешко проналазе храну. Већ када је позна јесен, медвед спава зимским сном. Обично чује шта се око њега догађа. Ако га пробуди бука, устаје, излази из јазбине и почиње да лута шумом.

Мужјак	Женка	Младунче
медвед	медведица	мече (меда)

Бранислав Црнчевић (1933–2011)

Његова прва збирка песама издата је под називом „Босоноги и небо“. „Мрав добра срца“ је такође једна од многобројних његових збирки. Бавио се и политиком. Примио је многа признања, а писао је и за новине „Политика“ и „НИН“.

Где живи ово мече? Које је годишње доба? Шта ради мече већ треће вече? Какво је ово мече? Због чега је мече срдито, кивно? Шта је устаљено у животу медведа? Може ли мече да промени навике медведа? Шта брине мечетову мајку? А баку? О чему ово мече размишља? Шта му није јасно? Због чега се мече уствари љути? Оправдавате ли његову љутњу? Зашто? Са ким се мече упоређује? Шта му је криво? Зашто су сви забринути? Шта оно жели? На кога вас подсећа? Да ли је мече остварило своју намеру? Мече би хтело да измени свет медведа. Мече је својеглаво, знатижељно и срдито зато што не жели да робује устаљеном начину живота или зато што је оно попут детета које нема довољно знања и искуства, које још не познаје себе и своју околину па му зато треба помоћи да схвати свет који га окружује.

Како схваташ стих „месец обук'о чизмице жуте“? Може ли Месец да обује чизме? А ко може? Како схваташ стих „облаци обукли плаве капуте“? Чије особине имају Месец и облаци?

Обележите пишчев говор жутом бојом, оно што изговара мече плавом, мама што изговара црвеном, а бака зеленом бојом. Оно што сви изговарају подвучите наранџастом бојом и тај део сви у глас изговарате. Ученици читају песму по улогама.

1. Разврстај дате глаголе: обући, гледати, љутити се, ћутати, говорити, видети, радити, питати, пећи, спавати, рећи, забринути, узети.

Радња	Стање

2. Подвучи особине мечета: детињасто, знатижељно, сналажљиво, упорно, послушно, љуто, размажено, плашљиво, мудро, тврдоглаво, бесно, намргођено, својеглаво, разумно.

3. Издвој све заједничке именице из песме. _____
_____
_____
_____

4. Напиши глаголе супротног облика.

а) не спавам – _____ б) нећу – _____ в) нисмо – _____

аждаја – огромно крилато чудовиште прекривено крљуштима са четири ноге, дугим репом, једном или више глава

ала – чудовиште постало од змаја, из облака слеће на земљу, наноси штету и гута људе

вајкати се – јадиковати, жалити се над својом судбином

акреп – мршава, ружна особа, ругоба

наказа – врло ружно, наказно створење, ругоба

негативна личност – лоша, рђава особа

ругоба – ружна особа, наказа

Прочитај песму Љубивоја Ршумовића „Аждаје и але“.

Аждаја горко плаче
јер вређају њено аждајче.
Рекли су му да је ружно, па је мајци дошло тужно.
Нека је и глуво и слепо оно је мајци лепо.

Ко су аждаје? У којим књижевним делима се оне најчешће помињу? Како су оне у тим делима описане? Како их ти замишљаш?

Љубивоје Ршумовић (1939–)

Један је од значајних песника за децу. Његове познате збирке песама су: „Ма шта ми рече“, „Хајде да растемо“, „Још нам само але фале“... Осим поезије и драма за децу, аутор је ТВ емисије „Фазони и форе“. Та песма припада збирци песама „Још нам само але фале“.

Песма „Аждаја своме чеду тепа“ је бајковита песма, обојена шаљивим тоном. То је песма о необичном дечијем одрастању и великој љубави мајке према свом детету као и о туги мајке због растанка са дететом. Где сте се до сад сусретали са аждајама? Где сте могли да читате о њима? Какве су оне биле у тим бајкама? Шта се по вама догодило неочекивано у овој песми? Каква је аждаја у овој песми? У чему је разлика између ове аждаје и аждаја о којима сте до сад читали? Зашто је младунче названо чедом? Каква је наказа својој мајци? Како се у природи мајке понашају према деци? Аждаја није стварно биће али и према њој песник испољава нежност. Зашто то чини? Каква је аждаја као мајка у овој песми? Зашто је мајка забринута? Нађите речи којима мајка назива своје дете и подвуците их. Да ли вам је нешто чудно у аждајином обраћању аждајчету? Шта вам је чудно? Зашто песник спаја неспојиве речи? Каква је аждаја? Како изгледа? Како се осећа аждајче док му се мајка обраћа? На основу чега то закључујеш? Какве су то речи за нас? Како бисте се ви осећали кад би вас неко назвао акрепом, наказом, ругобом? Зашто је на крају песме стављен знак узвика? Зашто ће се аждајина мајка вајкати целог века?

Колико ова песма има строфа? Шта чини строфу? Колико стихова има у свакој од ових строфа? Строфу не мора да чине четири стиха као што је у већини песама већ да и два стиха могу да чине строфу. Који стих се римује са којим стихом?

Штафетно читање песме.

1. Напиши умањенице следећих именица.

аждаја – _____ наказа – _____ мајка – _____
бајка – _____ акреп – _____
репа – _____ ругоба – _____ век – _____

2. Смисли и напиши речи које имају исто или слично значење.

аждаја – _____ чедо – _____
наказа – _____ ругоба – _____

Прочитај још две песме овог писца.

гледећи се –
гледајући се

нечувене –
незапамћене,
невиђене

лила – падала

благородне –
пријатне, киша
која прија земљи

надрастао –
растом, висином
претекао (некога,
нешто)

Маслчак је вишегодишња биљка која цвета од марта до маја јаркожутим цветовима. Расте на ливадама и травњацима. Познат је по својој лековитости. После сазревања, цветови дају лагано, карактеристично семе беле боје које разноси ветар.

Милован Данојлић (1937–)

Почео је рано, још у детињству да пише песме. Објавио је прву књигу песама „Урођенички псалми“, а затим и друге: „Како спавају трамваји“, „Фуруница јогуница“ и многе друге. Поред писања песама, преводио је са страних језика на српски, а последњих година пише текстове у листовима „Политика“ и „Борба“.

Како почиње ова песма? На коју врсту текстова вас подсећа почетак „био једном један...“? Шта мислиш, због чега песма подсећа на бајку? Где је на почетку песме маслчак, а где облачак? Колико су они удаљени? Мислите ли да је љубав између маслчка и облачка могућа? Зашто? На кога је писац у ствари мислио? Зашто је маслчак почео да вене? Како је облачак помогао? Да ли је могуће да је маслчак нарастао до дрвета? Зашто му је облачак толико помагао? Зашто је маслчак растао све до облака? Како је маслчак растао? Опиши пут његовог раста. Зашто је желео да буде са њим? Каква је била љубав између маслчка и облачка? На шта су они све били спремни због те љубави? Како су се жртвовали једно за друго? Да ли се овакве љубави могу видети у стварном животу? Наведи примере. Шта је победило у овој песми? У чему се све огледа љубав? Како ви показујете љубав према онима које волите? Љубав увек побеђује. Љубав не познаје границе.

Које речи се римују у овој песми? Где се налазе речи које се римују? Да ли се у свакој строфи налазе на истом месту?

Штафетно читање песме.

1. Пронађи умањеницу у датој песми. _____

2. Одреди род и број придева.

а) бели (облачак) – мушки род, једнина

б) нечувене (врућине) – _____

в) благородне (кише) – _____

г) топле (кише) – _____

3. Напиши глаголе у свом основном облику.

а) био – бити

е) поче – _____

б) гледећи се – _____

ж) је лила – _____

в) почеше – _____

з) даваше – _____

г) воле – _____

и) растао – _____

д) дођоше – _____

ј) ишао – _____

ђ) притрча – _____

к) дотакао – _____

4. Напиши најмање два стиха о љубави.

смрека – високо дрво слично бору

част – честитост, поштење

васпитање – уљудно понашање

Наш крај и земља у којој су рођени наши преци и ми, наш дом, породица, наша школа и другови, пријатељи, језик којим говоримо и који нас спаја, како све то називамо једном речју? Како другачије можемо да је назовемо? Како се назива наша отаџбина?

Осећање љубави према својој домовини назива се **родољубље** (патриотизам).

Љубивоје Ршумовић (1939–)

Један је од значајних песника за децу. Његове познате збирке песама су: „Ма шта ми рече“, „Хајде да растемо“, „Још нам само але фале“... Осим поезије и драма за децу, аутор је ТВ емисије „Фазони и форе“.

Шта значи бранити домовину? Зашто наш народ каже „свуда пођи, кући дођи“? Како се домовина брани реком? Зашто је песник рекао и рибом у води? Како се осећа риба у води, а како када није у води? А како се осећа птица када је у лету? Песник говори о лепоти природе и слободе. Како се домовина брани књигом? Како објашњавате да се домовина брани сестрином сузом и мајчином бригом? Песник говори о лепоти знања, осећања, части, лепоти рада и поштења. Које су лепоте наше домовине? Како се домовина брани лепим васпитањем? Песник каже да се домовина може бранити и у миру. Пушке и оружје је заменио лепотом живљења и свим оним што та лепота носи са собом. Који на чин одбране је бољи? На који начин ви исказујете љубав према својој домовини? Како бисте је ви бранили?

Родољубива (патриотска) песма је песма у којој се исказује љубав према домовини (отаџбини).

Штафетно читање песме.

1. Издвој из песме именице које означавају бића.

Именице (бића)

2. Издвој три описна придева из песме: _____

3. Напиши речи из песме које се римују.

а) реком – смреком

д) књигом – _____

б) води – _____

ђ) небу – _____

в) цветом – _____

е) лепотом – _____

г) цвету – _____

ж) знањем – _____

4. Подвуци једном линијом именице, а двама линијама глаголе.

а) Домовина се брани књигом.   б) Смрека расте у слободи.

5. Од датих именица направи глаголе.

а) цвет – цветати

в) брига – _____

д) живот – _____

б) лет – _____

г) знање – _____

ђ) васпитање – _____

6. Пронађи три изреке мудрих људи о домовини.

ускликнимо –
радосно
узвикнемо

пастир –
свештеник као
старатељ над
својим
верницима

појте – певајте

утројте –
прекрстити се са
три прста

благодарна –
захвална

благослов –
изражавање
жеље за нечује
добро и срећу
призивањем
божје милости,
божја милост

Творац –
Створитељ, Бог

почуј – послушај

чампо –
робовао, боравио
негде у тамници,
био потиштен,
утучен

Растко Немањић је рођен у 12. веку у Расу, месту код Новог Пазара. Био је као најмлађи син жупана Стефана Немање и Ане. Има два старија брата, Вукана и Стефана и неколико сестара. Млади принц Растко се кришом замонашио у Грчкој, на Светој гори и добио је име Свети Сава. И његови родитељи су се замонашили. Његов отац је добио име Симеон, а мајка Анастасија. Био је оснивач српске цркве, просветитељ и први познати српски писац који је описао живот свога оца. Умро је 27. јануара почетком 13. века. Овај датум се прославља као школска слава данас.

Корнелије Станковић је 1850. године компоновао „Химну Светоме Сави“.

У чије име је опевана и у чију славу дата химна? Зашто треба да узвикујемо радосно име нашег светитеља? Чиме је Свети Сава задужио Србе? Због чега се каже да је Свети Сава пастир? Шта су Срби радили у ропству? Синан-паша, турски војсковођа је узео тело Светог Саве из манастира Милешево и спалио га у Београду, на Врачару. Да ли знате шта је саграђено на том месту? Мислили су да ће уништити код Срба сећање на Светог Саву, али нису у томе успели.

Химна је свечана песма у славу неке важне личности или божанства.

Химна је похвална песма која се пева у славу народа и државе. Величају народ, државу и имају свечан тон. Када се пева химна, обавезно се устаје.

Штафетно читање песме.

1. Напиши назив садашње химне Републике Србије. _____

2. Издвој именице које постоје само у нашим мислима, а које се не могу додирнути.

ЉУБАВ

3. Препиши из химне све властите именице.

_____

4. Препиши све присвојне придеве.

_____

5. Подвуци именице црвеном бојом, а двома линијама глаголе зеленом бојом.

а) Ускликнимо с љубављу Светитељу Сави.

б) Са неба шаље благослов Свети отац Сава.

в) Да се српска сва срца с тобом уједине, сунце мира, љубави, да нам свима сине.

г) Да живимо сви у слози, Свети Саво, ти помози, почуј глас свог рода, српскога народа.

6. Сазнај назив манастира који је Свети Сава обновио са оцем. Сазнај које дело је написао први. Сазнај име претходне химне наше земље.

жарки – топли, врућ
прикрајак – заклон, скривено место
веђе – обрве
синутити – постати светао, видан
бабо – отац
кори – грди
силник – насилник, силедија
дреновина – врста дрвета изузетне чврстине
ведри и облачи – има велику моћ, господари
гуслају – певају епске песме уз гусле
пламтити – горети пламеном
тамница – затвор
народни певачи – даровити појединци који су певали или казивали народне песме
варка – лажна представа, заблуда
ведри и облачи – има велику моћ, господари

Марко Краљевић је био син краља Вукашина Мрњавчевића. Његова мајка Јелена (Аљена) је у манастиру добила монашко име Јелисавета. Шарац је коњ Марка Краљевића. Описан је као божанско биће са људским особинама.

Бранко Стевановић (1966 –)

Писац за децу и одрасле који је превођен на више страних језика. Приређивао је избор савремен рпске поезије за децу са Игором Коларовим „Е, баш то!“ и са Љубивојем Ршумовићем „Чини ми се вековима“.

Кад је рођен Марко Краљевић? Летњи дан до подне означава се за нешто што је много дуго трајало. Како разумеш да је Марко чекао из прикрајка да се роди? На који начин се радује сину Вукашин? Шта означава *ни по бабу ни по стричевима*? Марко Краљевић треба да донесе правичну и поштену одлуку. На који начин смо сазнали да је хуман и да има емпатију? Песник га хвали, али има и ману. Коју? По чему знамо да је снажан и јак? Када из суве дреновине исцеди кап, две воде, значи да је снажан и спреман за двобој са Мусом Кесецијом. Како разумеш да тамнице отвара? Шта означава када се каже да Марко ведри и облачи? Захваљујући коме су епске песме о Марку Краљевићу одолеле заборава? Како разумеш да стихови прескачу по три копља? У епским песмама Марков коњ Шарац често прескаче по три копља, што значи да може веома далеко и високо да скочи. Који стихови указују да је ово ипак шаљива песма?

Шаљива песма је песма у којој се пева о некој смешној ситуацији. Приказује јунака на шаљив начин и на тај начин забавља читаоце. Народни певачи су казивали стихове и певали уз гусле и на тај начин су сачували песме од заборава.

1. Обој поља црвеном бојом која се не односе на Марка Краљевића.

ПРАВЕДАН

КУКАВИЦА

ХУМАН

БОРБЕН

САМОУВЕРЕН

ОСЕЋАЈАН

ВРЕДАН

СНАЖАН

СЕБИЧАН

2. Ако је тврдња тачна, на линији упиши Т, а ако је нетачна слово Н.

- а) Епске песме су написали непознати талентовани појединци. _____
 б) Неке епске песме су написане у десетерцу, стиховима од по десет слогова. _____
 в) Филип Вишњић је записивао песме од талентованих народних певача. _____
 г) Марко Краљевић је јунак необичне снаге. _____

3. Одгонетни.

Има посебну ознаку, девет белих соколових пера. Кад овај јунак одапне Татаранку, одлети дуго.

То је Маркова _____.

Марков позлаћени шестопер је направљен од гвожђа, чистог сребра и злата. Када је у његовим рукама, претња је за противнике.

То је Марков _____.

побратим – особа која ти много значи ицениш је као брата, али нисте у крвном сродству
беседио – говорио, држао говор
Дмитров данак – дан Светог Димитрија (Митровдан), слави се 8. новембра
крсно име – слава, име које добије човек на крштењу
дочекања – гошћење, примање некога ко долази у посету, обично лепо, срдечно и свечано
ђаконије – најбоља јела, посланице
беже (бег) – господар, богаташ у доба Турака
нечовештво – нечовечан, бездушан поступак, зао чин, недело
вели – каже
гад' – гади
чаршија – трговачки део града
покројих – сашијем, скројим
скерлет – скупочена црвена тканина
јед'те – једите
хазна – имање, благо, богатство
мећеш – стављаш
трпеза – сто на коме је сервирана разноврсна храна
заметнули – стекли, прикупили
астал – сто

Марко Краљевић је био син краља Вукашина Мрњавчевића, који је погинуо у Маричкој бици у 14. веку од стране Турака. Као његов наследник, морао је да призна турског владара за свог господара и да ратује за њега и био је турски вазал. Према народним песмама, Марко Краљевић је заштитник слабих и нејаких. Он је човек натприродне снаге и изузетне храбрости. У свим песмама о Марку Краљевићу помиње се и његов коњ Шарац, који му помаже у борби. Од оружја је носио буздован. Приче говоре и да је Марко Краљевић живео наводно триста година. Изгубио је живот у бици на Ровинама, а пре битке се молио Богу за српски народ и ту се понео као прави хришћанин. Молио се Богу да изгуби живот и да хришћани победе.

Епика је књижевни род који обједињује епска дела у стиховима (епска песма) и у прози (роман, приповетка, новела, бајка, басна). **Епске народне песме** су песме које певају о јунацима и њиховим подвизима и бојевима. Вук Стефановић Караџић их је бележио и назвао их „јуначким, мушким“ народним песмама. Народне песме су певали гуслари.

Ко су главни ликови ове песме? Кога позива бег Костадин у госте? Због чега га позива? Која је то слава? У ком годишњем добу се слави? Због чега се у песми каже крсна слава? Шта је крст за хришћане? Какав дочек обећава бег Костадин Марку? Шта Марко Краљевић подразумева под нечовештвом? На какав начин се бег односи према сиротињи и својим родитељима? Како према њима поступа? Колико нечовештава је уочио Марко код бега Костадина? Које је прво нечовештво бега Костадина? Како он поступа према два сиротицама? Због чега их он тера од трпезе? Како поступа Марко Краљевић према сиротицама? Где их одводи? Где их, тако лепо обучене, шаље? Како их бег дочекује? Зашто је бег променио мишљење? На основу чега сада бег мисли да су они постали господа? Које је бегово друго нечовештво? На основу чега бег одређује где ће ко да седи за славском трпезом? Како изгледају стари господари? Како су обучени? Како изгледају нови господари? Шта подразумева доња трпеза? Кога бег ставља да седне тамо? Због чега? Кога ставља да седне у горњу трпезу? Које људе више цени? Које је треће нечовештво? Како бег поступа према својим родитељима? Због чега их нема за столом? Које нечовештво је највеће за вас? Зашто бег не реагује на Маркове оптужбе? На чију страну се ставља народни приповедач?

Не гледај на људски изглед, већ поштуј све људе. Одело не чини човека. Поштуј и оне који више нису моћни. Моћ и богатство су пролазни, а богатство у човеку је вредније од злата. Поштуј родитеље своје. Доброта је највеће богатство.

Колико слогова има у једном стиху? Епске песме су дуге, имају фабулу и писане су у десетерцу. **Фабула** је повезаност догађаја са местом, временом и ликовима. Имају је само епске песме и проза. **Десетерац** је стих од десет слогова.

Пишчеве говор подвизи жутом бојом, говор Марка Краљевића плавом, а бега Костадина зеленом бојом. Читање песме по улогама.

1. Разврстај особине Марка Краљевића и особине бега Костадина.

зао, праведан, храбар, избавитељ, себичан, нечовечан, великодушан, добар, скроман, неустрашив, искрен, неискрен, користољубив, циција, племенит, поштен, брижан, мудар, безосећајан, цени богатство, гади се сиротиње, поштује старије, сноб, понижава сиротињу, цени родитеље, заштитник слабих и нејаких

Особине Марка Краљевића	
Особине бег Костадина	

бесједити – говорити
хаљине – одећа
орати – обрађивати земљу пољопривредном алатком (ралом/плугом) правећи траг у земљи (бразде)
орање – поорана земља, ораница
напојили – напили
бесједити – говорити
четовање – борити се у мањим групама, избегавајући сукобе с надмоћнијим противником на отвореном пољу, одлажење у чету ради пљачке
рало – плуг, пољопривредна алатка којом се обрађује земља, дрвени плуг за орање који вуку волови
сиј – сеј
шеницу бјелицу – пшеницу
рани – храни
царев друм – главни државни (трговачки) пут
јањичари – овде у песми они који уимају лични порез од сваког мушкарца немуслимана у Турском царству
товар – терет, роба која се преноси на коњу, старинска мера за тежину

Плуг је справа за основну обраду земљишта. Постоје различите врсте плугова, од којих је најчешћи раони плуг. Плугове су традиционално вукле радне животиње као што су коњи или волови, док се у данашње време користе трактори. Примарна сврха орања је да се преврне горњи слој земљишта, доносећи свеже хранљиве материје на површину, док се закопава коров и остаци претходних усева, чиме се омогућава њихова разградња.

Епика је књижевни род који обједињује епска дела у стиховима (епска песма) и у прози (роман, приповетка, новела, бајка, басна). **Епске народне песме** су песме које певају о јунацима и њиховим подвизима и бојевима. Вук Стефановић Караџић их је бележио и назвао их „јуначким, мушким“ народним песмама. Народне песме су певали гуслари.

Шта је молила мајка Марка? Зашто се мајка плашила? Ко су његови непријатељи? Како га је саветовала? Шта је послушао Марко? Шта није? Због чега он оре друмове? Ко ме се супротставља? Како разумеш речи *Јер зло добра донијети неће*? Зашто не жели да буде ратар? Шта Марко поручује на крају песме мајци? Чему те уче народне епске песме о Марку Краљевићу? Шта га чини јунаком?

Колико слогова има у једном стиху? Епске песме су дуге, имају фабулу и писане су у десетерцу. **Фабула** је повезаност догађаја са местом, временом и ликовима. Имају је само епске песме и проза. **Десетерац** је стих од десет слогова. Епски јунак је главни лик и учесник догађаја у епској народној песми. Он је јунак необичне снаге. Тема епских песама су доживљаји, борбе, истрајност епских јунака.

Пишчеве говор подвуци жутом бојом, говор Марка Краљевића плавом. Зеленом бојом подвуци говор Турака, а црвеном говор мајке Јевросиме. Читање песме по улогама.

1. Које особине Марка Краљевића показује ова песма? Заокружи тачан одговор.

- Штити народ од насиља орући друмове којима долази насилничка војска.
- Пркоси турској сили.
- Марку је досадило да се речима обрачунава са Турцима.
- Показао је своју снагу и надмоћ када је себи доделио награду за орање друмова.
- Марко оре друмове како би посадио пшеницу.

2. Подвуци зеленом бојом реченице које су тачне.

- Епска песма се другачије назива и народна јуначка песма.
- Наше народне песме су испеване у дванаестерцу.
- Песме о ратовању и борби за слободу су опеване уз фрулу.
- Доситеј Обрадовић је сакупљао и записивао народне епске песме.
- Епска песма говори о значајном догађају из прошлости и подвигу јунака.
- Народне епске песме говоре само о осећањима ликова.

3. Епске песме су се певале уз гусле. Гусле су народни музички инструмент. Сазнај ко је био наш најпознатији гуслар. Његово име је _____.

утврде – одреде

рок – временско
трајање

задрема – заспи

без предах –
без одмора

1. Заокружи тврдње црвеном бојом које важе за корњачу, а плавом које важе за зеца.

- а) Ходи по гори, плови по води, а из куће не излази.
- б) Ова животиња је у цртаном филму била Душко Дугоушко.
- в) Дуге уши има, добро чује њима. Мрква му је посласаница и има крзно меко.
- г) Ова животиња је у цртаном филму била Витез Која.
- д) Дугачке уши има, ноге хитре, јер ловац кад у шуму ходи њега тешко улови.
- ђ) Као витез, стално оклоп носи, споро, али сигурно кроз живот ходи.

Езоп (620–560. година пре нове ере)

Рођен је у Старој Грчкој и најпознатији је баснописац у своје време. Он се кроз басне подсмевао владарима и исмевао је глупост, похлепу и злобу. Доситеј Обрадовић је превео његове басне. Најпознатије басне су: „Вук у овчијој кожи“, „Лисица и гавран“, „Мрав и цврчак“ и многе друге.

Који су ликови у овој басни? У чему су се такмичили зец и корњача? Где се одвија трка? Шта су се корњача и зец договорили? Шта вам је ту чудно? Зашто зец каже да је рођени тркач? Чега је он свестан? Шта је зец у току трке урадио? Чега је корњача свесна? Зашто се она такмичи са зецом, иако је знала да је он јако брз? Како се корњача понаша? Како је корњача трчала? Како је успела да га престигне? Ко је победио? Зашто је корњачина победа заслужна? Шта је њу терало да она не одустане? Зашто је зец изгубио? Какав је зец? На кога се односе те особине? На који начин зец у правом животу може да се хвали? Ко се онда хвали у правом животу, ако то није зец? А корњача? Каква је њена снага и упорност? На кога вас она подсећа? Шта људи треба да ураде да би били успешни? Како треба да се понашају кроз живот? Шта је оно што људи не би требало да раде у животу?

Басне су кратке приче у којима су главни јунаци животиње које својим особинама приказују људе. Свака басна има **поуку (наравоученије)**. Поука је поучан савет којим се учимо нечему корисном. Често је поука дата као пословица.

Препричај басну усмено.

2. Подвуци поуке ове басне.

Никога не треба потцењивати. Уколико си лењ, не вреди ти то што си талентован. Ко ради, не боји се глади. Договор кућу гради. Ако вредно радиш, много ћеш постићи. Не веруј свакоме. Упорност побеђује. Никад не одустај. Тиха вода, брег рони. Прати своје снове и буди упоран да би ти се остварили. Боље слеп очима, него слеп памећу. Прeko прече, наоколо ближе. Прво скочи па реци хоп. На муци се познају јунаци. Ко се труди тај и успе. Упорност и стрпљење помажу раду. Испеци па реци.

3. Подвуци особине корњаче: спавалица, спора, храбра, хвалисава, мудра, издржљива, опуштена, сигурна у себе, вредна, самоуверена, радна, лења, упорна, марљива, брза.

4. Издвој од датих особина три које су исте или сличне по значењу.

5. Напиши састав на тему „Преценио/ла сам себе“.

старица – старац, стар човек

врдне – покрене, помери

пушкомет – стара мера за дужину

науми – намери

чистота – поштење, честитост

калуђер – монах који живи у манастиру

отац – у овој причи значи калуђер, свештеник,

претурили преко главе – имају искуство

чељад – деца, укућани

махнит – луд, бесан

од немила до недрага – ићи на све стране безуспешно тражити савет, помоћ

недраг – који некоме није драг

духовник – свештеник

Растко Немањић је рођен у 12. веку у Расу, месту код Новог Пазара. Био је као најмлађи син жупана Стефана Немање и Ане. Има два старија брата, Вукана и Стефана и неколико сестара. Млади принц Растко се кришом замонашио у Грчкој, на Светој гори и добио је име Свети Сава. И његови родитељи су се замонашили. Његов отац је добио име Симеон, а мајка Анастасија. Био је оснивач српске цркве, просветитељ и први познати српски писац који је описао живот свога оца. Умро је 27. јануара почетком 13. века. Овај датум се прославља као школска слава данас.

Народна прича говори о односима међу људима, у породици и заједници. Имају намеру да поуче и усмере како се живи. Народне приче су написали непознати талентовани појединци. Вук Стефановић Караџић је сакупио и записивао народне приче.

Шта је богат сељак потражио? Шта му је недостајало? Где се он упутио?

I СРЕЋА ЈЕ У РАДУ Кога је срео богат сељак? Како му се сељак обратио? Какав одговор је очекивао? Зашто се није задовољио овим одговором? Како разумеш да је срећа у раду?

II СРЕЋА ЈЕ У РЕДУ Како се обраћа сељак другом мудро старцу? Зашто се није задовољио ни овим одговором? Како разумеш да је срећа у реду?

III СРЕЋА ЈЕ У ПОШТЕЊУ Шта је упитао сељак трећег старца? Зашто се намргодио? Како разумеш да је срећа у поштењу?

IV СРЕЋА ЈЕ У ДОБРОМ ЗДРАВЉУ Колико дуго је богати сељак ишао до четвртог старца? Како је разумео следећи савет? Како разумеш да је срећа у добром здрављу?

V СРЕЋА ЈЕ У МИРНОМ, ЛЕПОМ И ЗАДОВОЉНОМ ЖИВОТУ Који одговор је добио од петог? Како разумеш да је срећа у мирном, лепом и задовољном животу?

VI СРЕЋА ЈЕ У УМЕРЕНОСТИ И ЧИСТОТИ Шта је очекивао да му ови старци покажу? Зашто и после шестог одговора није био задовољан? Како разумеш да је срећа у умерености и чистоти?

Кога је најзад срео? Какав одговор му је дао Свети Сава? Зашто му је Свети Сава рекао да ће пронаћи срећу у себи самом? Шта је богати сељак схватио? Зашто је одустао од даље потраге за срећом и вратио се кући? Шта је увео када се вратио кући? Како разумеш да му је кућа пропевала? Какав је сељак савет делио осталим људима? На чему се захвалио сељак Светом Сави? Да ли је на крају послушао савете мудрих старца? Зашто?

Ова народна прича је легенда. **Легенда** је краћа занимљива народна прича чији лик је историјска личност често приказана и са натприродним моћима.

Препричај укратко ову народну причу.

1. Црвеном бојом подвуци пословице о раду, зеленом бојом оне које говоре о здрављу. Пословице о поштењу подвуци жутом бојом, а плавом бојом пословице о срећи.

Ко ради, не боји се глади. Ако поштено живиш, не брине се о речима. Оно што у себи носи поштење, јаче је и од самог закона. Свако вреди док ради. Срећан човек је као Сунце, где год иде осветљава. Најсрећнији је човек који је учинио срећнима највише других људи. Наше здравље је у нашим рукама. Здрав просјак је срећнији од болесног краља. Где је стида, ту је и поштења. Калуп среће човек држи у својим рукама. Здравље је највеће богатство. Здравом човеку је и сув хлеб сладак.

2. Напиши четири примера шта је за тебе срећа.

а) _____ в) _____

б) _____ г) _____

чардак – већа вишеспратна кућа, дворац
изиђе – изађе
допусти – дозволи
у један мах – у том тренутку
шчепа – зграби
рекну – кажу
отиду – оду
на њ – на њега
опута – танка кожна врпца којом су оплетени опанци
притврдивши – учврстили
метнуо – ставио
буздван – батина с дебелом, окованом главом, оружје у стара времена
стури – гурну
крилатаст – криласт, који има крила
вран коњ (вранац) – коњ црне длаке
јасле – преграда у стаји у којој се стоци ставља сено
такум – коњска опрема (узде, узеније, седло)
ђогат – коњ беле длаке
кулаш – риђаст коњ
ђерђеф – оквир преко којег је затегнуто платно које се везе
тепсија – посуда за пите
квочка – кокошка
змај – натприродно биће
грозница – повишена температура
избавио – спасио, ослободио
преметнуо – преврнуо
ђипе – нагло скоче

Народне бајке су књижевна дела и немају познатог аутора. Написао их је талентовани појединац и преносиле су се са колена на колена усменим путем, причањем. Наше народне бајке први је сакупио и записао Вук Стефановић Караџић.

Одике народних бајки			
1.	Време и место нису одређени.	5.	Ликови немају имена или су именовани преко особина или изгледа.
2.	Имају срећан крај, добро увек побеђује.	6.	Уплетена су натприродна и чудесна бића.
3.	Помињу се често бројеви 3, 5, 7, 9, 12.	7.	Има фантастичних, нестварних мотива (отмица девојке, спасавање девојке).
4.	Главни лик је увек људско биће.		

I ОТМИЦА ДЕВОЈКЕ Колико синова је имао цар? Како је цар чувао своју ћерку? Ко је отео девојку?

II ПОТРАГА ЗА СЕСТРОМ Колико су браћа тражила сестру? На шта су браћа наишла? На који начин ће се попети на чардак?

III ХРАБРОСТ НАЈМЛАЂЕГ БРАТА Ко се попео на чардак? Какав је он? А каква су старија браћа? Шта се у овој ситуацији очекивало од старије браће? Шта је најмлађи брат затекао када се попео на чардак?

IV НАЈМЛАЂИ БРАТ УБИЈА ЗМАЈА А шта му је сестра рекла када га је видела? Зашто му је рекла да иде? Где га је све ударио? Шта је змај рекао када га је ударио у главу? После ког ударца је змај убијен?

V ОБИЛАЗАК СОБА НА ЧАРДАКУ Где сестра одводи брата? Шта се налази у собама? Какав је коњ у првој? Какав у другој и трећој соби? Шта ради девојка у првој соби? А у другој и трећој?

VI ЉУБОМОРА СТАРИЈЕ БРАЋЕ Зашто су старија браћа била љубоморна? Какву заверу су сковали против свог најмлађег брата? Шта мислите како би реаговали да су видела живог змаја?

VII ОСВЕТА НАЈМЛАЂЕГ БРАТА Шта је најмлађи брат урадио када је сазнао да му се браћа жене? Како је казнио најстаријег брата? Како је казнио другог брата? Чобанче?

VIII НАГРАДА ЗА НАЈМЛАЂЕГ БРАТА Како се бајка завршава? Како су кажњена старија браћа, а како је награђен најмлађи брат?

Учини добро – не кај се, учини зло – надај се. Како сејеш, тако и жањеш. Ко другоме јаму копа, сам у њу упада. Од зле ћуди нема већег зла на свету. У лажи су кратке ноге. Ко доброту сеје, љубав жање. На делу се човек познаје.

Препричај бајку усмено.

1. Разврстај особине ликова.

Особине млађег брата		Особине старије браће	
издржљив, похлепан, кукавица, пакостан, досетљив, сналажљив, издајица, послушан, прибран, лукав, подмукао, незасит, лакомислен, храбар, племенит, улизица, немилосрдан, одважан, самоуверен, преварант, љубоморан			

2. Писмено препричавање бајке по датим логичким целинама.

варош – веће

насеље, град

посади – стави некога да седне

будалаштина – непромишљен, глуп поступак, глупост

шћера – скине са коња (магарца), спусти, сјаше

сриједи – средина

обале – оборе, сруше

стражње – задње

колац – танка

мотка зашиљена на једном крају

већма – више, у већој мери

дријешити –

одвезивати,

развезивати

батина – подужи комад дрвета који служи за ударање, бијење

Замисли, прехлађен си, лежиш у кревету, није ти добро... Како се ваши родитељи понашају тада према вама? Да ли вам испуњавају сваку жељу? Зашто они то раде? На који начин вам угађају? Наведите још неку ситуацију када вам је неко угађао? Да ли сте ви некоме угодили? Како?

Народна приповетка је краће прозно дело у којем је описан краћи период из живота главног јунака. Вук Караџић је скупљао народне приповетке.

Који је главни проблем у приповеци? Како су се пролазници опходили према оцу и сину? Сви оца и сина грде, а они се труде да свима угоде. Због чега је отац уважавао све њихове примедбе? Како је требало да поступи? Зашто син све време ћути? Шта је отац на крају приче рекао? Како је схватио да се „свијету не може угодити“? Колико људи, толико ћуди.

Архаизми су речи које су се некад употребљавале (шћера, дријешити, већма).

Ученици читају и подвлаче непознате речи.

1. Напиши редни број пазећи како је био ток догађаја у приповеци.

Редни број	Ток догађаја у приповеци
1.	Отац јаше, а син иде пешке.
	Отац и син јашу магарца.
	Син јаше магарца, а отац иде пешке.
	Отац и син носе магарца.
	Отац и син иду пешке поред магарца.
6.	Отац јаше, а син иде пешке.

2. Подвуци пословице које се односе на дату приповетку.

Савет слушај, својом главом мисли. У лажи су кратке ноге. Испеци па реци. Тешко оном који за туђом памећу иде. И ми коња за трку имамо. Тешко кући у којој село суди. Добра реч не кошта ништа. Благо мудрој глави и вредној руци.

3. Обој зеленом бојом особине које највише одговарају и оцу и сину.

ЛАКОВЕРНИ

СНАЛАЖЉИВИ

ИСКРЕНИ

НЕОДГОВОРНИ

ДРСКИ

ПЛАШЉИВИ

НЕСПРЕТНИ

НЕОДЛУЧНИ

СВОЈЕГЛАВИ

НЕКУЛТУРНИ

НАДМЕНИ

БАХАТИ

4. Напиши састав на тему „Погрешно/ла сам јер нисам мислио/ла својом главом“.

простран – огроман, веома велики
сучући – заврћући, дотеривати, уврћући
штала – сеоска зграда у којој борави стока (коњи, краве, магарци и друга говеда)
паси – једи траву
опанак – српска народна обућа са испреплетаним кожним каишевима са повинутим врхом
распали – брзо пође, јурну из све снаге
узда – кожни каиш који служи за управљање коњима који вуку кочије или кола
кочијаш – онак који управља кочијама или колима које вуку коњи
бубну – паде, тресну
ледина – необрађено, запуштено земљиште, дуго неорана земља
зацвокота – поче убрзано да удара горњим зубима о доње зубе
бостан – заједнички назив за лубенице и диње
обрати бостан – лоше проћи
чакшире – панталоне **подера** – поцепана, исцепана
забрави – закључа
крволочна – свирепата, округла, сурова
храпав – промукао, груб глас

Постоје речи које када се читају и слева на десно и сдесна на лево исто имају значење.

1. Ана воли Милована.	7. Сир има мирис.
2. А мене ни догодине нема.	8. И чукунунук учи.
3. Ана набра пар банана.	9. На себе је бесан.
4. Зови аутобус у суботу, а и воз.	10. Ово је мука, куме Јово.
5. Они воле бело вино.	11. У Риму иду људи у миру.
6. И јогурт ујутру гоји.	12. Удовица баца воду.

Бранко Ћопић (1915–1984)

Рођен је у Босни и Херцеговини. Написао је многа дела за децу, а чувени Бранков мост је добио име баш по овом писцу.

Ко се пробудио и обуо опанке? Куда се он упутио? Која му је обавеза? Како разумеш да је ливада рогата? Шта је пожелео за ручак? Од кога се чича уплашио? Како се спасио он, а како баба? Да ли је стварно способан овај чича да се попне на дрво?

Палиндроми су речи које имају исто значење када се читају унапред и уназад. *ратар*

Укратко препричај усмено ову причу тако што ћеш изокренути изокренуту причу и дати нов наслов.

1. Плавом бојом подвучи именице које су појава, зеленом бојом која су бића, а црвеном предмети.

киша, земљотрес, опанци, крава, лонац, старац, облак, бостан, врата, чакшире, Сунце

2. Напиши све животиње и биљке које се помињу у датој причи.

3. Напиши речи супротног значења.

испред		попети се	
подићи		данас	
донети		вратити	
брже		опружити се	
поћи		храпав	
изаћи		ускочити	
отворити		широк	

4. Пронађи пет речи које када се читају уназад имају исто значење и када се чита слева на десно.

цин – див, натприродно биће
прекрасна – прелепа
пој – песма
корнолски цин – цин који живи у Корнолу, области у Енглеској
замак – утврђени, украшени дворач
срдито – љути
себичан – мисли само на себе
јадала су се – жалила су се
цреп – материјал за покривање кровова
ковитлали су се – окретали су се
љупку – драгу, милу
фијук – оштар звук који настаје брзим струјањем ваздуха
кут – угао, ћошак
фијукао – дувао је правећи оштар звук
прикрао – пришуњао се, пришао крадом
жудео – нешто силно желео, чезнуо
у тај мах – у том тренутку
наслоњача – столица са наслоном
клин – ексер

1. Напиши на које књижевно дело се односе наведени појмови (усправно напиши).

Присутна је борба добра и зла.

Помињу се нестварни ликови.

Може бити народна или ауторска.

Помињу се непарни бројеви.

Обично има срећан крај.

Добро увек побеђује.

Оскар Вајлд (1854–1900)

Ирски писац који је познат је по својим бајкама у којима налазимо природу, боје, животиње, цвеће, децу. Његове најпознатије бајке су: „Срећни принц“, „Одани пријатељ“, „Рибар и његова душа“ и многе друге.

I ПРОЛЕЋЕ У БАШТИ Где су деца волела да се играју? Зашто? Опишите како изгледа башта. Чег све има у њој? Како се деца осећају док се играју у башти?

II УЛАЗ СТРОГО ЗАБРАЊЕН Како се цин понашао када се вратио и видео децу у башти? Шта је урадио? Зашто? Како су се деца осећала када их је отерао?

III УСПАВАНА ПРИРОДА Шта се десило са баштом када се цин вратио и отерао децу? Зашто код цина није стигло пролеће? Зашто су Снег и Мраз владали целе године? Какве су боје биле у башти пре него што је цин отерао децу, а какве после? Од чега оне зависе? Како се цин осећао када је схватио да само у његовом дворишту није дошло пролеће? Како изгледа башта коју је посматрао кроз прозор?

IV СИРОТИ ДЕЧАЧИЋ Чија музика је цина пријатно изненадила? Како је изгледао приказ где је стајао мали дечак? Шта је цин урадио када је видео маленог дечачића који није могао да дохвати гране дрвета?

V УЛАЗ ПОНОВО СЛОБОДАН Када је пролеће поново дошло у башту? Зашто? Разумете ли како се мењају годишња доба у циновом врту? Од чега она зависе? Како се цин понашао када је поново видео децу у башти? Зашто је одлучио да помогне малом дечаку и сруши зид? Како се променио тада? Зашто га је највише заволео? Шта је мали дечак урадио? Како се цин сада понаша?

VI ОДЛАЗАК ЦИНА У РАЈ На коју библијску личност вас подсећа дечак? На који приказ су деца наишла, када су ујутру дошла код цина? Мислите ли да је цин био награђен или кажњен? Победа љубави над свим негативним осећањима приказана је кроз хришћански мотив жртве Исуса Христа за љубав и људе, што указује да је љубав јача од свега и да побеђује свако зло. Човек у животу греши, добра воља и жеља за променом на боље доноси наду за лепшу будућност.

Ко чини добро, добро му се враћа. Самоћа је највећи непријатељ. Срећа је већа када се са неким дели. Човек је срећан кад чини добро дело. Богатство не доноси срећу ако се са неким не подели. Радост је друге чинити радосним.

Зашто је писац написао заједничке именице (Мраз, Снег, Град, Ветар) великим словом?

Препричај усмено бајку.

2. Особине цина напиши у супротном значењу.

а) несрећан – _____ в) нетолерантан – _____
 б) безосећајан – _____ г) себичан – _____

3. Препричај писмено ову бајку по целинама.

Растко Немањић – световно име Светог Саве

Рас – место код Новог Пазара

просветитељ – светитељ, заштитник првих школа

жупан – владарска титула, старешина државе у средњем веку

књижница – библиотека

гласник – неко ко носи неке вести, курир

кмекавац – онај који кмечи, плачљив

кнежевић – млади кнежев син

сјактале – сјајиле, сијале

јекне – дрекне, узвикне

узмицао – повукао се уназад, повлачио се

кезео се – правити гримасе

губица – њушка

обзнани – објави

буктиња – запљен комад дрвета замоченог у смолу који је служио као светиљка

шанац – дубок ров са насипом, јарак поред пута за отицање воде

обед – главни оброк

пергамент – посебно обрађена животињска кожа по којој се писало

стаја – просторија у којој бораве домаће животиње

Растко Немањић је рођен око 1169. године у Расу као најмлађи син жупана Стефана Немање и Ане. Има два старија брата, Вукана и Стефана и неколико сестара. Млади принц Растко се кришом замонашио у Грчкој, на Светој гори, добио је име Свети Сава. И његови родитељи су се замонашили. Његов отац је добио име Симеон, а мајка Анастасија. Био је оснивач српске цркве, просветитељ и први познати српски писац који је описао живот свога оца. Умро је 27. јануара 1236. године када се и прославља.

Светлана Велмар Јанковић (1933–2014)

Била је и члан САНУ, Српске академије наука и уметности. У „Књизи за Марка“ пише о српским владарима и њиховом детињству. Владарима су помагала чудесна бића и необичне животиње. У књизи „Очаране наочаре“ деца путују кроз историју Београда.

I РАСТКОВ СТРАХ Чег се плаши Растко? Опиши просторију у којој спава Растко. Због чега су га браћа презирала? Како су га називала? Шта се десило једне зимске ноћи?

II РАСКОВ СТИД Како се Растко осећа? Како то да није умео да буде син свога оца? Где је највише времена проводио? Где је нашао утеху?

III ЗЛАТНО ЈАГЊЕ Опиши Растков сан. Како је описано Златно Јагње? Какав савет даје Растку? Ако јагње представља божију помоћ, нешто добро, мило и нежно, шта представља вук?

IV САВЛАДАВАЊЕ СТРАХА Како се Растко осећа после сна? Зашто се загледао у себе пре него што је кренуо у шуму? Да ли је схватио да је спреман да савлада страх? Зашто? Какав је вук у тренутку сусрета? Како се осећа Растко у тренутку сусрета? Како се понаша вук, а како Растко?

V РАСТКОВ ПОВРАТАК Како изгледа њихов долазак у тврђаву? Како се Растко променио? Како га дочекује породица? Да ли се Растко осећа сада као син свога оца? Зашто? Како разумеш да је из Растка зрачила „нека моћ“?

Лик (јунак) је личност у књижевном делу. Спољашње особине (физички изглед) чине **портрет**, а унутрашње (психичке) особине чине **карактер**. То су јунакове мисли, осећања, добре и лоше стране. **Карактеризација** је приказивање особина лика. Књижевни лик може да буде и стварна личност. **Легенда** је прича о неком догађају и животу познате личности. **Анегдота** је сажета прича о некој смешној згоди познате личности.

Препричати причу из угла оца, Стефана Немање.

1. Прецртај породично стабло породице Немањића.

2. Напиши састав „Савладао сам неки страх“.

лествице – мердевине, степенице

дукат – златан новчић

потпетица – штикла, задњи део ципеле који подржава пету

наочит – онај који пада у очи лепотог стаса и лица, допаљив, згодан

тврдица – циција, претерано штељива особа

пакост – злоба дућан – продавница

нагиони је – терао је, присиљавао је

окусити – пробати

кришом – тајно

паба – бесплатно, узалад

беда – сиромаштво

сатире – уништи, искорени

пречка – попречна дашчица на стубама

клин – ексер

строп – плафон, таваница

фењер – светиљка са свећом или петролејка

зашкрута – зашкрипе зубима

прецрче – нагло умре

Славуј је птица селица и птица певачица. Проводе зиму у Африци, а код нас долазе у априлу месецу. Славуј пева само у пролеће. Како разумеш „тепко другу без друга, а славују без луга“? Како разумеш поређење да за неког кажу „пева као славуј“?

Добрица Ерић (1936–)

Добрица Ерић је наш познати писац који и данас живи и ствара. Заљубљен је у своје родно место, Грузу, зато много воли да описује прелепе пределе из сеоске средине. Свим тим описима он богати своје песме. Да је успешан у томе, доказују нам бројне награде које стално добија.

I СЛАВУЈ ИЗ ГАЈА СУНЦЕ ПОЗДРАВЉА Шта значи стих да се славуј јавља у коси луга? Славуј је украс луга као што је шнала украс нашој коси. Лишће на гранама дрвећа делује у шуми као коса. Шта је плава бара из које је сунце изронило? Плава бара је небо, сунце се појавило на небу. Жубор потока подсећа на жагор деце. Како је приказан поточић? А како су описани јабучари? Чиме славуј из гаја поздравља сунце? Које годишње доба се помиње у песми?

II ЗАЉУБЉЕНИ СЛАВУЈ Шта су то сунчеве преље? Сунчеви зраци који се пробијају кроз гране дрвећа и остављају траг као нити, а сунце је округло као погача. Како схватате „златну погачу дана“? А зашто песник каже да воденичар јутра меље звезде за златну погачу дана? Сунце се рађа ујутру и испраћа звезде које су до тада сијале. Славују прија топло време и светлост, а то му управо сунце пружа. Зашто он уопште воли сунце?

III ДОЛАЗАК ПРОЛЕЋА Зашто се каже да у кљуну славуја свиће песма пролећа? Зашто песник каже да сунце жели да се претвори у тог слаткокљунца? На који начин сунце дарује јасике, брезе и цериће? Шта представљају минђуше од бисера?

IV ПОЛЕТЕЋЕШ ИЗНАД ЛИВАДА Шта означава снег мирисних латица? Ветар носи латице које су беле и подсећају на снег. Шта ради детлић? Детлић је птица која кљуном куца дрво, као пулс. Пулс управо тако куца, равномерно, уједначено, без престанка. Шта су бела стада? Зашто песник каже да замислимо да имамо крила и да полетимо? Боље се са висине види природа и песник жели да видимо све оно што је он описао у песми.

Колико има строфа ова песма? Да ли имају једнак број стихова?

Штафетно читање песме.

1. Напиши умањенице.

Основно значење	Умањено значење	Основно значење	Умањено значење
сунце	сунашце	погача	
поток		син	
конац		ружа	
грана		минђуша	
воденица		бисер	
звезда		ливада	
јелен		крило	

2. Напиши састав на тему „Замишљам да на трен имам крила“.

цеваница – кост од колена до стопала
латио се – дохватио се нечега, прихватио се
зловољно – мрзовољно, нерадо, лоше расположен
таваница – плафон
одлепршао – одлутао у мислима
домаши – дохвати
бисквит – врста слатког кекса
сањар – особа која воли да замишља непостојеће ствари и машта о томе
туњав – који се тешко сналази
зури – непрекидно гледа у нешто замишљено

Шта значи када кажемо да је неко „тежак као туч“? Означава да је неко много тежак по килажи. Шта значи када кажемо за некога да је „тежак као црна земља“? То значи да је јако тешко наћи са том особом заједнички језик и успоставити комуникацију. Шта значи када кажемо за неког да је „тежак“?

Ијан Макјуен (1948–)

Енглески романописац који је написао књигу за децу „Сањар“.

Зашто је по мишљењу одраслих Питер „тешко“ дете? Шта је он мислио за себе? Како је изгледао са десет година? Како се он осећа у школи? По чему се разликовао од друге деце? Када је Питеров отац украшавао дневну собу? Где је седео Питер? Шта је замишљао у тренутку док је отац био на наслону фотеле? Куда се у том моменту упутио? Како је завршио отац? Како разумеш да отац је желео по изразу лица да Питера исецка на ситне комаде? Шта су наставници обично помишљали за неког сањара? Зашто нису разумели његову замишљеност на прави начин? Како Питеру иде математика? Како је урадио контролни задатак? Шта је гугол? Шта је гуголплекс? Где је Питер пребачен? Шта је Питер постао кад је порастао? На који начин је показао одраслима да вреди? Свако је индивидуа за себе.

Портрет је опис физичког изгледа лика. **Пасус** је један део приче.

Укратко препричај одломак.

1. Напиши врсту и подврсту означене речи.

	Врста/подврста речи		Врста/подврста речи
планински ваздух	придев/присвојни	три милиона	
велики бројеви		одрастао човек	
први задатак		једна фотела	
тешко дете		преслаб математичар	
Питеров отац		баштенски зид	
шарене траке		уврнуте пустоловине	

2. Подвуци зеленом бојом правилно написане речи: не зналица, зловољно, неради, не познају, не занимљив, неначета, незгодно, недуго, није промакло, ни је глумио.

3. Напиши најмање пет Питерових особина:

---

4. Напиши најмање шест речи које су настале од речи *сан*.

Прича говори о сирочету, девојци Хајди, коју су послали да живи са усамљеним, љутим човеком на врху планине у швајцарским Алпима. Тај човек је њен деда. Гаји козе. Хајди је раније живела са тетком Детом, али је сада Дета добила посао у Франкфурту (Немачкој) и не може више да брине о девојци. Испоставља се да је Хајдин деда срдан и добар човек и дозвољава да Хајди остане у његовом дому. Хајди налази нову пријатељицу Клару која је у инвалидским колицима. Клара не може без колица и то добро је знао Петра, дедин пастир који је решио да се ослободи Клариних колица како би могао више да проводи времена са Хајди јер је био љубоморан. Уместо да је удаљи од Хајди, он несвесно помаже Клари да схвати да може да хода без колица. Срећу не чини обиље, већ најдражи људи.

Природа је извор здравља, снаге и лепоте.

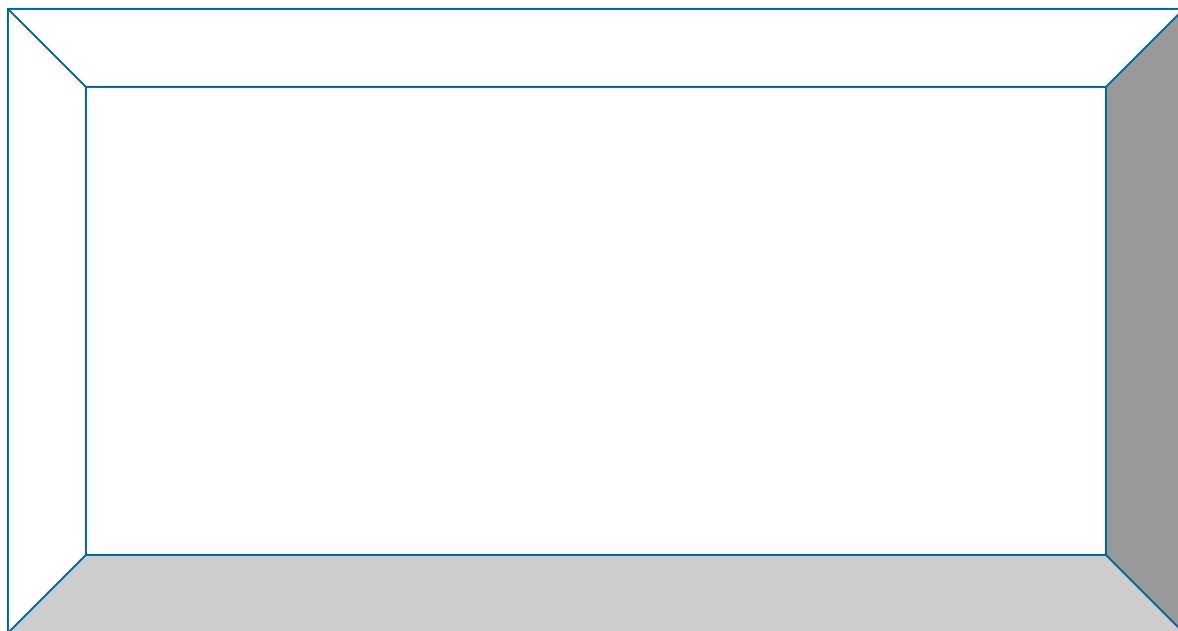
Јохана Шпири (1827–1901)

Швајцарска књижевница која је написала дечји роман „Хајди“.

Који ликови се помињу у одломку који си прочитао? Где и када се дешава радња? Извој главни догађај у одломку. Чије млеко се пије у овом роману? Наведи по три особине датих ликова.

Роман је најдуже написано дело у прози. Сваки роман има главног јунака и мноштво догађаја и описа. Роман за децу обично говори о детињству и одрастању јунака.

1. Нема свако привилегију да одраста у чистој и здравијој околини на селу. Нацртај како замишљаш предео где је Хајди провела детињство.

2. За време распуста прочитај овај невероватан дечји роман „Хајди“. Сазнаћеш занимљиве доживљаје девојчице Хајди и њених пријатеља Петра и Кларе. Обавезно погледај и неки од филмова снимљен по овом роману.

Баш-Челик – твoдeн чoвeк, митскo бiшe
бијашe – биo je
имaђашe – имao je
ићeри – ићeри
дaду – дaју
прoклети – нeсрeћни, уклeти
зeмaн – врeмe, дoбa
прoђe зeмaн – прoђe дoстa врeмeнa
хукa – бyкa, снaжни нeрaзгoвeтни шумoви
пoплaнишe – уплaшeни су сe
чeститa – пoштeнa
вaс – сaв
нe мoрe – нe мoжe
пoхoдити – oбилaзити
прoсити – нудити брaк
нa – свo узми
ђe – дe
закoнaчити – зaкoнитити
кoнaк – прeнoћитe
ajдaјa – змaј, прoкрaђлaвa нeмaн у oблукy вeликoг тyгитeрa, oбичнo сa вишe глaвa
јoштe – јoш
oдaтe – oдaтe
ђeгoд – билo гдe
рeкy – кaжy
брчaк – вир, пљускaњe вoдe
пoпaдиe – нaпaднe
пyстинa – нeнaсeљeн пeскoвити прeдeлo
нe пoскaнaју – нe умрy
oбyзмe – зaхвaти, спoпаднe
вaрoш – вeћe нaсeљe, грaд
врљaшe – лyглaни су
тyринe – тeлo
зaкeши – упaлити
нe хoтeћи – нe жeлeћи
див – шин, гoрoстaс, бићe лyдскoг ликa и нaтyрнoрoднe вeличинe и снaгe
нaгaкли – стaвилe
oрaнијa – вeликa мeтaлнa пoсyдa сличнa кoтлy (кaзaнy) бeз пoклoнцa кoјa слyжи зa кyлaњe хрaнe
зaвaрaјe – зaвaрa их
бeдeм – зaштитни дeбeлo висoк зид или нaспл oкo тврђaвe
сaбљa – oрyжje oд чeликa
прeтyрити – прeбaзити
кaдифa – мeкaнa ткaнинa, сoмoт
смoтрити – углeдa, зaпaзи
дyвaр – зид
пoхитa – пoжyри
мexaнa – гoстинoницa, кaфaнa или крчмa
мexaнијa – yгoститeљ
фaлитити – хвaлитити
ићaшe – хтeлa je
прoждeрe – прoгyтa, пoјeдe
вeњaшe – тyгoвao je
дирeк – дрвeни кoлaц
снyиp – лaнaц
чyнaк – слaвинa
мaштрaвa – вeликa дрвeнa или мeтaлнa чaшa сa дршкoм
сeвaп – дoбрo дeлo
aлкe – кaрикe
милyјeм – вoлим
срдити – лyтити
чaрдaк – кyћa пoдигнyтa нa дрвeним стyбoвимa
aвлијa – двoрштe
змaј – крилaтo змиoличкo чyдoвиштe сa дyгим рeпoм
шyрe – жeни брaт
кyшaти – испитивaти
ђeнe – бyдe хтeo
згoтoвe – зaвршe, скyвaјy
нyждa – мoрaњe
aрoви – кoнyшницe, згрaдe y кoјимa сe чyвaјy кoњи
њoзи – њoј
сјeтoвaти – сaвeтoвaти
oрлyјски – oрлoвски
врaг – ђaвo
вијeкa – живoтa
примoрao je – нaтeрao je
прeпaнe – улпaни сe
крeсивo – пpибoр зa пaљeњe вaтрe
прижeжe – зaпaли
Јoрдaн – свeтa рeкa кoјa извирe y Либaнy и уливa сe y Мртвo мoрe и зa кoјy сe вeрyје дa je лeкoвинa
сaxaт – сaт
кринoм – тajнo
тнa – птнa
yтвa – врстa дивљe пaткe кoјa имa злaтaстo пeрje пo трбyхy
пoхoд – пoсeтa
тyњaвa – грмљaвинa
зaщитeлo – зaсигyрнo

У ком књижевном делу се помињу нестварни ликови, нестварни догађаји и где је неодређено место и време радње? Баш у овом делу се говори о томе да зло, ма колико да је велико, може да се победи људском истрајношћу, упорном борбом и вером у живот.

Бајка је посебна књижевна врста која може бити народна или ауторска.

I ПОСЛЕДЊА ЦАРЕВА ЖЕЉА Шта се дешава на почетку ове бајке? Шта је цар тражио од синова на самрти? Због чега је најмлађи син послушао оца? Исправан поступак најмлађег царевића јер родитеље треба поштовати.

II ТРИ НОЋИ ПОТРАГЕ Шта се дешава прве ноћи потраге за сестрама? Због чега царевић аждајине уши ставља у џеп? Шта се дешава следећих ноћи? Градација настаје када се ређају све јачи и снажнији утисци, од славијег до најачег осећања.

III ДОЛАЗАК У ГРАД И ЦАРЕВА НАГРАДА Где одлази најмлађи царевић након убиства трoглавe аждајe? На кога наилази? Како он поступа према дивовима? Како је успео да убије дивове овај сналажљиви и мудри млади царевић? Због чега заклице ножић? Домишљат царевић заклања ножић да би му то послужило као доказ да је он спасио девојку. Шта је цар заповедио? Како цар награђује најмлађег царевића? Како награђује његову браћу?

IV СУСРЕТ СА БАШ-ЧЕЛИКОМ Шта је цар рекао царевићу када је кренуо у лов? Због чега је царевић био толико радознао и отворио девета врата? Због чега је царевић дао воду Баш – Челику? Треба помоћи неком из хуманих разлога, а не само из користи.

V ПОТРАГА ЗА ЖЕНОМ Шта цар саветује свог зета? Због чега то чини? Шта он нуди зету? На кога царевић наилази у својој потрази за женом? Шта му зетови саветују? Због чега их он не слуша, непромишљено одлази по жену без икаквог плана знајући да има четири живота? Треба добро размислити пре него што се нешто учини.

VI ОСЛОБАЂАЊЕ ЖЕНЕ Ко је посаветовао царевића шта да учини при петом покушају? Где је била снага Баш-Челика? Ко му је помогао да убије Баш-Челика? Како се завршава бајка?

Глаголи мишљаше, вењаше, имађаше се ретко користе у нашем изговору. Овакви глаголи су у имперфекту, времену у прошлости и употребљава се само у приповедању. *мишљаше – мислио је, вењаше – венуо је, имађаше – имао је*
Приповедање, нарација или причање је излагање догађаја по реду, оним редом како су се догодили.

Ученици читају и подвлаче непознате речи.

1. Напиши редни број пазећи како је био ток догађаја у бајци.

Редни број	Ток догађаја у приповеци
1.	Царева смрт и удаја сестара
	Убиство Баш-Челика и ослобађање жене
	Три ноћи потраге
	Ослобађање Баш-челика
	Долазак у град и царева награда
	Потрага за женом и ослобађање сестара

2. Наведи три особине најмлађег царевог сина: _____

3. Бајка „Баш-Челик“ је први пут штампана 1870. године у књизи Вука Стефановића Караџића „Српске народне приповијетке“. Одгледај филм „Чудотворни мач“ који је снимљен по мотивима ове бајке.

очајна – несрећна
факултет – највиша наставна установа у саставу универзитета
спарујем – спајам
промолим – истурим, провучем, покажем
неписмена – не уме да чита и пише
таман посла – никако, нипошто
навучеш – добијеш, прехладиш се
намћор – мрзовољан човек, својеглав и тврдоглав човек
секира се – нервира се
дијадема – круна, женски украс за главу
„Девојчице и дијадеме“ – америчка емисија о девојчицама које се такмиче на разним изборима лепоте и труде се да изгледају као жене
Опосум – животиња која живи у Северној и Јужној Америци
атракција – оно што привлачи пажњу
интернет – глобална компјутерска мрежа за слободну размену података и међусобну комуникацију
Фејсбук, Фејс – друштвена мрежа
разрок – зривак, коме поглед очију није усклађен
фер – поштено, коректно у поступању
гримаса – кривљење, намерно или нехотично искривљен израз лица
венчана слика – слика са венчања
чаробна – дивна, божанствена
плени – осваја
утопија – машта, фантазија, замишљена идеална земља у којој влада благостање и срећа
конкуренија – ривалство, супарништво
писмен – особа која зна да чита и пише
филозоф – мислилац, мудра особа
манијак – напасник, суманут човек
аман – милост, забога

Опосум је животиња која живи у Северној и Јужној Америци. Опосум Хајди је разрока женка која је живела у немачком зоолошком врту. Ову животињу су сликали новинари и била је позната у свету. Имала је три пута више пратилаца него немачка канцеларка.

Јасминка Петровић (1960 –)

Књижевница је рођена у Београду. Радила је на радију као уредник емисије за децу и писала је децје часописе. Често гостује у школама и библиотекама по Србији.

I ПОНЕДЕЉАК Ко је главни лик? Шта Тамара није волела да ради? Који је проблем имала? Зашто се њени родитељи свађају? Шта тада она ради?

II УТОРАК Како је родитељи уче да чита? Шта се Тамари не допада у њиховом опхођењу према њој? Како Тамара устаје? Како она жели да иде у школу? Зашто се пореди са Василисом? Који страх има мајка?

III СРЕДА Кога је Тамара срела? Кома се обрадовала? Ко је за деду кукавица? Зашто људи не воле промене? Какво је дедино мишљење за писмене људе? Какво је пријатељство са том другарицом? По чему се разликују њихове маме? Зашто мама стално тера Тамару да чита?

IV ЧЕТВРТАК Наведи дедину омољену животињу. Шта ју је мотивисало да претражи нешто више о овој животињи? Како је откуцала речи на тастатури?

V ПЕТАК Са ким разговара Тамара? Зашто се и са чиме хвали? Како су реаговали њени родитељи? Како се она осећала кад је научила да чита и пише? Коју књигу је узела из библиотеке? Шта је она смислила? Како је победила страх од слова?

VI СУБОТА Шта је Тамара тражила од родитеља? Зашто је узела сам да чита?

VII НЕДЕЉА Какав је сан сањала Тамара? Кома се похвалила? Кома је написала честитку за рођендан? Ко јој није веровао?

VIII ОПЕТ ПОНЕДЕЉАК Зашто је Тамара тешила деду? Шта мисли о Фејсбуку Тамарина мама, а шта деда? Како разумеш да је интернет добар слуга, а лош господар? За кога се то још каже? Објасни, како се од читања расте?

Роман за децу је најобимније књижевно дело написано са намером да га читају деца. Роман „Од читања се расте“ је краћи роман за децу.

Препричај у краткој причу по данима.

1. Објасни.

- а) намћор – _____
 б) кукавица – _____
 в) Смејати се неком у лице. – _____
 г) Смејати се на свој рачун. – _____
 д) Смејати се некоме иза леђа. – _____
 њ) Не видим више ни белу мачку. _____

2. Напиши број чланске карте из библиотеке. Напиши коју ћеш следећу књигу узети из библиотеке.

сцена – позорница, простор у позоришту где глумци раде

декор – украс, уређење позорнице

реквизит – потребан предмет за позоришну представу

плот – дрвена ограда

земљопис – географија

марка – поштанска марка

Порторико – држава у Јужној Америци

Венецуела – држава у Јужној Америци

запео – упоран, истрајан

Драма је књижевно дело намењено извођењу на сцени (у позоришту, на филму, на телевизији). **Сцена** је место где се изводи драмски комад. **Комад** је позоришно дело. **Драмски текст** (драма) је драмско дело које чине говор лица и дијалози и он је писан по улогама. **Дијалози** (ремарке) су упутства и објашњења писца редитељу, глумцу и читаоцу. Пишу се у заградама и глумац их не изговара. **Драмски писац** пише драмски текст. **Драмска радња** је низ повезаних догађаја који чине целину драмског текста. **Лица** су ликови у драми и носиоци радње. **Сукоб** представља неслагање лица у мишљењу у књижевном делу. **Редитељ** је особа која глумцима додељује улоге и организује како ће се представа одиграти. **Глумци** играју драмски текст према упутствима редитеља. **Сценограф** осмишљава изглед позорнице, а **костимограф** прави костиме глумцима. **Гледалац** посматра позоришну представу.

Душан Радовић (1922–1984)

Песник и драмски писац који је водио емисију на радију која се звала „Београде, добро јутро“. Такође је радио и на телевизији. Његова емисија „На слово на слово“ и данас се сматра најбољом емисијом свих времена. Његове најпознатије књиге за децу су: „Поштована децо“, „Тужабаба и још 9 једначинки“, „Смешне речи“, „Како је кит постао домаћа животиња“, „Причам ти причу“, „Где је земља Дембелија“. У Београду на Ташмајдану постоји велико позориште, које се зове „Позориште Душко Радовић“.

Ко су лица овог драмског текста? Шта ради Миле све време док разговара са Ристом? С којим циљем вежба Миле? Зашто Миле жели да туче Жилета? Шта је било записано кредом? Како је Риста реаговао када је чуо разлог Милетовог вежбања? Шта је Риста замолио Милета? Чиме Риста успева да наговори Милета да вежбају заједно? Колико су дуго вежбали? Шта на крају Риста признаје Милету? Зашто је Риста хтео да вежба? Шта мислите како се Миле осећао када је видео шта је на плоту записано? Шта мислите како се Риста осећао када је сазнао зашто Миле толико вежба? Ко је мудрији у овој причи, Миле или Риста? Зашто? Како би ти решио проблем који постоји између њих?

Како гласи наслов ове драме? Каква је то реченица? Шта недостаје тој реченици? **Насловима** се никад не додају интерпункцијски знаци (тачка, знак питања, знак узвика).

Читање драмског текста по улогама.

1. Напиши по пет особина ових дечака.

Милетове особине	
Ристине особине	

2. Издвој заједничке и властите именице из драмског текста.

Властите именице	Заједничке именице

Свако мора да сноси одговорност за своје поступке и пре него што уради било шта, мора да размишља о последицама својих поступака. Некад и безазлена шала може некога повредити. Без обзира на све, никакво насиље није дозвољено!

3. Напиши неколико реченица зашто није дозвољено насиље међу друговима.

У римској митологији постоји веровање да бог љубави Амор са собом носи лук и стрелу. Амор је леп дечак са крилима који гађа бића да им донесе љубав. Кога Амор погоди својом стрелицом, заљуби се. Срце прободено стрелицом представља заљубљеност.

Александар Поповић (1929–1996)

Драматизовао је познате бајке: „Пепељугу“, „Снежану и седам патуљака“ и „Црвенкапу“. Најпознатија дела су: „Док су спавали“, „Тужни град“, „Како се воли Весна“ и друге.

Ко су ликови у овом тексту? Шта значи израз „пробити лед“ у свакодневном животу? Шта је потребно Болету да би „пробио лед“? Зашто Боле каже Божи да је закржљао? Какав је то другарски лед? О чему то Боле фантазира? Шта Боле жели да докаже Гордани? Зашто Боле каже да је Гордана уображена? Шта је Боле све радио да би стекао наклоност Гордане? Мислите ли да је Боле био груб? Зашто? Шта му на крају саветује Божа? А како на то реагује Боле? Зашто Боле тако реагује? Зашто је Болету било тешко да каже да се заљубио? Да ли сте се ви некада нашли у Болетовој ситуацији? Ко вас је и како саветовао?

За разлику од прозног текста где писац приповеда или песме која је написана у стиховима, **драмски текст** је замишљен као разговор одређеног броја људи. Прозни текст можемо да читамо и да га препричамо, песму рецитирамо, а драмски текст изговарамо као да смо глумци, као да глумимо у позоришту. Они се пишу за приказивање на позорници, али се могу и само читати. Драмски текст је написан у дијалозима. **Дијалог** је разговор између два лица. Када два глумца разговарају на позорници, кажемо да воде дијалог. **Дидаскалије** су речи које се налазе у заградама и не изговарају, већ помажу глумцима као упутство како треба нешто да одглуме, како треба да изговарају одређене реченице, како да се понашају на сцени. **Радња у драми** је низ међусобно повезаних догађаја који чине целину драмског текста. У драмском тексту се јављају речи и изрази из свакодневном живота (чврге, зврчке).

Читање драмског текста по улогама.

1. Напиши поруку коју би Боле дао Гордани. Можеш и да нацрташ нешто.

2. Осмисли наставак драмског текста и напиши га такође по улогама. Нпр. како је Гордана реаговала, ако би Боле послушао Божин савет.

закржљао –
неразвијен

запео – упоран

фантазираш –
заносиш се,
сањариш

уображена – која
себе прецењују,
сматра да је
боља од других

зврчке – ударци
прстима по глави

особина – по
чему је неко
познат, по чему
се разликује од
других

каубој – чувар
стоке у Америци,
касније опасан
момак

Индијанци –
стари народи у
Америци, пре
доласка
Европљана

конференције – јавни говорник, наратор, особа која публици објављује шта ће се у представи дешавати или тумачи догађаје у представи

пакостан – неко ко другима жели или чини нешто лоше

завист – желети нешто што неко други има

позорница – сцена, простор у позоришту где глумци раде

кулисе – покретни зидови на сцени, део позорнице који публика не види

дописница – писмо

сандолине – уски чамци обично са једним седиштем и једним паром весала

осека – спуштање нивоа мора, повлачење мора под утицајем Месеца на Земљу

дабومه – тако је **поднмила** – ослонила се главом на надланицу руке

Правила понашања у позоришту

- ❖ Морамо се обући прикладно.
- ❖ У позориште треба да дођемо на време, пре почетка представе.
- ❖ Ако смо већ закаснили, не смемо галамити, већ сачекати да се заврши први чин и ући за време паузе.
- ❖ За време трајања представе треба да влада потпуна тишина и свако шапутање треба избегавати.
- ❖ Искључити мобилне телефоне.
- ❖ Током представе не треба грицкати или јести.
- ❖ Глумцима одајемо признање да су били добри, тако што им аплаудирамо на крају текста или сцене.

Јованка Јоргачевић (1928–)

Пише приче за децу и радио драме. Најпознатије њено дело је „Документ о сну“.

Који се ликови помињу у тексту? Ко је Бранкици послао писмо? Које је Бранкица прочитала писмо? О чему је Милкица писала Бранкици? Шта је Ђока мислио како се Милкица проводи на летовању пре читања писма? Шта је све Милкица описала у писму? Како су реаговали Ђока и Бранкица када су чули како се све проводи Милкица на летовању? Којим изразом су они исказали своја осећања? Шта значи израз „да пукнеш од муке“? Шта су Милкица и деца у летовалишту мислила, како је Бранкици и другој деци у граду? Шта је Бранкица написала у свом писму Милкици? Свако је мислио да је оном другом занимљивије и лепше, тј. деца у граду су завидела деци на летовању, док су деца на летовању завидела деци у граду. Да ли су дешавања деце у граду била досадна? А дешавања деце на летовању? Зашто су онда после прочитаних писама сви били незадовољни својим проводом?

Не треба завидети другима. Не треба преувеличавати како би ти неко завидео.

Буди задовољан својим избором. Сваком је туђе најслађе. Никад два добра не можеш саставити. Цени оно што имаш.

Свака драма има свој ток догађаја.

1. **Увод** – упознајемо се са ликовима, местом и временом радње.
2. **Заплет** – ликови се сукобљавају једни са другима.
3. **Врхунац заплета** – најнапетији тренутак сукоба ликова у драми.
4. **Преокрет** – тренутак када радња изненада скреће у неочекиваном правцу.
5. **Расплет** – разрешење свих сукоба у току радње.

Читање драмског текста по улогама.

1. Разврстај дате особине.

радознао, нестрпљив,	Бранкица	
хвалисав, осећајан,	Ђока	
дарежљив, љубоморан	Милкица	

2. Допуни реченицу.

У овом драмском тексту има _____ властитих именица и _____ заједничких именица.

3. Напиши састав на тему „Био/ ла сам љубоморан /на“.

суђење – поступак у

којем се разматра
нечија кривица и
доноси пресуда

судија – службено
лице које доноси
пресуду

оптужени – лице
против којег је
подигнута тужба

тужилац –
службено лице које
окривљује

оптуженог за неки
незаконит поступак

бранилац –
службено лице које
брани оптуженог у

судском поступку

сведок– онај који
пред судом
изјављује шта зна о

ономе о чему се
суди

глодар– врста
животиње која се
храни тако што

струже храну
предњим зубима

гонили– журили

преступник – особа
која је направила
неки преступ

(незаконито је
поступила)

пресан – некуван,
сиров, непечен

пресуда –
мишљење, оцена,
судска одлука

донета после главне
расправе у судском
поступку

челјуст– вилица,
уста са зубима

кадија– судија

шћућурио се–
савио се, згрчио

лакридија–
будалаштина,
лудорија

1. Одгонетни загонетке.

а) Ја сам децо, шума, хитрих ногу, бистра ума. Кабаница моја риђа, свакоме се ловцу свиђа. Ја сам _____.

б) Да имам краћа уха, не бих био леп, при трчању смет'о би ми дужи реп. Баш сам створен како треба, гле мог весеља, сакрити се лако могу за главицу зеља. Ја сам _____.

Лаза Лазих (1929–)

Писац из Сомбора који је написао тридесетак књига за децу.

Зашто се зецу суди? Које животиње учествују у суђењу? Како се зец обраћа судији? Зашто се зец шћућурио? Ко је на његовој страни? Због чега тужилац захтева да зец буде кажњен? Какву пресуду доноси судија? Шта наводи као доказ? Зашто су бранилац и оптужени побегли из суднице? Кадија те тужи, кадија ти суди.

Дијалог је разговор између ликова у књижевном делу.

Читање драме по улогама.

1. Подвучи улоге које има лисица у драмском тексту „Суђење“.

бранилац, судија, сведок, тужилац, оптужени

2. Допуни реченице глаголима.

а) Судија _____.

в) Сведок _____.

б) Тужилац _____.

г) Бранилац _____.

3. Ако је тврдња тачна, напиши поред ње слово Т, а ако је нетачна, слово Н.

а) Оптужени гласно протестује на основу судске пресуде. _____

б) Судија не сматра да је оптужени крив. _____

в) Сведок је видео зеца у крађи купуса. _____

г) Судија верује оптуженом и његовом браниоцу. _____

д) Оптужени се изјаснио да није крив. _____

4. У пар реченица опиши како би бранио зеца у овом судском поступку.

---

5. Напиши у свеску десет чињеница о купусу.

физика – природна наука која проучава основна својства природних појава и тела

Цирих – град у Швајцарској

Милева Марић Анштајн (1875–1948) била је српска математичарка, прва жена Алберта Ајнштајна која је остала у сенци свога мужа. Рођена је у Тителу, а школовала се у Руми, Шапцу, Новом Саду, Сремској Митровици и Загребу. Студирала је прво медицину, па физику и математику у Цириху, где је и упознала Алберта. Супруг јој је био светски познат физичар и добитник Нобелове награде. Помогла му је да математички докаже научну теорију релативитета, која га је прославила. Касније су се развели и на крају живота је написала писмо Алберту да је из њеног живота украо срећу, научни рад и финансијску сигурност. Милева је била његова сарадница у научним пројектима.

Чиме се бавила Милева? У којим градовима у Србији се школовала? Шта мислиш, због чега је студирала у једном граду у Швајцарској, а не у Србији? Цирих је један од ретких градова у свету где су жене могле да упишу студије. Кад је напунила петнаест година, њен отац је тражио специјалну дозволу да би се Милева школовала у Загребу, у школи у коју су ишли само дечаци. Како се назива награда коју је добио Алберт? Нобелова награда се сматра најпрестижнијом наградом у целом свету из области књижевности, физике, медицине, хемије, мира и економије. Милева је жена која је задужила Србију и дала велики допринос науци.

Занимљивости

- При рођењу јој је ишчашен био кук и касније је храмљала.
- Била је талентована и вредна ученица која је знала српски, немачки, мађарски и француски језик.
- Милева је смела да се обрати супругу само када би јој се он обратио.

1. По чему ћеш памтити Милеву Марић Анштајн, непризнатог генија?

---

2. Какве погодности имају жене данас у односу на време када је живела Милева?

Идвор – село у Банату (Војводини)

Праг – град у Чешкој

аутобиографија

– књига у којој писац описује властити живот, део или у целости

Њујорк – град у Америци

Михајло Пупин (1858–1935) је српски научник и проналазач који је рођен у Идвору. Школовао се у Панчеву и Прагу. У шеснаестој години је отишао за Америку, а када је завршио школовање, постао је професор на Колумбија универзитету. Изумео је Пупинове калемове захваљујући којима телефонски разговори могу да се преносе на великој удаљености. Изумео је значајне проналаске за бежичну телефонију. О свом животу написао је у књизи „Од пашњака до научењака“. За ту аутобиографију је добио Пулицерову награду 1924. године. Био је члан Америчке академије наука, Српске краљевске академије и почасни доктор 18 универзитета. Преминуо је у Њујорку.

Рођен је у Идвору, тада је Идвор припадао Аустријском царству, а данас припада Републици Србији. У ком српском граду се школовао Пупин? У Идвору је подигао Народни дом „Михајло И. Пупин“. Где је докторирао? Основао је у Америци Савез Сједињених Срба „Слога“ где је окупљао Србе у дијаспори (иностранству).

Занимљивости

- Највећу подршку Михајло је имао од своје мајке Олимпијаде која је била неписмена и која му је говорила да треба да има још један пар очију, за писање и за читање.
- Подржавао је српске сликаре, а његов портрет који је насликао чувени српски сликар Паја Јовановић налази се у Народном музеју у Београду.
- У Пупинову част, назван је мањи кратер на Месецу, као и једна мала планета откривена 2001. године.

Сликар Ненад Стојков је са својим полазницима сликарске школе осликао плато испред Народног дома „Михајло И. Пупин“. Учитељица Милица Пузовић је осликала моторички полигон.

хајдуци – одметници, борци против турске власти
јатак – човек који је у својој кући скривао хајдуке
бруји – производи звук, чује се
воденички точак – део воденице који покреће снага воде
воденица – млин који покреће вода
лијен – лењ
дембелишу – на раде ништа, ленчаре
љенчина – ленштина, лењ човек
брвно – балван, греда, даска
буквик – букова шума
кос – птица
свод – састављене крошње дрвета
харамбаша – хајдучки старешина, вођа хајдучке дружине
набаса – неочекивано наиђе на неког или на нешто
планинска коса – косина, нагнута страна планине
нададоше
страшан лавез – сви у исти мах залајаше
прену – трже
помете – збуну се, спетља се
нададе – појури, нагло потрча

Хајдуци су били борци за слободу када је земља била под турском влашћу. На пролеће, на Ђурђевдан 6. маја, хајдуци су одлазили у шуме и одатле су нападали Турке и отимали им плен, који су они претходно крали од српског народа. Били су организовани у хајдучке дружине, на чијем челу се налазио њихов вођа, харамбаша. На јесен, на Митровдан 8. новембра, хајдуци су се повлачили из шума због хладноће. Остајали су током зиме у кућама јатака, који су их штитили и крили.

Бранко Ћопић (1915–1984)

Писац за децу, један од најплоднијих и најчитанијих стваралаца. Писао је поезију, прозу и драме и добитник је бројних награда. Написао је много лепих и значајних дела, а нека од њих су: приповетка „Доживаји Николетине Бурсаћа“, роман „Орлови рано лете“.

I МАЧАК И ДЕДА ТРИША У ВОДЕНИЦИ Ко је главни лик у овој причи? Где и са ким он живи? Где се дешава радња на почетку приче? Ко је у овој причи воденичар?

Шта је мачак тражио од свог газде? Како му се обраћа? Да ли му је деда Триша испунио жељу? Како се старац осећао када је остао сам?

II МАЧАК ХОЋЕ У ХАЈДУКЕ Шта је мачак одлучио? Како он замишља хајдуке? Шта је мачак покушао пре него што је коначно напустио воденицу и упутио се у хајдуке? Да ли је деда Триша остао равнодушан због тога? Зашто се мачак направио важан када је срео коса? Кога је мачак срео у камењару? Шта је радио јазавац пред својом јамом? О чему разговарају мачак и јазавац? Шта се они договарају? По чему су јазавци чувен народ? Чег се плашио јазавац?

III МАЧАК У КРАЂИ Који задатак је имао мачак који је примљен у хајдучку дружину јазаваца? Где се одвија ова радња? Када су јазавци и мачак кренули у крађу? Зашто се мачак растужио када је ушао у шуму? Шта се дешава на њиви? Шта су угледали када су изашли из шуме? Зашто јазавац шаље мачка да иде први у кукурузе? Зашто су се јазавци и мачак престравили? Где су побегли јазавци, а где мачак?

IV ДВА ПРИЈАТЕЉА ОПЕТ ЗАЈЕДНО Где је мачак пронашао спас? Због чега му је деда Триша опростио? Како се обраћа деда Триши? Како је деда Триша поступио према мачку? Шта мислите о том деда Тришином поступку?

Док се не намучи, донде се не научи. Зло је ко не зна, а учити се не да. Како је радио, онако је прошао. Пријатељи се у невољи познају. Нема хлеба без мотике. Пријатељи се морају поштовати и помагати, а никако искоришћавати. Тешко ногама под лудом главом. Шта је тражио то је и добио. Праштање нас чини великим људима.

У неким крајевима (у Босни и Херцеговини и Црној Гори) где се говори српским језиком у појединим речима се уместо *е* изговара *ије* или *је*. *дједа – деда живјети – живети*

Препричај усмено причу.

1. Разврстај особине мачка и деда Трише: добар, лењ, тром, досетљив, тужан, емотиван, наиван, готован, непослушан, плашљив, тврдоглав, уображен, осетљив, вредан, поштен.

Особине мачка	Особине деда Трише

2. Осмисли другачији завршетак приче.

разбојник – онај

који пљачка,
пљачкаш

бура – снажан
ветар који дува
на мору

фијук – звук
који настаје
приликом
дувања ветра

модар –
загаситоплав, у
боји шљиве

зет – ћеркин или
сестрин муж

адмирал –
највећи
офицерски чин у
морнарици

мишоловка –
замка за мишеве

валови – таласи

ноншалантно –
природно,
опуштено

затаји – утиша
се, умири се,
ућута

јежа – хладноћа,
страх

Где обично живе принцезе у бајкама? За кога се најчешће удају? У овој песми један разбојник постаје принц. Шта је то машта? Да ли машта може свашта?

Душан Радовић (1922–1984)

Песник и драмски писац водио је емисију на радију која се звала „Београде, добро јутро“. Такође је радио и на телевизији. Његова емисија „На слово на слово“ и данас се сматра најбољом емисијом свих времена. Његове најпознатије књиге за децу су: „Поштована децо“, „Тужабаба и још 9 једначинки“, „Смешне речи“, „Како је кит постао домаћа животиња“, „Причам ти причу“, „Где је земља Дембелија“. У Београду на Ташмајдану постоји велико позориште које се зове „Позориште Душко Радовић“.

У којим текстовима се иначе често помињу принцезе и јунаци? Да ли принцезе обично у бајкама имају имена? Како се зове ова принцеза? Шта одвлачи принцезу са брода? Какви су били таласи? Шта је цар урадио? Ко је спасао принцезу Нађу? Шта је он урадио? Зашто је једино Кађа скочио у море да спасе принцезу? Какво је понашање официра, принчева и адмирала? Шта се десило неочекивано? Како се они понашају на крају песме? Како се захвалио цар Кађи? Зашто су се на крају сви постидели? У бајци, да ли би могли разбојник Кађа и принцеза Нађа да буду заједно? Шта их раздваја? Шта их је спојило у овој песми? Како се понаша принцеза на крају песме? Шта мислите зашто је принцеза рекла своме оцу да се на овом свету свашта догађа?

Рима представља гласовно подударане на крају стихова. *море – прозоре лађу – Нађу*
Пишчев говор (говор наратора) је део текста који говори писац. **Говор лица** су речи које изговарају ликови.

Обележите пишчев говор жутом бојом, оно што изговара принцезин отац зеленом, Нађа што изговара црвеном, а Кађа плавом бојом. Ученици читају песму по улогама.

1. Напиши речи из песме које се римују.

а) лађу – Кађу	ж) лађа – _____
б) иде – _____	з) адмирал – _____
в) таласи – _____	и) псовку – _____
г) таласа – _____	ј) тај – _____
д) принцезе – _____	к) вероватно – _____
ђ) обузет – _____	л) језе – _____
е) принцезин – _____	љ) Нађа – _____

2. Напиши по три њихове особине.

- а) принцеза Нађа – _____
б) разбојник Кађа – _____
в) принцезин отац – _____

3. Прочитај следеће песме Душка Радовића: „Страшан лав“, „Кад је био мрак“, „Тужне ђачке исповести“.

Министарство морнарице –
врховна управа
за морнаре и
њихове пловидбе
катарка –
гвоздени или
дрвени стуб на
броду на коме се
разапиње једно

лула – справа
која се користи
за пушење
дувана

1. Реши асоцијацију.

СТИХ

СТРОФА

РИМА

ЗБИРКА

ПЕСНИК

Позив

Поштована децо!
Овај дивни, овај страшни брод зове се
САНГЛБАНГЛТИНГЛТАНГЛРОД!
Капетан му је
Христифоријуса Колумбуса унук
или неки мало даљи род.
Министарство морнарице наредило
је:
За морнара на тај диван брод могу да
приме
само оног ко му брзо изговори име.
И онда може да се пење на катарку,
да плови смело за Африку жарку,
може да пуши лулу колико хоће,
да једе банане и друго хавајско воће
и да се прави важан као неки капетан
Кук!

Пронађи у песми назив брода и подвучи га.
Какав је то назив? Шта је необично у вези са
њим? Да ли су такви називи уобичајени у
свакодневном животу? Како ти замишљаш
тај брод? Какав је брод на који су деца
позвана? Куда он води? Шта је све на њему
дозвољено? А где је још деца све
дозвољено? Шта не зна за границе? Пронађи
у песми како се бирају морнари за овај брод.
Шта је ту необично? Шта мислиш о задатку
који морнари морају да испуне да би били
примљени на брод? Пронађи у песми део
који говори о томе шта све може да ради
морнар на броду. Шта је у њима необично?
Пронађи на почетку песме коме је она
упућена и подвучи. Зашто се песма зове
„Позив“? На шта она позива?

Да ли ми верујете

Умивао се један дечко
свакога дана, без престанка,
па су му уши расле, порасле,
па му је кожа постала танка.
– Да ли ми верујете?
Мајка је стално викала: „Доста!“
ал' он је хтео, он је хтео ...
Умивао се сваког дана
па се одједном разболео.
– Да ли ми верујете?
Дошао један лекар строг
па каже:
– Тако ми прелука мог,
вода је крива.
– Забрањујем му да се умива!
– Да ли ми верујете?

Како изгледа дечак из ове песме? Зашто му
се то догодило? Шта је ту необично? Због
чега је постао такав?

Пронађи и подвучи у песми оно што
дечакова мама и лекар говоре дечаку. Шта
му је мајка говорила? Да ли је била у праву?
Зашто? Шта је лекар рекао и саветовао
дечака? Да ли је тај савет добар? Зашто?
Шта је ту чудно? Какав је лекар који у песми
лечи дечака? Како би требало да изгледа и
да се понаша строг лекар? Шта би се
догодило када би људи престали да се
умивају? Да ли је песник био озбиљан? Како
то знамо? Шта нам се поручује том
реченицом која се понавља?

2. Прочитај песме Душка Радовића „Здравица“ и „Плави зец“.

матица –једина плодна женка у пчелињем друштву чији је задатак да оснива и одржава пчелиње друштво на окупу

распусно – распуштено, опуштено и без размишљања, непристојно

кудикамо – много више, неупоредиво, знатно

одврати – спречи

стаја – штала, просторија за смештај стоке (говеда, коња, оваца, коза...)

окно – отвор, прозор

(дан) **минуо** – прошао, завршио се

уснуле – заспале, утонуле у сан

обличје – облик, лик

подухвати се – прихвати се неког посла

Бајка је књижевно дело која има фантастичне садржаје. Постоји народна и ауторска (уметничка) бајка. Ауторску бајку је написао један писац или више уметника. Ликови у бајкама су углавном нестварна бића. Спомињу се непарни бројеви. Скоро свака бајка има срећан крај и добро увек побеђује.

Јакоб Грим (1785–1863) Вилхелм Грим (1786–1859)

Јакоб и Вилхелм су браћа Грим. Записивали су немачке народне бајке. Били су пријатељи Вука Карацића и преводили су српске народне песме на немачки језик. Написали су: „Снежана и седам патуљака“, „Пепељуга“, „Ивица и Марица“, „Црвенка“, „Златокоса“...

I ОДЛАЗАК У СВЕТ Како почиње ова бајка? Колико је деце имао цар? А где су кренула браћа? Зашто се главни лик зове Тупавко? Због чега је Тупавко кренуо у свет?

II СУСРЕТ СА ЖИВОТИЊАМА На кога наилазе браћа приликом путовања? Шта су хтели да учине старији цареви синови кад су наишли на мравињак, језеро с дивљим паткама и пчелиње гнездо? Ко их је у томе спречио? На који начин најмлађи син спасава животиње?

III ДОЛАЗАК У ДВОРАЦ Где су стигла браћа? Шта је било у том дворцу? Где су стигли? Шта је било на вратима? А напред врата? Ко је био у соби? Колико пута су га звали? И шта је онда урадио човечуљак? Колико је било соба? Који број се неколико пута понавља?

IV ИЗВРШАВАЊЕ ЗАДАТАКА Шта се десило сутрадан? Како су гласили задаци? А шта је писало на плочи? Да ли су старија браћа испунила задатак? Зашто је он стигао до другог задатка, а старија браћа нису? Ко му је помогао у другом задатку? Какав је трећи задатак? Колико је било сестара? Какве су биле сестре? Али ипак су се по нечему разликовале, по чему? Како су најмлађем брату помогле пчеле?

V ЧАРОЛИЈА НЕСТАДЕ Шта се десило са браћом када је чаролија нестала? Како се завршава бајка?

Добро се добрим враћа. Братска љубав је велика, лепа и драгоценна. Добрим васпитањем, скромношћу и лепим понашањем може се пуно постићи у животу. Сложна браћа, кућу граде. Где је добра слога, ту је срећа многа. Где нема човечности, нема ни јунаштва. Доброта вреди више од снаге. Добра дела не штете. Кад наиђеш на нешто добро, подели то с другима.

Позитиван лик има добре, племените намере, а **негативан лик** наноси зло другима. Најмлађи брат (позитиван лик): племенит, пожртвован, одан, несебичан, искрен. Старија браћа (негативни ликови): охоли, похлепни, себични, уображени, неразумни.

Препричај укратко бајку.

1. Попуни табелу.

Како почиње бајка?	
Назив главног јунака.	
Наброј споредне ликове.	
Стварно у бајци.	
Чудесно у бајци.	
Шта побеђује на крају?	

2. Прочитај још једну бајку по избору коју су написала Браћа Грим.

Подунавац – област крај Дунава
три дни – три дана
чарне – црне
купи – скупља
сватови – гости на свадби
шврака – птица сврака
прикумак – кумов помоћник при венчању
'тицу – птицу
шеврљуга – мала пољска птица шева
стари сват – други сведок на венчању
осоја – северна страна брда у сенци
жуња – птица сродна детлићу
девер – мужевљев брат
здрави – у добру, добро, без потешкоћа
натраг – назад
бесједите – говорите
кобац – птица грабљивица
аваница – зликовац, неваљалац
трн – ниски бодљикави грм
ђувегија – момак за женидбу, младожења
просен – односи се на просо
слама – суве стабљике

Врабац са шајкачом на глави и опанцима је заштитни знак Врњачке Бање.

Врабац Срба је био маскота „Универзијаде“ која је одржана 2009. године у Београду.

Народна песма је песма која нема познатог аутора. То су песме које су настале у народу, али их није смислио народ као маса, већ истакнути појединац који су је преносили с генерацију на генерацију. То је песма са пуно емоција, сликовитих израза која описује свакодневне догађаје.

I ТРАДИЦИОНАЛАН НАЧИН ПРОШЕЊА ДЕВОЈКЕ О чему се говори у овој песми? Који обичај је приказан? Ко се жени у песми? Како се зове младожења? Ко је млада? Колико је дана ходао преко поља равна? А колико је дана ходао преко горе чарне? Зашто је толико далеко отишао? Због кога?

II ОБИЧАЈ ОКУПЉАЊА СВАТОВА Ко је све присуствовао на свадби? Ко је изабран за кума? Ко је прикум? Зашто је изабран прикум? Ко је стари сват? Ко је девер на свадби? Ко је све отишао по Сјеницу дјевојку?

III УПОЗОРЕЊЕ ДЕВОЈКЕ СЕНИЦЕ НА ОПАСНОСТ Од кога страхују сватови? Зашто је дјевојка говорила сватовима да тихо причају? Да ли је она нешто наслућивала?

IV КУКАВИЧЛУК Ко је изненада долетео? Зашто је кобац назван аваница? Како је кобац покварио свадбено весеље? Кога је кобац одвео? Ко је помогао Сјеници дјевојци? Да ли су сватови притекли у помоћ дјевојци? Зашто нису? Како су се сватови понашали? Шта су урадили у том тренутку? Да ли је младожења помогао Сјеници дјевојци? Зашто није? Зашто се он уплашио? Где је младожења побегао? А кум шврака? Да ли се и он уплашио? Како је реаговао у тренутку када је кобац напао?

Тема песме: Исмевање људских особина и обичаја на шаљив начин.

Порука песме: Увек треба помоћи пријатељу у невољи.

Колико слогова има сваки стих? **Шаљиве народне лирске песме** су песме у којима се на шаљив начин износе неки догађаји. У шаљивим песмама се исмевају негативне појаве и људске мане и циљ јој је да забави и насмеје. Смешно у овој песми је кукавичлук врапца и сватова.

Ученици изражајно читају песму.

1. Од датих особина, изабери речи које имају исто или слично значење са речју **кукавица**.

лењ, плашљив, себичан, уображен, хвалисав, страшљив, тих, бојажљив, тврдоглав, духовит, храбар, вредан, мудар, упоран, сналажљив, покварен, амбициозан.

кукавица –

2. Напиши састав на тему „Помогао/ла сам другу у невољи“.

сеја – сестра

вију – праве
нешто, стварају

струк – појас

међу – стављају

шимшир –
зимзелено
украсно дрвоморска
пијавица – црв
који живи
најчешће у
слатким водама,
али га има и на
копну и у мору.
Припије се уз
живо биће и
храни се
његовом крвљу.залажу га –
стављају неке
у уста залагај по
залагај, хранити
гапробјеседи –
проговори

Имате ли брата или сестру? Колико има година (брат/сестра)? Шта радите када сте заједно? Чег се највише играте? Како се слажете са вашим братом/сестром? Како се осећате када се лепо слажете, а како када се посвађате? Има ли, међу вама, неко ко нема ни брата ни сестру, а волео би да га/је има?

Породичне песме су врста лирских народних песама. Породичне песме певају о узајамној и нежној љубави међу браћом и сестрама, о љубави мајке према деци као и о односима међу другим члановима породице.

О чему говори ова песма? Шта су сестре направиле? Шта су очекивале од лутке? Зашто користе свилу, а не неки јефтинији материјал? Изабрале су белу свилу јер су желеле му тен буде бео и чист као свила. Црвену свилу су користиле јер су желеле да оживе лутку и да би био румен. Струк му праве од шимшира зато што је шимшир зелен током целе године, што значи да одолева временским непогодама. Шимширово дрво је танко тако да би брат био витак. Због чега су очи баш од драгог камења? Драги камен је вредан, а очи су важан људски орган. Шта користе уместо обрва? Морске пијавице су црне и танке. Шта користе за зубе? За кога кажемо да има бисерни осмех? Огрлица од бисера је кристално бела. Како ви то разумете? Зашто хране брата медом и шећером? За кога кажемо да је слadak као мед или шећер? Мед и шећер су били једино доступни слаткиши за децу. Због чега сестре желе да лутка проговори? Јесте ли некада били у ситуацији да нешто желите, а немате? Шта сте радили тада?

Колико стихова има ова песма? Колико има строфа? Пронађи у песми глагол у одричном облику. Пронађи у песми поређења.

Штафетно читање песме.

1. Напиши још речи за брата или сестру.

сестра – сеја,
брат – браца,

2. Напиши дате речи како бисмо их изговорили у нашем говорном подручју.

двије – две   бијеле – _____   пробесједи – _____

3. Издвој именице, придеве и глаголе из песме.

Именице	Придеви	Глаголи

4. За домаћи задатак пронађи и прочитај још једну породичну лирску народну песму.

циц – нешто се неочекивано појавило испред носа, а онда је још брже нестало

чун – чамац

снива – сања

јава – стварност, будно стање, супротно од сна

'итнуо (хитнуо) – забацио

метнуо – ставио

жеравица – жар, ужарени комади дрвета, угља

руди – постаје црвена, румени

јоште – још

милена – мила, драга

јак – сада, одмах

санак – сан

пусти – лажан, нестваран

1. Реши загонетку. Дању лаже, а ноћу је истина. (нао)

Сањари су људи који сновијају и на јави. Највећи сањари су уметници (песници, писци, сликари, музичари...)

Бранко Радичевић (1824–1853)

Био је српски романтичарски песник. Поштовао је реформу правописа српског језика коју је спровео Вук Стефановић Караџић, као и увођење народног језика у књижевности. Издао је две збирке песама „Песма I, II“, а трећа збирка је издата после његове смрти. Његове најпознатије песме су: „Ђачки растанак“, „Кад млидија' умрети“.

Да ли може небо да се осмехива? Ко може да се осмехива? Где се налази рибарче? Шта рибарче сања? У чему рибарче ужива? Како се обраћа жеравици? Зашто му је срце заиграло? Како се обраћа уловљеној риби? Чему се радовао и надао? Зашто песник користи три тачке? Шта се догодило када се чамац љуљнуо? Кома се све рибарче обраћа? Обраћа им се као да су жива бића.

У неким речима је изостављено слово, па се уместо слова користи апостроф. **Апостроф** је знак (') и значи да је на том месту изостављено слово.

Штафетно читање песме.

2. Напиши правилно дате речи.

а) ал' – али	д) стек'о – _____
б) осме'ива – _____	ђ) пек'о – _____
в) к'о – _____	е) мор'о – _____
г) 'итнуо – _____	ж) би' – _____

3. Напиши основно значење речи која означава нешто умањено.

а) рибарче – рибар	в) рибица – _____
б) удичица – _____	г) санак – _____

4. Издвој све придеве из дате песме: _____

5. Напиши особине овог рибара: _____

6. Издвој из песме све именице и глаголе.

Именице	Глаголи

7. Напиши састав „Мој необичан сан“.

зујка –
испрекидано зуји
лахори – лагано
дува, пирка
(ветрић)
гора – шума
вије се –
обавија,
обмотава се
мије – прати,
умива
поје – певају
злати – обасјава
освитак зоре –
свануће,
свитање, почетак
јутра пред
излазак Сунца
зирнеш –
погледаш било
где, осврнеш се
зумбул – плави
цвет, весник
пролећа
нарав – овде
значи природа,
ћуд, карактер
лептирак шари
– лети тамо-амо,
врзма се
летари – лети
гај – шума,
шумарак
блажене –
испуњене
осећањем
највећег
задовољства,
среће, пресрећне

1. Реши асоцијацију.

светлост	птице	шарени	весник	срећа
топлота	селице	лети	цвет	милина
зраци	југ	инсект	виси	веселост
	ЛАСТЕ			РАДОСТ

Јован Јовановић Змај (1833–1904)

Рођен је у Новом Саду, а родна кућа му је била у Сремској Каменици. Био је лекар и писац. Имао је тешку судбину, сва деца су му помрла. Написао је збирке песама „Ђулићи“ и „Ђулићеви увеоци“. Уређивао је часописе: „Јавор“, „Змај“, „Стармали“, „Жижа“, „Невен“... Познате песме су: „Ала је леп овај свет“, „Таши, таши“, „Мали бата“, „Материна маза“, „Пачја школа“...

Зашто у песми пчелица не зуји, него зујка? То је млада пчела која је изашла из кошнице тек када је била сигурна да може, а пчеле су најсигурнији доказ да је дошло пролеће. Какав је ветрић? Зашто поток „гласно жубори“? Ако лоза не може да се умива, ко може? Шта птичице раде? Зашто шума листа помало? Какве су гране и дрвеће у рано пролеће? Какво је Сунце? Који део дана је описан? Како разумеш стихове „зирнеш ли куд, лепота свуд“? Какве су ливаде у пролеће? Чиме су ливаде прекривене? Шта се примећује у трави? Које је боје? Које су животиње описане? Чему се радују мрави? На који начин се цврчак радује пролећу? Какав је то лептир? Како разумеш стихове који се понављају? Који стихови дочаравају слику дечје радости? Како пролећни дани могу утицати на наше расположење? Како разумеш стихове „то је пролеће, блажене среће“?

Ритам је понављање одређених обележја у песми. Представља равномерно понављање стихова и риме у песми. Ритам настаје смењивањем наглашених и ненаглашених, односно смењивање дугих и кратких слогова. **Рефрен** је врста стихова који се понављају, обично на крају сваке строфе. Рефрен песме је важан за њен ритам. Кад се у песми римују узастопни стихови, песма има бржи ритам. Који рефрен се јавља у овој песми?

Штафетно читање песме.

2. Спој именице са одговарајућим глаголом.

Именице	поток, ветрић, пчелица, птичице, деца, цврчак, пролеће, лоза, шумица
Глаголи	шале се и љубе, цврчи, јавља се, листа, поје, се вије, лахори, зујка, жубори

3. Напиши умањенице од следећих речи.

а) пчела – пчелица	г) птице – _____	е) шума – _____
б) ветар – _____	д) песме – _____	ж) врх – _____
в) трава – _____	ђ) лептир – _____	з) освит – _____

4. Напиши по пет придева за следеће речи: Сунце, ласте, лептир, висибоба, пролеће.

освитак – умањеница од речи освит, свитање
сумрачак – умањеница од сумрака, део дана између зоре и изласка Сунца, као и време између заласка Сунца и ноћи
тавни – тамни, мрачни
почивају – одмарају се, мирују
равни – равне површине, равнице, низије
студени – хладни
лахор – поветарац, тих ветар
кадикада – повремено
пирне – лагано дуне
вихор – јачи ветар који се креће у вртлогу
сеоце – умањеница од речи село
стреха – крај крова који прелази спољне зидове куће, настрешница
јоште – још
прозорје – праскозорје, зора, одвајање ноћи од дана
краде – долази кришом, прилази тихо, нечујно
вреба – чека погодну прилику, скривена чека у заседи
туна – ту, на том месту

Слушање песме „Први снег“ Драгана Лаковића и дечји хор „Колибри“ која је настала по речима песме Војислава Илића. Деца на снегу учествују у различитим активностима: санкање, прављење Снешка Белића, грудвање... Да ли сте ви некад то радили? Како сте се тада осећали? Како се осећате кад видите да је почео да пада снег?

Војислав Илић (1862–1894)

Српски песник је живео крајем 19. века. Писао је и за одрасле. Када је објавио збирку песама „Песме“, она је била толико посебна и другачија од онога што је до тада писано да су многи песници почели да се пишу читајући песме Војислава Илића.

О којем годишњем добу говори ова песма? Који предео песник описује? Шта се све у селу нашло под снегом? На шта се односи реч *равни* коју песник користи? Ко обично почива, односно спава? Какав ветар дува преко пустих поља? Шта ради вихор са снегом? Који глагол песник користи да нам то опише? Како онда изгледају куће и поља? Које доба дана описује песник у песми? Зашто се песник определио баш за тај тренутак? Каква су поља? Какво је село? Шта ноћ не подиже? Ко има крила? Како птица изгледа кад не подиже крила? Како разумеш стих да „ноћ не подиже крило“? Ко је оставио траг у снегу? Шта лисица ради у селу? Зашто вреба кокошке и пилиће? Шта песник осећа према зими? Чиме је све одушевљен Војислав Илић? Шта карактерише сеоску слику зиме у овој песми? У чему ти видиш лепоту падања првог снега? А у чему је види песник? Зашто песник на крају последњег стиха је ставио три тачке?

Описна (дескриптивна) песма је врста лирске песме у којој песник слика природу и њене појаве. У њима нам песници у лепим песничким сликама дочаравају не само неку појаву, већ и своја осећања. Ова песма је заправо један опис села и његове околине у зимско свитање. **Пејзаж** је приказ неког предела у природи, опис природе.

Штафетно читање песме.

1. Извој придеве из песме. _____

2. Напиши по пет придева за следеће именице.

	снег
	зора
	поља
	село
	лисица
	кокошке
	пилићи

3. У којим стиховима је највише дошла до изражаја лепота падања снега у сеоској средини? Упореди падање снега у сеоској и градској средини. У чему је разлика? Напиши неколико реченица за ову разлику.

луг – шумарак
коса луга – нагнута
(коса) површина
земљишта под шумом,
шумица

жуборе поточићи
дечјег здравља –
шум, звук дечје граје
кроз расцветале
воћњаке

јабучаре – воћњаци
засађени јабукама
гај – мала шума
преља – жена која
преде

сунчеве преље
испредају свилене
кончиће који висе са
грана – одсјај
сунчевих зракова на
лишћу

воденичица – мала
воденица

воденичица јутра
меље звезде за златну
погачу дана – то зора
од сјајних звезда
припрема осунчан,
сјајан дан

слаткокљунац – онај
који има диван глас,
који лепо пева

у кљуну славуја,
свиће песма пролећа
– славујева пролећна
песма, он тако заносно
пева само у пролеће

цер – врста храста
јасика – врста дрвета
сунце дарује јасике,
брезе, цериће и траву
минђушама од

бисера – то је оно
преламање сунчевих
зракова кроз капљице
росе

детлић – шарена
птица средње
величине са тврдим
кљуном који удара у
кору дрвета

било – пулс, откуцај
срца

кљуца, кљуца детлић
твог била – као што
детлић што кљуца
кљуном о кору дрвета,
такви су откуцаји
твога срца

трен – тренутак

Славуј је птица селица и птица певачица. Проводи зиму у Африци, а код нас долази у априлу месецу. Славуј пева само у пролеће. Како разумеш „тешко другу без друга, а славују без луга“? Како разумеш поређење да за неког кажу „пева као славуј“?

Добрица Ерић (1936–2019)

Заљубљен је у своје родно место, Гружу, зато много воли да описује прелепе пределе из сеоске средине. Свим тим описима он богати своје песме. Да је успешан у томе, доказују нам бројне награде које је стално добијао.

I СЛАВУЈ ИЗ ГАЈА СУНЦЕ ПОЗДРАВЉА Шта значи стих да се славуј јавља у коси луга? Славуј је украс луга као што је шнала украс нашој коси. Лишће на гранама дрвећа делује у шуми као коса. Шта је плава бара из које је сунце изронило? Плава бара је небо, сунце се појавило на небу. Жубор потока подсећа на жагор деце. Како је приказан поточић? А како су описани јабучари? Чиме славуј из гаја поздравља сунце? Које годишње доба се помиње у песми?

II ЗАЉУБЉЕНИ СЛАВУЈ Шта су то сунчеве преље? Сунчеви зраци који се пробијају кроз гране дрвећа и остављају траг као нити, а сунце је округло као погача. Како схватате „златну погачу дана“? А зашто песник каже да воденичар јутра меље звезде за златну погачу дана? Сунце се рађа ујутру и испраћа звезде које су до тада сијале. Славују прија топло време и светлост, а то му управо Сунце пружа. Зашто он уопште воли сунце?

III ДОЛАЗАК ПРОЛЕЋА Зашто се каже да у кљуну славуја свиће песма пролећа? Зашто песник каже да сунце жели да се претвори у тог слаткокљунаца? На који начин сунце дарује јасике, брезе и цериће? Шта представљају минђуше од бисера?

IV ПОЛЕТЕЋЕШ ИЗНАД ЛИВАДА Шта означава снег мирисних латица? Ветар носи латице које су беле и подсећају на снег. Шта ради детлић? Детлић је птица која кљуном куца дрво, као пулс. Пулс управо тако куца, равномерно, уједначено, без престанка. Шта су бела стада? Зашто песник каже да замислимо да имамо крила и да полетимо? Боље се са висине види природа и песник жели да видимо све оно што је он описао у песми.

Колико има строфа ова песма? Да ли имају једнак број стихова?

Штафетно читање песме.

1. Напиши умањенице.

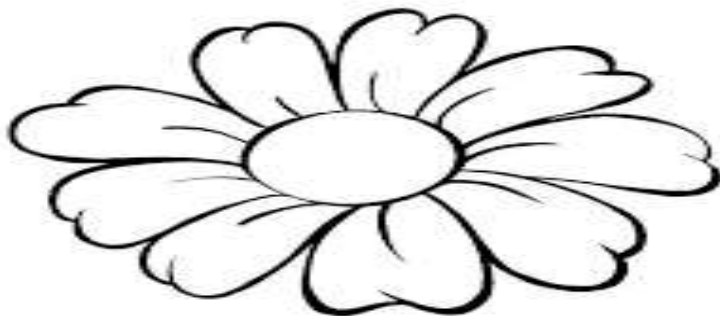
Основно значење	Умањено значење	Основно значење	Умањено значење
Сунце	Сунашце	погача	
поток		син	
конац		ружа	
грана		минђуша	
воденица		бисер	
звезда		ливада	
јелен		крило	

2. Напиши састав на тему „Замишљам да на трен имам крила“.

проход'о –
проходао

ал' – али

1. Од речи *цвет* направи што више нових речи и напиши их на латицама.

Његове најпознатије збирке песама су: „Узалуд је будим“, Ватра и ништа“ и друге. Народни музеј у Нишу чува целокупну његову заоставштину.

Већ у првој строфи се појављује се стих којим започиње свака строфа. Који је то стих? Какав је тај цвет? Због чега се у песми каже малени цвет? Шта тај цвет не зна? Шта тај цвет врло добро зна? Да ли цвет може да проговори? А ко може? Које су сличности између детета и цвета? Да ли цвет може да прохода? А ко може? У песми се говори да цветић већ врло добро зна да се храни светлошћу, ваздухом и водом. Шта можемо да закључимо? Да ли цвет као и дете окренуто себи и својим предиспозицијама у животу које му је природа омогућила? Уме ли цвет да чита и пише? Да ли су то вештине једног цвета? Па ко то уме? Шта је цвету неопходно за живот и одакле то добија? Зашто се у песми говори о цвету, а уствари о детету? Како схватате стих да је врло малени цвет схватио тајне сунца? Зашто је песник одабрао цвет да би рекао нешто о детету? Какви би вртови, паркови, куће били без цвећа? Какав би свет био без деце?

И цвету и детету су потребне нежности, пажња, љубави.

У неким речима је изостављено слово, па се уместо слова користи апостроф. **Апостроф** је знак (') и значи да је на том месту изостављено слово.

проход'о – проходао

ал' – али

Штафетно читање песме.

2. Напиши шест описних придева за именицу *цвет*.

а) _____ в) _____ д) _____

б) _____ г) _____ њ) _____

3. Подвуди женска имена која су настала од назива цветова.

Љиљана, Јаблана, Весна, Јасмина, Ружица, Јелена, Даница, Јоргованка, Божана, Светлана, Цвета, Борика, Ива, Гроздана, Јела, Босиљка, Јагода, Ђурђевка, Малина, Дуња, Невена, Виолета, Ковиљка.

4. Објасни у неколико реченица изреку „Деца су украс света“.

авлија –
двориште

чобанин –
пастир, чувар
домаћих
животиња

1. Напиши имена животиња како су приказане у баснама.

Прождрљив као вук.	Лукава као	Паметна као
Умиљато као	Вредан као	Веран као
Плашљив као	Тврдоглав као	Досадна као

Басне су кратке приче у којима су главни јунаци животиње које својим особинама приказују људе. Иза животиња се крије одређени тип људи. У баснама је вук приказан као прождрљив, а јагње као умиљато. **Народне басне** немају познатог аутора и кажемо да их је народ створио. Наше народне басне први је сакупљао и записао Вук Стефановић Караџић. Познати баснописци су: Езоп, Жан де Лафонтен, Доситеј Обрадовић.

Који се ликови појављују у басни? О коме се говори у овој басни? Зашто је вук отишао код јагањаца? Где су се налазили јагањци? Зашто није могао да уђе вук код јагањаца? Којим речима се вук обраћа јагањцима? Шта је од њих тражио? Зашто се он њима обраћа речима: „О, јагњићи, моји младунчићи“? Зашто је вук био љубазан према јагањцима? Мислите ли да је вуку стварно запала кост у грло? Да ли су му јагањци поверовали? Зашто? Како му јагањци одговарају? Да ли су јагањци стварно мислили да позову чобане да изваде вуку кост? Вук им се обраћа шаљиво, духовито, љубазно, али да ли се он заиста шали са њима? Да ли је успео да их превари? Ко је њега надмудрио? Да ли би стварно јагњад помогла вуку да је двориште било отворено? Зашто? Да ли су хтели да позову чобане да би стварно помогли вуку? Шта су они тим својим поступком урадили? Вук је побеђен захваљујући домишљатости јагњића. Размислите како су могла да се одвијају дешавања да су јагњад поступила на неки други начин? Шта је стварно, а шта је измишљено у овој басни? Какав је човек описан у овој басни кроз лик вука? Какве људе представљају јагањци из ове басне?

Свака басна има **поуку (наравоученије)**. Поука је поучан савет којим се учимо нечему корисном. Често је поука дата као пословица.

Сналажљивост и мудрост решавају многе проблеме. Не веруј свакоме. Мудрост се може извући и из невоље. Вук не вије што је меса гладан, него вије да дружину свије.

Подвуци жутом бојом пишчев говор, вуков говор плавом, а говор јагњића зеленом бојом. Читање басне по улогама.

2. Подвуци све особине вука: халапљив, лукав, прождрљив, паметан, домишљат, умиљат, гладан, насилан, безобзиран, миран, крволочан, нејак, опак, вредан, злобан, лењ, пажљив.

3. Напиши речи супротног значења.

а) паметан – _____ г) гладан – _____ е) лењ – _____
 б) јак – _____ д) насилан – _____ ж) пажљив – _____
 в) миран – _____ њ) безобзиран – _____ з) добар – _____

4. Објасни и напиши у свеску укратко следеће тврдње.

- Вук длаку мења, али ћуд никада.
- Вук у јагњећој кожи.
- Ако си ти вук, нисам ни ја ћук.
- Да буде вук сит и да су овце на броју.
- Гладан као вук.

свирепи –
окрутни

Северац –
северни ветар,
хладан ветар
који се осећа
највише у
Војводини

препирали –
свађали се

друм – пут

сручим – нагло
се спусти

проклињао –
осуђивао

немоћ – слабост

милост – добро,
племенито дело

1. Заокружи слова испред загонетке жутом бојом чије решење је *Сунце*, а плавом бојом загонетке чије решење је *ветар*.

- а) Људе грејем – пећ нисам, светлост дајем – светло нисам.
- б) Бије те, а не видиш га.
- в) Свему свету један тањир доста.
- г) Једна грудва воска – целом свету доста.
- д) Нема уста, а звижди. Нема ноге, а јури. Нема руке, а стабло тресе.
- ђ) Оца нема, мајку нема, а свако јутро се рађа.
- е) Увек дођем са неке стране, носим лишће, ломим гране.
- ж) На плавом тигању јаје на око и гледа нас одозго као соко.

Народна приповетка говори о једном догађају из живота главних јунака (главног јунака). Народне приповетке су написали непознати талентовани појединци. Вук Стефановић Караџић је сакупљао и записивао народне приповетке.

Ко се у овој приповеци препире? Шта је предмет препирке? Шта је у овој причи необично? Како су Северац и Сунце одлучили да одмере снагу? Који је заједнички циљ ветра и Сунца? Шта нуди ветар за остварење тог циља? Шта нуди Сунце? Како је ветар испробао своју снагу на путнику? Шта је Северац постигао таквим понашањем? Како се путник бранио од ветра? Које особине су путнику помогле да победи снагу ветра? Шта је Сунце урадило за путника? Зашто је путник тада скинуо свој огртач? Ко је у овом надметању победио? Зашто? Народни приповедач понекад стварима и појавама приписује људске особине и понашања. Ко је у приповеци хвалисавац, ко љутица, а ко добричина? Какав је Северац? Какво је Сунце? Подвучи у приповеци реченицу за коју мислиш да је порука овог текста и објасни је. Благост и упорност могу да победе силу. Упорност и издржљивост надјачавају моћ и снагу. Тиха вода брег рони. Лепа реч и гвоздена врата отвара. Ко доброту сеје, љубав жање.

Зашто су великим словима написане именице Северац и Сунце? **Северац** је назив ветра, представља властиту именицу и зато се пише великим словом. Када **Сунце** означава небеско тело, представља властиту именицу и пише се великим словом. Када **сунце** има значење светлости или значење сунчевих зрака, представља заједничку именицу и пише се малим словом.

Подвучи црвеном бојом пишчев говор, жутом говор Сунца, а плавом бојом говор ветра. Читање приповетке по улогама.

2. Разврстај дате особине: свиреп, добар, благ, смирен, љутит, бесан, силан, мио, скроман, важан, добродушан, стрпљив, злобан, хвалисав.

Особине Сунца	
Особине Северца	

3. Разврстај дате глаголе: препирати, проклињати, дувати, огрејати, беснети, јахати, скинути се, љутити се, осушити се, насмешити се, бацати, обући се, увијати, одлучити.

Радња	
Стање	
Збивање	

белутак – бели камен
 руменкасте – црвенкасте
 вир – водени вртлог, најдубље место у реци
 штука – врста речне рибе
 хитро – брзо
 шљокица – светлцави украс
 седефастим – слично седефу
 каһиперка – женска особа која се много кити и улепшава
 пастрмка – врста речне рибе
 греч – врста речне рибе
 седеф – блистави унутрашњи слој љуштуре неких шкољки и пужева и служи за украшавање предмета
 влакна – кончићи, танке нити
 лика – танки слој дрвета који се употребљава за плетење корпи
 пренеражене – зачуђене
 хитајући – журећи

1. Реши загонетке.

- а) Маказе има, кројач није. У води живи, риба није. Оклоп носи, војник није. (_____)
 б) Користи иглу, конац, маказе и машину и шије одевне предмете по мери. (_____)
 в) Црна кера за собом бело црево вуче. (_____ и _____)

Десанка Максимовић (1898–1993)

Рођена је у Рабровици код Ваљева. Била је српска песникиња, професорка књижевности и чланица Српске академије наука и уметности. Неке од њених најпопуларнијих песама су: „Предосећање“, „Стрепња“, „Пролећна песма“, „Опомена“, „На бури“, „Тражим помиловање“ и „Покошена ливада“. Била је препознатљива по шеширима које је волела да носи.

I ЧУВЕНИ КРОЈАЧ Где живи Рак Кројач? По чему је он био чувен? Шта Рак Кројач представља за становнике реке? Које је рак кројач желео да пренесе своје умеће? Како је рак њих уводио у посао? Шта их је учио? Шта је тиме желео да постигне?

II ПРИПРЕМЕ ЗА ЗАБАВУ Ко су биле муштерије Рака Кројача? Шта од рака траже његове муштерије? Какве су биле њихове жеље? Како је рак одреаговао на њихову молбу и жеље? Зашто? Који алат је њему највише помогао док је шио? Какве су биле маказе?

III НАБАВКА МАТЕРИЈАЛА Како су рачићи помагали оцу у послу? Које материјале су набавили? Шта су радили становници морског дна припремајући забаву? Ко је чинио групу свирача на забави? Зашто и по чему су оне карактеристичне?

IV НЕСТАНАК РАКА КРОЈАЧА Ко је пореметио забаву у реци? Због чега су деца ловила ракове? Како је било рачићима? Чега су се они бојали? Која је била реакција рибица? Да ли је њихова жалост искрена? За чим су жалиле?

V ПОВРАТАК РАКА КРОЈАЧА На који начин је Рак Кројач успео да побегне деци? Ко је први приметио долазак Рака Кројача? По чему је био препознатљив? Шта је Раку Кројачу спасило живот?

VI ЗАБАВА ЈЕ ОТПОЧЕЛА Након што је успео да побегне и врати се кући, шта рак ради? Чему нас је Рак Кројач научио кроз своје поступке?

Јака воља, знање и разне вештине помажу нам да улепшамо живот другима и савладамо тешке препреке. Без алата нема заната.

Именица кројач је заједничка именица и пише се малим словом. **Великим словом** се пишу имена из књижевности и филмова: *Рак Кројач*, *Ружно Паче*, *Трнова Ружица*.

Укратко препричај причу.

2. Подвуди особине које одговарају и Раку Кројачу и рачићима: одговоран, вредан, послушан, брижан, дружељубив, племенит, храбар, мудар, сналажљив, способен, добар.

3. Напиши стварне и нестварне ситуације у причи.

Стварне ситуације	Нестварне ситуације
Рак живи у реци.	Рак је чувен по свом занату.

крдо – стадо, чопор
теретни живот – тежак, напоран живот
таворио – живео тешко, водио досадан живот
бангав – има тешкоће при ходу, храмље
одшкрину – полако отвори
таворио – чамио, усамљен стајао
засењивала – обневидела од јаке светлости
мамила – привлачила
клецав корак – корак при којем се од слабости савијају колена
пропланак – део травнатог земљишта са мало стабала или без њих уопште
насеобина – насеље
хитну – баци
бусен – комад земље
плот – ограда
цепка – комад дрвета
замаче – нестале, изгуби се
грабио – хитао, журио
опојан – омамљујући, јак
обронак – стрмина, падина
граб – врста храста
питке – добре за пиће
сеновитој шуми – шума пуна сенки
гипкије – савитљивије, разгибаније
отисну се – крене на пут
беласа – бели се, био уочљив у мраку
галооп – коњски трк
галопирао – трчао је најбржим коњским трком
куд који – на различите начине
језди – креће се, жури
рубовима шуме – ивицама, крајевима шуме
одонда – од оног времена
скрасе – умире се на једном месту

Крдо од тридесетак **дивљих коња**, упркос суровим условима, већ деценијама опстају на планини Столови код Краљева, представљајући праву туристичку атракцију. Право је уживање имати прилику уживо видети галооп крда коња од кога застаје дах. Било би их и више да није вукова, који су им велика претња. Дивљих коња има и на Старој планини, као и близу Власинског језера. Кад су зиме блаже, крдо преживљава на остацима сасушене траве или младој кори дрвећа, али највише захваљујући помоћи мештана и планинара који им дотурају сено, кукуруз и друге житарице.

Стеван Раичковић (1928–2007)

Писао је за децу и одрасле, углавном песме. Његова дела су превођена на бројне европске језике. Од дела за децу, значајне су књиге: „Велико двориште“, „Дружина под Сунцем“ и многе друге. Ова прича се налази у књизи „Приче за велику и малу децу“.

I КОЊ У РОПСТВУ Ко је био власник коња? Како је коњ изгледао док је био млад? Како је изгледао кад се разболео? Како изгледа неко коме се ребра могу пребројати? Какав је био живот коња код Циганина? Зашто? Код неких припадника ромске националности заступљен је номадски начин живота. То су људи који стално мењају место становања у складу са временским приликама. Пошто се стално селе, њима су неопходне животиње које ће им превозити терет, а и њих саме. Због тога су имали коње који су јаке и издржљиве животиње, па су им самим тим биле од велике користи.

II КОЊ НА СЛОБОДИ Шта се догодило једне ноћи? Шта се појавило у штали? Опишите како је коњ побегао из ропства. Где је коњ ишао током целе ноћи? Шта се тада променило у његовом животу? Да ли се коњ осећао боље када је напустио Циганина? По чему се то види?

III ОДНОС ЉУДИ ПРЕМА КОЊУ Како су се људи из насеобине понашали према коњу? Зашто се коњ држао даље од насеобина?

IV КОЊУ СЕ ВРАЋА СНАГА Шта је осетио у ноздрвама док је био на пропланку? Шта је он пасео? Где се напио воде? Шта мислите како су лековите траве и питки извори помогли коњу да оздрави?

V ПОТРАГА ЗА КОЊЕМ И ЛЕКОВИТИМ БИЉКАМА Због чега је коњ постао значајан људима? Шта је подстакло људе да крену у потрагу за лековитим травама? Каква је прича почела да кружи о белом коњу? Шта симболизује бели коњ? Зашто, према овој причи, Цигани лутају по свету? Зашто је слобода битна да бисмо били срећни?

Човек без слободе као риба без воде. Златан ланац слободу не пружа.

Поређење је стилска фигура и означава упоређивање предмета, појава и бића. Упоређивање се врши по некој заједничкој особини. Састоји се од три речи:

а) реч која се пореди;	<i>брз</i>	<i>неухватљив</i>	<i>длака беласа</i>
б) реч као;	<i>као</i>	<i>као</i>	<i>као</i>
в) реч са којом се пореди.	<i>муња</i>	<i>облак</i>	<i>снегови</i>

Препричај причу по логичким целинама.

1. Напиши по 5 придева за коња у ропству и на слободи.

Коњ у ропству	
Коњ на слободи	

2. Напиши неколико реченица на тему „Слободан/на сам када могу да ...“.

зејтин – уље
 уштипак – пржено тесто
 цвркне – звук који настаје када се у врело уље стави уштипак
 живица – жива ограда, жбун
 чиода – игла са главицом
 рујевина – руменило, црвенило
 врткање – покретање, померање
 просине – засија, заблиста
 прса – груди
 пропршорила – протресла, растресла перје
 ванилица – врста колача
 штанглица – врста колача са орасима
 пекмез – џем
 златаст – налик на злато
 распршујем – посипам
 полетнула – накратко замахнула крила
 планинац – човек који познаје планину, природу
 грмуша – врста ситне птице
 царих – птица певачица
 ваистину – заиста
 багрем – врста дрвета која у пролеће има бео цвет пријатног мириса
 врзина – купинов жбун, трње
 леска – биљка која рађа лешнике
 пруће – више прутова
 жбуњичњак – мали жбун
 боквица – биљка која расте на ливади
 водонија – врста биљке која расте поред воде
 лањско – прошлогодишње
 кут – угао, ћошак
 уображење – умишљење, замишљање нечег што не постоји

1. Реши осмосмерку. Подвуци следеће речи: ванилица, царих, врзина, зејтин, перје, око, чиода, птица, кљун.

В	А	Н	И	Л	И	Ц	А
Р	П	Ч	И	О	Д	А	П
З	Е	Ј	Т	И	Н	Р	Т
И	Р	О	К	О	С	И	И
Н	Ј	А	М	О	Ћ	Ћ	Ц
А	Е	А	К	Љ	У	Н	А

Бранко В. Радичевић (1925–2001)

Писао је песме, романе и књиге за децу. Покренуо је културне манифестације „Дисово пролеће“ и „Драгачевски Сабор трубача“. Најпознатија дела су: „Песме о мајци“, „Са Овчара и Каблара“, „Учени мачак“, „Бајке о гуслама“ и многа друга дела.

I ПТИЦА КАО ПРОСУШЕНИ ЛИСТ Ко прича причу? Како му изгледа птица? Шта посебно истиче у њеном изгледу? Како описује њен глас? Како он зна да се она њега не боји? Шта би се десило да нема издужени кљун?

II МРВИЦЕ ЗА ПТИЦУ Шта то птица чека сваког дана? Птица је такође усамљена и дуго је посматрала писца не само због хране, већ због пријатељства које јој је потребно. Истиче се мотив потребе живих бића за друштвом.

III МАЛА ПТИЦА Са чиме писац упоређује птичје око? Због чега? О каквој клацкалици говори? Које је боје птица? Шта је радила птица пошто се накључала мрвица? Зашто је срећна?

IV ВАНИЛИЦЕ Како је писац прославио познанство са птицом? Зашто јој је дао ванилице? Како је птица указала поверење писцу? Зашто није приметио да је питома?

V ПТИЦА ЦАРИЋ Од кога је сазнао писац назив птице? Зашто каже да му је царство као багремов хлад? Какво је царихево царство?

VI НОВО ПРИЈАТЕЉСТВО На који начин је самоћа зближила писца и птицу? Да ли самоћа може да прија? Да ли може човек да се осећа усамљено и када је у друштву?

Приповедач је писац који пише приче. **Приповедање** је причање догађаја, причање о јунацима и њиховим доживљајима.

Поређење је стилска фигура и означава упоређивање предмета, појава и бића. Упоређивање се врши по некој заједничкој особини. Састоји се од три речи:

- а) реч која се пореди;   *црно око*   *бели прелив*   *царство велико*
 б) реч као;   *као*   *као*   *као*
 в) речи са којима се пореди.   *чиода*   *лед*   *багремов хлад*

Препричај причу по логичким целинама.

2. Издвој из приче све речи које имају умањено значење: _____

3. У свеску препиши све описне и присвојне придеве са именицама уз које стоје.

4. Напиши четири пословице о пријатељству.

- а) _____
 б) _____
 в) _____
 г) _____

занесен – очаран
 здела – чинија
 стаклар – човек који израђује предмете од стакла
 куга – тешка заразна болест
 бежи од пећи као од куге – избегавај по сваку цену
 златасте – као да су од злата
 прозрчан – провидан
 крадомице – кришом
 стаклара – радионица у којој се производе предмети од стакла
 наказна – ружна
 иверје – ивер, комадићи дрвета
 рудача – руда која се вади из земље и прерађује се у фабрикама
 зарицао – заклео, дао је реч
 житку – ређу, разређену
 тмаста – црна, загасита, мрка
 прокљувe – открију, сазнају
 јеца – дрхтавица, осећај хладноће
 влати – стабљике творевине – дела, производе
 рески – оштри
 осипао – нестајао

Бајка (прича фантастичне садржине)

1. Бајка може бити народна и ауторска (уметничка).
2. Време се конкретизује и наводи.
3. Простор се описује и везује за именоване географске просторе.
4. Има увек срећан крај.
5. Добро увек побеђује.
6. Главни лик може бити и животиња, биљка или нељудско биће.
7. Главни јунак се бори са силама зла.
8. Појављују се натприродна бића.
9. Описују се нестварни догађаји.

Гроздана Олујић (1934–2019)

Издао је збирку бајки „Седфна ружа и друге бајке“ која је доста награђивана. Њена бајка „Варалица и смрт“ је проглашена за најбољу бајку света. Њена прича „Игра“ је награђена за најбољу светску причу.

I ДЕЧАКОВА ЖЕЉА Зашто је отац одвраћао дечака од бављења стакларским послом? Шта му је говорио? Шта га је то привлачило у стаклу? У којим стварима је видео сјај и прозирност стакла? Какви су били први дечакови покушаји да нешто направи? У шта се претварала грудва стакла на врху дуваљке? А зашто није одустајао? Који поступци говоре о дечаковој упорности? У које речи старих стаклара је дечак веровао? Која дечакова особина је изражена?

II ОСТВАРЕЊЕ СНА Шта се десило једне зимске ноћи када је почео да губи наду? Шта је све направио? Како је девојчица изгледала? Шта је дечак пожелео када је видео Светлооку? Како је реаговао када је проговорила? Ко је могао, а ко није могао да види Светлооку? Шта је овде нестварно? Како је појава Светлооке утицала на дечаково расположење, а како на његов рад? Ко се све дивео његовим рукотворинама?

III ДЕЧАКОВА ГРЕШКА Какав је савет Светлоока дала дечаку? Шта се десило када је покушао да направи паучину са капима росе? Како је реаговао на њен смех? Где је Светлоока нестала? Како се дечак тада осећао?

IV ПРИЧА СЕ ПОНАВЉА Шта се десило када је дечак порастао? Где је једне ноћи отишао његов најмлађи син? Шта је направио? Шта је угледао у очима свог најмлађег сина? Зашто писац каже да се прича понавља? Како се чува и негује љубав?

Упорност се исплати. Тиха вода брег рони. Љубав је крхкија од стакла.

Текст је свако дело које се чита. Може бити написан у прози (прича, бајка, басна) и у поезији (песма). **Порука (идеја)** текста изражава пишчев однос према ономе о чему пише. Главна идеја је обично у наслову.

Препричај бајку по логичким целинама.

1. Одреди род и број описних и присвојних придева.

Описни придеви	Род и број	Присвојни придеви	Род и број
наказна воћка		очев савет	
крупан снег		планинске реке	
безобличне грудве		дечаково раме	

2. Препиши у свеску све одричне реченице из бајке и напиши их као потврдне.

шарала –
повлачила
линије по нечему

1. Реши загонетке.

а) б) в)

- а) Нежан и леп као цвет, весео је његов лет. Има крила, није птица, а био је гусеница.
 б) По земљи скаче, по води плива, а целе зиме дуги сан снови.
 в) Дуги кљун и дуге ноге, храну тражи поред воде.

Стојанка Грозданов Давидовић (1940–2010)

Била је књижевница, новинар и уредник „Радио Београда“. Њена најпознатија дела су: „Књига о Маји“, „Рода радости“, „Некуда и ниоткуда“, „Старо детињство“ и друга дела.

I ВОДЕНО ОГЛЕДАЛО Како је описана бара? Какво је то водено огледало?

II ШАРАЊЕ ПО ВОДИ У чему је рода највише уживала? Шта је рода радила дању, а шта ноћу? Какве лептире је цртала? Шта се десило са нацртаним лептирима? Зашто је рода цртала баш лептира? Како лептири изгледају?

III НЕОБИЧНА РОДА По чему је била необична ова рода? По чему се ова рода разликовала од других? Чиме се хранила? Зашто је била срећна?

IV НАИЗГЛЕД ЛАК ПЛЕН Кога је жаба ухватила? Како се жаба нашла у рођином кљуну? На који начин се спасио лептир? Који тренутак је лептир искористио да побегне? Зашто је лептир рекао жаби да је глупа?

V ПЛЕМЕНИТА РОДА Шта је рода запретила жаби? Где је жаба побегла? Зашто ће жаба довести друге жабе да гледају роду издалека, за сваки случај? Да ли је ова рода добра? Зашто?

Како је свет леп. Велики свет је леп зато што у њему има малих лептира.

За удвојена женска презимена (по роду и по удаји) важи одвојено писање: *Стојанка Грозданов Давидовић, Љиљана Нинковић Мргић*. Раније се писала цртица између два презимена, али то је сада неправилно.

Пасус (одељак) је сваки део текста који почиње новим редом и чини једну мању целину.

Препричај причу по целинама.

2. Одреди род и број следећим именицама.

Именица	Род и број	Именица	Род и број
рода		крила	
огледало		свет	
лептири		гнезда	

3. Одреди лице и број следећим глаголима.

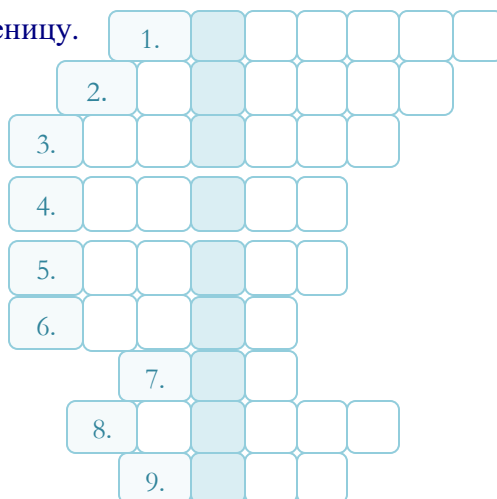
Глагол	Лице и број	Глагол	Лице и број
имала је		сакрију	
брисао је		држи	
гледају		хоћеш	

4. У свеску препиши из приче:

- а) обавештајну реченицу у одричном облику;
 б) упитну реченицу у потврдном облику;
 в) узвичну реченицу у потврдном облику;
 г) заповедну реченицу у потврдном облику.

голема – велика
 матер – мајка
 пучина
 пешчаног мора
 – широка,
 непрегледна
 пустиња
 мрка – тамна
 срдито – љутиито
 роб –
 обесправљен
 човек, живо биће
 које је у
 власнишву
 господара и
 служи га
 чкаљ –
 бодљикава
 биљка, чичак
 јарам – дрвени
 део воловске
 опреме
 опанци – лака
 кожна обућа
 топот – звук
 стасита –
 висока, добро
 развијена
 поносита –
 поносна
 остраг – позади
 тури – стави
 жвале – део
 коњске опреме
 ништавни –
 безначајни
 горостасну –
 огромну
 годила – пријала
 клин – ексер
 метнем – ставим
 уклешти –
 ухвати као
 клешта, чврсто
 се заглави

1. Реши укрштеницу.

1. Лукава и препредена дивља животиња од чијег крзна човек прави одећу. 2. Животиња која живи у пустињама и на леђима може да има једну или две грбе. 3. Мужјак је лав, а она је женка. 4. Животиња чији је ујед смртоносан за човека. 5. Има девет живота по веровању, преде и воли да се мази, а постоји и дивља. 6. Велика животиња која се храни биљкама, има сурлу и велике уши. 7. Снажна домаћа животиња која има на челу два рога и раније је служила човеку за орање и ношење терета. 8. Пешачки прелаз је назван по овој животињи. 9. Женка му је кобила, младунче ждребе, а он има гриву.

У причама о животињама, главни ликови су животиње који се понашају као људи. Дуже су од басни и немају издвојену поуку. За разлику од басни, ликови ових животиња не представљају поједине људске особине.

I У ПОТРАЗИ ЗА ЧОВЕКОМ Зашто је хтео лавић да потражи човека? Којим речима се млади лав растао од своје мајке?

II РАЗГОВОР СА ЖИВОТИЊАМА Које животиње је лавић сретао? Шта су му животиње говориле о човеку? Како су се током потраге мењали лавово расположење и осећања према човеку?

III СУСРЕТ СА ЧОВЕКОМ Какав је утисак на први поглед оставио човек на лава? Како је тај „незнатни створ“ надмудрио лава? Зашто му је човек поштедео живот? Да ли је само памет то што човека поставља изнад животиња?

Човек утиче на природу и прилагођава је својим потребама. Ум царује снага кладе ваља. Што снага не може, памет учини. Човекова памет је јача од свих сила. Више ваља грам памети него сто ока снаге. Људи се не мере пеђу, већ памећу.

Управни говор је навођење туђих речи тачно онако како су изговорене. Такво навођење нечијих речи обележава се посебним знацима, наводницима („“) или цртама (–).

Лав пита: „Ти си човек, је ли?“

Лав пита: – Ти си човек, је ли?

„Ти си човек, је ли?“, пита лав.

– Ти си човек, је ли? – пита лав.

„Ти си човек“, пита лав, „је ли?“

– Ти си човек – пита лав – је ли?

Читање приче по улогама. Подвучи пишећем оловком говор жутом бојом, говор лава плавом, говор камиле црвеном, говор вола црном, говор коња браон, а човеков говор зеленом.

2. Издвој све именице мушког рода у једнини и глаголе који су у прошлом времену.

3. Препричај писмено причу у шест реченица.

жутокљун –
који има жут
кљун

стреха –
надстрешница,
крај крова који
прелази зидове
куће

кучина – влакна
од конопље

чедо – дете

**стрмоглавићеш
се** – пашћеш
главом надоле,
испашћеш из
гнезда

грозота – ужас,
страхота

рђаво – лоше

претурио се –
преврнуо се,
испао

раскрилио се –
раширио крила

**накостршила
се** – показала
страх, подигло се
перје

затиљак – задњи
део главе,
потилјак

1. Попуни поља тако што ћеш уписати речи које те асоцирају и имају везе са речју која се налази на крају колоне.

<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
ПТИЦА	ГНЕЗДО	КРИЛА
ВРАПЧИЋ		

Алексеј Максимович Пешков – Максим Горки (1898–1936)

Он је руски писац који је писао приповетке, романе и драме.

I ОТКРИВАЊЕ СВЕТА ОКО СЕБЕ Ко је главни лик? Где и са ким живи врапчић Пудик? Како је Пудик изгледао? Какав је био Пудик? У које годишње доба се птићи легу? Зашто је стално запиткивао маму врабицу? Шта жели да сазна Пудик што пре? Какви су његови родитељи? Шта је све Пудику чудно у свету који га окружује? Како је разумео свет око себе? Шта мисли о човеку?

II ПАД ИЗ ГНЕЗДА На шта га је стално упозоравала мајка? Зашто врабац није веровао мајци? Шта се догодило кад је врабац пао из гнезда? Како је Пудик прошао зато што није слушао родитеље?

III МАЈЧИНО СПАШАВАЊЕ Како је поступила Пудикова мама кад је њеног врапчића напала мачка? Како је мајка помогла сину? А како се врабац спасио? Шта је радила мачка после неуспеха и како је то поднела? Да ли осуђујете или оправдавате његове поступке? Објасните. Шта мислите о пожртвовању маме врабице? Пронађите неку сличност између Пудика и деце. Треба да верујемо онима који нас воле. У непознатој ситуацији треба бити опрезан. Тешко оном ко не зна, а учити се не да. Претерана радозналост и непослушност могу да изазову непријатности.

Подвучи први модел управног говора црвеном бојом, плавом други модел, а зеленом трећи модел управног говора.

Препричај укратко причу.

2. Разврстај особине врабице и врапчића.

млад, опрезан, преплашен, стрпљив, неискусан, mudar, храбар, незрео, жутокљун, радознао, пожртвован, непослушан, неопрезан, брз, накострешен, нестрпљив	
Особине врабице	Особине врапчића
<input type="text"/>	<input type="text"/>
<input type="text"/>	<input type="text"/>
<input type="text"/>	<input type="text"/>
<input type="text"/>	<input type="text"/>

3. Препиши све речи умањеног значења: _____

4. Напиши састав на тему „Нисам послушао/ла родитеље“.

фењер – врста светиљке, а у овој причи означава део тела свица

сагласи се – сложи се

грабио напред – журио

товар – терет који се преноси

Пријатељство је као биљка, а ако је не негујеш – увенуће. Пријатеље ствара срећа, а несрећа проверава. Другови се најбоље познају у невољи. Језик пријатељства нису речи, већ дела. Пријатеља можеш имати једино ако си ти пријатељ. Ко нађе пријатеља, нашао је благо. Ни у шали не треба вређати пријатеље. Шта је право пријатељство? Како се стиче прави пријатељ? Како људи изгубе пријатеља?

Сун Ју Ђин

Кинески писац који је писао за децу и омладину.

I СВИТАЦ ТРАЖИ ПРИЈАТЕЉА Зашто је свитац тражио пријатеља? Ко ме се писац обраћа на почетку приче?

II СУСРЕТ СА СКАКАВЦЕМ Зашто свитац тепа скакавцу? Зашто се свитац обрадовао? Који задатак је имао скакавац да уради? Коју молбу је имао за свица? Зашто свитац није хтео да помогне скакавцу?

III СУСРЕТ СА МРАВОМ Кога је свитац срео у трави? Шта је радио мрав? Који задатак је имао мрав? Зашто и њему није хтео свитац да помогне? У чему је погрешно свитац?

IV СВИТАЦ И ДАЉЕ У ПОТРАЗИ ЗА ПРИЈАТЕЉЕМ Зашто и даље лута свитац? Зашто није пронашао још пријатеља?

Глаголи и придеви се пишу одвојено од речи које стоје испред њих.

Правилно	Неправилно
добро дошао	добродошао
врло добар	врлодобар

Пишчев говор подвуци црвеном бојом, говор свица жутом, говор мрава браон, а говор скакавца зеленом бојом. Читање приче по улогама.

1. Допуни реченицу.

У причи има _____ узвичних реченица, _____ упитних реченица и _____ речи умањеног значења.

2. Издвој глаголе из приче у садашњем и прошлом времену.

Садашње време	Прошло време

3. Одреди род и број датих именица.

Именица	Род и број	Именица	Род и број
свитац		скакавци	
трава		мрави	
пријатељи		мајка	
фењер		путеви	

4. Напиши састав на тему „Мој најбољи пријатељ“.

пристају – одговарају, лепо стоје

плакар – остава за обућу

франци (франак) – стари француски новац

спирално – вијугаво, завојито

хром – особа која храмље, отежано хода

ђон – доњи део обуће

1. Реши осмосмерку. Подвуци следеће речи: франак, пут, стопало, лева, десна, Никола, Тина, госпођа, ципеле, ноге.

З	П	У	Т	Ц	А	Љ	У
Ф	Б	Љ	Т	И	Н	А	Н
Р	С	Т	О	П	А	Л	О
А	Е	Н	Л	Е	В	А	Г
Н	И	К	О	Л	А	О	Е
А	О	Т	Д	Е	С	Н	А
К	Г	О	С	П	О	Ђ	А

Пјер Грипари (1925–1900)

Француски дечји писац који је радио и као позоришни критичар. Његова најпознатија дела су: „Приче о принцу Пипоу“, „Невероватна лудост Фосфор Нолока“ и многе друге.

I ЦИПЕЛЕ У КАРТОНСКОЈ КУТИЈИ Којим трима речима почиње прича? На који књижевни текст те подсећа овакав увод? Где су ципеле живеље? Шта се десило са ципелама једног дана?

II ЦИПЕЛЕ СУ КОД ГОСПОЋЕ Ко је купио ципеле? Где су Никола и Тина били целог дана? Где су се то вече нашли? Шта су се договорили, како ће се убудуће виђати? Шта се дешавало госпођи сутрадан док је ходала?

III ГОСПОЋА КОД ДОКТОРА Код кога је отишла забринута госпођа? И шта јој је доктор рекао? Пошто су се уплашили да госпођи не одсеку стопало, шта је Тина предложила Николи? Шта се десило са госпођом после другог договора Николе и Тине? Код кога је госпођа отишла други пут? Шта јој је доктор рекао други пут? Како је текао разговор у плакару између Николе и Тине после другог одласка госпође код лекара?

IV ТАЈНА ЈЕ ОТКРИВЕНА Шта је госпођа закључила? Шта је госпођа наредила кућној помоћници?

V КРАЂА ЦИПЕЛА Шта је урадила кућна помоћница после две недеље? Шта јој се тада десило и зашто? Шта је онда помислила?

VI КОД ХРОМЕ РОЂАКЕ Ко је кућна помоћница поклонила ципеле? Шта се дешавало са Тининим ђоном? Зашто се то дешавало? За колико дана се пробушио Тинин ђон? Шта су онда Тина и Никола урадили да би остали заједно?

VII СВАДБЕНИ ПУТ Где су ципеле бачене? Ко их је тада пронашао? Шта је дечак урадио са ципелама? Где су Никола и Тина отпутовали? Шта значи бити заљубљен? Шта је нестварно у овој причи?

Права и јака љубав успева да преброди све недаће и на крају тријумфује.
Најлепши је осећај волети, али исто тако и бити вољен.

Дијалог је разговор два лица.

Препричавање приче из угла Тине или Николе.

2. Напиши по пет особина ципела, госпође и кућне помоћнице.

Особине ципела	
Особине госпође	
Особине кућне помоћнице	

3. У једној реченици напиши шта је заљубљеност.

III

Филм који ми се свидео

говорна и писана вежба

Некада су деца одлазила са родитељима у биоскоп да гледају филмове. Данас деца гледају филмове преко интернета или их интересују филмови са 3Д ефектом. Шта вас занима?

Заједнички план

- ❖ Назив филма
- ❖ Који су ликови у филму?
- ❖ Шта се дешава у филму?
- ❖ Које је расположење побудио филм?
- ❖ Шта ти се највише свидело у филму?

Неколико ученика излажу на тему „Филм који ми се видео“.

Састав треба да има увод (почетак), разраду (средину) и закључак (крај). Обрати пажњу на писање малог и великог почетног слова. Писати јасне, сликовите и међусобно повезане реченице. Обрати пажњу на писање речце *ли* и *не*. Реченице не треба да почну на исти начин. Обрати пажњу на уредност, правопис и рукопис.

1. Напиши састав на тему „Филм који ми се свидео“.

2. Испод написаног састава нацртај омиљену сцену из филма.

III

Причање према низу слика

говорна и писана вежба

Пажљиво погледајте дати низ слика.

Заједнички план

Свакој слици дај поднаслов и опиши је. Смисли наслов приче.

Напиши своју причу о догађајима са датих слика које сте управо протумачили. Обрати пажњу на ликове и дај им имена. Обрати пажњу на околинду у којој се они налазе. Води рачуна на који начин састављаш реченице. Труди се да будеш маштовит/а, да се лепо изражаваш и да путем те маште зарониш у свет чудесног и испричаш причу онако како је ти видиш и доживљаваш.

1. Састави причу на основу датих слика.

2. Ученици читају своје приче. На крају часа ученици гласају за најбоље осмишљену причу.

Које емоције се јављају у пролеће? Која врста речи се најчешће користи при описивању? Сваки ученик треба да смисли по једну реченицу која има везе са пролећем.

Заједнички план

- ❖ Изглед природе у пролеће. Које боје преовлађују? Какви мириси се осећају?
- ❖ Биљке и животиње у пролеће. Временске прилике. Радови на њиви. Дечја радост.

Неколико ученика излажу на тему „Пролеће у мом крају“.

Састав треба да има увод (почетак), разраду (средину) и закључак (крај). Обрати пажњу на писање малог и великог почетног слова. Писати јасне, сликовите и међусобно повезане реченице. Обрати пажњу на писање речце *ли* и *не*. Реченице не треба да почну на исти начин. Обрати пажњу на уредност, правопис и рукопис.

1. Напиши састав на тему „Пролеће у мом крају“.

2. Нацртај једну биљку и опиши је укратко.

Циљ писма, честитке и разгледнице је исказивање блискости, осећања и повезаности са особом којој се пише. Можемо честитамо драгим особама празнике и посебне датуме преко: e-maila, sms порука и преко друштвених мрежа. Најлепша честитка је она коју вам донесе ваш поштар и када је затекнете у свом поштанском сандучету.

Адресирање

- ❖ Име и презиме примаоца
- ❖ Улица и број
- ❖ Поштански број и назив места
- ❖ Име земље (уколико честитку пишемо из иностранства)

На средини, почевши великим словом, пишемо име оног коме честитамо и стављамо запету. Све остало почињемо писати у новом реду (мало увученом), али опет великим словом. На крају честитке, у десном углу, стоји потпис оног ко шаље.

1. Напиши писмо, честитку или разгледницу за Нову годину драгој особи.

2. Украси писмо, честитку или илуструј предњи део разгледнице.

III

Драги члан породице

говорна и писана вежба

Ко све чини једну породицу? Колико ваша породица има чланова? Ко су они? Ко од чланова породице највише вама придаје пажње? Са ким проводите највише времена?

Заједнички план

- ❖ Представљам вам...
- ❖ Физички (спољашњи) изглед и особине драгог члана породице.
- ❖ Како проводимо време заједно? Заједнички занимљив догађај са њим/њом.

Користите пуне реченице и причајте јасно и гласно. Водите рачуна да пратите план причања. Изражавајте се лепо и сликовито. Поштапалице (па, овај...) немојте користити! Пазите како почињете реченице. Користи што више придева. Док ваш друг прича, не прекидамо га, слушамо пажљиво, јер касније коментаришемо како је причао, шта је било добро, шта није, које речи је употребљавао, како се изражавао...

Неколико ученика излажу на тему „Драги члан породице“.

1. Напиши састав на тему „Драги члан породице“.
2. Нацртај драгу особу или залепи фотографију на којој сте заједно.

III

Прича по задатим речима

говорна и писана вежба

Чули сте неку причу од ваших родитеља, рођака или другара. Да ли се сећате свих детаља из те приче? Шта сте запамтили? Можете ли на основу запамћених појединости да испричате целу причу?

Задате речи су: зима, грудва, брдо, снег, деца, страх, ловац, зец, срећа.

Неколико ученика излажу своје приче. Можете да убацујете и нове ликове и речи. Треба да смислите и наслов својој причи и да будете маштовити.

Састав треба да има увод (почетак), разраду (средину) и закључак (крај). Обрати пажњу на писање малог и великог почетног слова. Писати јасне, сликовите и међусобно повезане реченице. Обрати пажњу на писање речце *ли* и *не*. Реченице не треба да почну на исти начин. Обрати пажњу на уредност, правопис и рукопис.

1. Напиши своју причу на основу задатих речи.
2. Илуструј своју причу.